

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KONYA TARİHİ AHMET EFENDİ
HAMAMI'NIN TARİHİ SÜREÇ
İÇERİSİNDEKİ MEKÂNSAL VE FİZİKSEL
DEĞİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ**

Şerife AKIL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Ağustos-2020
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Şerife AKIL tarafından hazırlanan “KONYA TARİHİ AHMET EFENDİ HAMAMI’NIN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ MEKÂNSAL VE FİZİKSEL DEĞİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ” adlı tez çalışması 27/08/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç.Dr. Hale KOZLU

.....

Danışman

Doç.Dr. Mustafa KORUMAZ

.....

Üye

Doç.Dr. Fatih CANAN

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Şerife AKIL

Tarih:27.08.2020

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KONYA TARİHİ AHMET EFENDİ HAMAMI'NIN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ MEKÂNSAL VE FİZİKSEL DEĞİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

Şerife AKIL

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ

2020, 133 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ
Doç. Dr. Fatih CANAN
Doç. Dr. Hale KOZLU

Dünyadaki kontrolsüz hızlı kentleşme ve nüfus artışıyla beraber birçok tarihi kent olumsuz bir değişime maruz kalmıştır. Yeni taşıt yollarının açılması, birçok tarih yapının ve çevrenin doğrudan yıkılmasına, bazılarının ise kaderine terk edilmesine neden olmuştur. Bulunduğu konum itibarıyla emlak değerlerinin yüksek olduğundan kent merkezlerindeki tarihi yapılar yıkılarak daha yüksek katlı güncel binalara yerini bıraktığı örneklerle yakın geçmişte rastlanmaktadır. Bu uygulama sebebiyle birçok kent değişime adapte olamayıp özgün kimliğini kaybetmiştir. Bundan farklı olarak özellikle Avrupa kenti değişime ve günün şartlarına adapte olarak yenilenmiş ve çağın yaşam koşullarına uygun şekilde dönüştürülmüştür. Yine birçok şehirde tarihi kent merkezlerinde yıkılan veya kaybedilen bölümlere yeni yapılar ve ekler tasarlanmıştır.

Konya kent merkezinde bu değişimden etkilenmiş, sahip olduğu kültürel mirasının önemli bir kısmını kaybetmiştir. Aziziye Cami ve güneyindeki Ahmet Efendi Hamamı'nı kapsayan kentsel meydanın tarihsel süreçteki değişimi ve yapılan uygulamalar tez içerisinde değerlendirilmiştir. Konya tarihi kent merkezi için oldukça önemli bu alanın tüm kenti etkileyecek şekilde yeniden işlevlendirilme olanaklarına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Tez içerisinde Türkiye ve Konya genelinde hamamların geçirdiği restorasyon ve yeni işlev önerileri incelenerek, Konya ilinde bulunan Ahmet Efendi Hamamı'na yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın alan çalışmasında tarihi çevrede yeni yapı tasarımı ve tarihi binaya ek yapımına yönelik deneysel bir çalışma yapılmış, sonuçları kavramsal alt yapı referanslı değerlendirilmiştir. Alan çalışmasında 5 kişilik mimar tasarımcı bir gruba tarihi çevre ve yeni yapı kavramı hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra stüdyo çalışması gerçekleştirilmiş, stüdyo çalışması neticesinde elde edilen ürünlerin değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmede tarihi çevreye yeni yapı tasarlarken nötr uygulamaların daha çok tercih edildiği, taklit uygulamaların ise tercih edilmediği gözlemlenmiştir. Deneysel stüdyo çalışmasında tekil yapı ölçeğindeki fonksiyon değişikliğinin tüm kenti ilgilendiren sonuçlarının olduğu katılımcıların ürünlerinden gözlemlenmiş ve bu kapsamda analizler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise; Konya Ahmet Efendi Hamamı özelinde tarihi kent merkezlerinin nasıl korunması gerektiğine yönelik sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Efendi Hamamı, Konya, Koruma, Tarihi Çevrede Yeni Yapı, Yeniden İşlevlendirme.

ABSTRACT

MS THESIS

THE INVESTIGATION OF THE SPATIAL AND PHYSICAL CHANGES IN THE HISTORICAL PROCESS OF THE KONYA HISTORIC AHMET EFENDİ BATH HOUSE

Şerife AKIL

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assoc.Prof.Dr. Mustafa KORUMAZ

2020, 133 Pages

Jury

**Assoc.Prof.Dr. Mustafa KORUMAZ
Assoc.Prof.Dr. Fatih CANAN
Asst.Prof.Dr. Hale KOZLU**

Because of the uncontrolled rapid urbanization and population growth in the world, many historical cities have been exposed to negative changes. The opening of new motorways caused the destruction of many historical buildings and their environment, and some of them caused to be left to historic buildings fate. There are examples of historical buildings which are in city centers and their real estate values are high due to their location were demolished and replaced by higher-rise buildings in the recent past. Due to this practice, many cities could not adapt to change and lost their original identity. Different from Turkey examples, especially the European cities have been renewed in accordance with the changes and current requirements. Similar to renew of historical center of the cities, new buildings and additions were designed in historical areas where demolished or lost in historical city center.

Konya city center was also affected by these changes and lost a significant part of its cultural heritage. The change in the historical process of the urban square, which includes the Aziziye Mosque and the Ahmet Efendi Bath have been evaluated in the thesis. Evaluations have been made regarding the possibilities of the re-functioning of this area, which is very important for the historical city center of Konya. In this thesis, some assessments were made related to restoration and new function proposal of Konya and Turkey with examples of Ahmet Efendi bath. An experimental study was carried out related to new building design in the historical environment and additional structure design to the historical building as a case study, and the results were evaluated with reference to the conceptual background. In the case study, after informing a group of architects and designers about the historical environment and the new building concept, a studio study was carried out, and the products obtained as a result of the studio work were evaluated. In this evaluation, it is observed that neutral applications are preferred more while designing new buildings for the historical environment, and imitation applications are not preferred. In the experimental studio study, it was observed from the results of studio works that the new function of historical building change in the single structure and also sometimes whole city center. As a result of the study, evaluations were made regarding how historical city centers should be conserved, in particular for Konya Ahmet Efendi Bath and its surroundings, and the design of new buildings and additional buildings in the historical environment.

Keywords: Ahmet Efendi Bath, Konya, Preservation of Historical Cities, New Building in Historical Environment, Refunction of Historical Buildings.

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında yardımını ve bilgisini esirgemen tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa Korumaz ve eşi Dr. Öğr. Üyesi Armağan Güleç Korumaz’a teşekkür ederim.

Tez çalışmamda kullandığım belgeler ve fotoğraflar için Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü’ne ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Tez çalışmamda deneysel stüdyo eğitimine katılan mimarlar Hatice Kübra Söğütü, Tuğba Nur Sezen, Elif Yiğit, Mehmet Sinan Demirözer, ve Azize Karadoğan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hayatım boyunca yanımda olan ve desteğini esirgemeyen, her okulu bırakma düşüncemde beni motive eden, başaracağıma inanıp beni her daim teşvik eden annem, babam ve kardeşlerime kısaca “Akıl Ailesine” sonsuz minnettarım.

Şerife AKIL
KONYA-2020

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç	5
1.2. Kapsam.....	7
1.3. Materyal Metot.....	8
1.4. Kaynak Araştırması.....	11
2. AHMET EFENDİ HAMAMI ve KISA TARİHÇESİ	16
2.1. Yapının Yeri.....	16
2.2. Yapının Tarihçesi	17
2.3. Yapının Mimari Özellikleri.....	23
2.4. Güncel Durumuna Yönelik Değerlendirmeler	26
2.5. Ahmet Efendi Hamamı'nın Günümüzde Geçirdiği Restorasyon Uygulaması	39
3. AVRUPA VE TÜRKİYE'DEKİ OSMANLI ÇİFTE HAMAM YAPILARININ YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER.....	44
3.1. Avrupa'da Yeniden İşlevlendirilen Hamam Örnekleri	45
3.1.1. Üsküp Davut Paşa Hamamı, Üsküp/Makedonya.....	45
3.1.2. Saraybosna İsa Bey Hamamı, Saraybosna/Bosna Hersek	47
3.1.3. Gazi Mehmet Paşa Hamamı, Prizren/Kosova.....	49
3.1.4. İsa Bey İshakoviç Hamamı, Belgrad/Sırbistan	50
3.2. Türkiye'de Yeniden İşlevlendirilen Hamam Örnekleri	52
3.2.1. Muallimzade Hamamı, Bursa/Türkiye	52
3.2.2. Haseki Hamamı/Ayasofya Hürrem Sultan Hamamı, İstanbul/Türkiye	54
3.2.3. Ortaköy Hüsrev Kethuda Hamamı, İstanbul/Türkiye.....	55
3.2.4. Tahtakale Hamamı, İstanbul/Türkiye	56
3.2.5. Hoca Paşa Hamamı, İstanbul/Türkiye	57
3.3. Konya Hamamları	58
4. TARİHİ ÇEVRE YIPRANMA NEDENLERİ, TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPI TASARIM TEKNİKLERİ VE EK ÇEŞİTLERİ.....	61
4.1. Tarihi Çevrede Özgün Dokunun Kaybedilme Nedenleri.....	61
4.2. Tarihi Çevrede Ek Yapı Tasarım Teknikleri.....	66
4.2.1. Aynısını yapma	68
4.2.2. Uyumlu yapma.....	70

4.2.3.	Zıddını yapma	74
4.3.	Tarihi Çevrede Ek Yapı Çeşitleri	76
4.3.1.	Yatay ek yapılar	77
4.3.2.	Düşey ek yapılar	79
4.3.3.	Karma ek yapılar	80
4.3.4.	Yer altında yapılan ek yapılar	82
5.	DENEYSEL STÜDYO ÇALIŞMASI.....	84
5.1.	Konya ve Yapı Adasına Ait Fizibilite Çalışmaları	84
5.2.	Ahmet Efendi Hamamı ve Çevresine Ait Öneriler	89
5.2.1.	Öneri 1: Geleneksel müzik okulu	97
5.2.2.	Öneri 2: Alternatif tıp merkezi.....	100
5.2.3.	Öneri 3: Zaman bankası	103
5.2.4.	Öneri 4: “Butik otel-müze-ticaret” kompleks yapı	106
5.2.5.	Öneri 5: Modern sanatlar müzesi.....	109
6.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	117
6.1.	Sonuçlar.....	117
6.2.	Öneriler	119
KAYNAKLAR	121	
EKLER	128	
ÖZGEÇMİŞ	133	

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

H. : Hicri
K.Ş.S. : Konya Şer'yye Sicilleri
KVBM: Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü
M. : Miladi
m : Metre
m² : Metrekare
PTT : Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi
s. : Sayfa
vb. : Ve Benzeri

1. GİRİŞ

Dünya genelinde pek çok tarihi kent merkezi hızlı kentleşmeyle paralel olarak değişmiş, dönüşmüş ve bazı durumlarda da tamamen kaybedilmiştir. Bu olumsuz bakış açısından farklı olarak özellikle Avrupa kent merkezleri günün gereksinimlerine göre yeniden tasarlanmış ve aktif yaşanan mekanlar olarak günümüze kadar ulaşabilmişlerdir. Kentin hafızası olarak görülebilecek bu mekanların gelecek kuşaklara aktarılması gereken dokular oldukları ve korunmalarının gerekliliği düşüncesi gerek akademik çevrelerde gerekse de toplum genelinde kabul gördüğü söylenebilir.

Ülkemizdeki pek çok şehrimiz yüzyıllar boyunca sanat ve ticaret merkezleri haline gelmiştir. Bu şehirlerde, hem dışarıdan hem de şehrin kendi sakinlerinin kolaylıkla buluşabileceği pazarlar kurulmuş ve dükkanlar açılarak büyük çarşılar oluşturulmuştur. Çarşı ve pazarlar, gerek satıcı ve gerekse alıcıların gün içinde zamanlarının çoğunu geçirdikleri önemli bir hareket alanını oluşturduğundan bu bölgelerde insanların alışveriş dışındaki bazı ihtiyaçlarını giderebilecekleri başka sosyal ve dini yapılara (çeşme veya sebil, mescit veya cami vb.) yer verilmiştir. Osmanlı döneminde ticaret yolları üzerinde olan çarşılar bulunduğu merkezde fazla yer değiştirmeden gelişim göstermiş ve birçok farklı yapı türü ilave edilerek genişletilmiştir. Böylelikle bulunduğu şehrin önemli ticaret merkezleri konumuna gelmiştir. Bu tarihi merkezler gelişen teknoloji, hızlı nüfus artışıyla, araç yollarının dar ve yetersiz olması gibi birçok farklı nedenlerle yoğun bir şekilde değişim ve dönüşüm baskısı altında kalmış, hızlı kentleşmeyle beraber geçmiş ve günümüze ulaşmış değerleri yok edilerek özgün kimliklerini kaybetmişlerdir. Bu bölgelerde tarihi kimliği olan pek çok binalar yıkılmış ve yerlerini güncel modern binalara bırakmışlardır.

Tarihi çevreler bir organizma gibi her zaman değişir ve dönüşürler. Özellikle ticaret imkanlarının çeşitlenmesi bu değişimi tetiklemeyle tarihi dokuların değişim ve dönüşüm baskısı altında kalmalarına neden olmaktadır. Benzer şekilde yapıların ekonomik ve fiziksel ömürlerine paralel olarak değişimin gerçekleşmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Zamanla yıpranma ve malzeme dayanımları gibi nedenlerden dolayı sürekli bir bakım ve onarıma gereksinim duyulmaktadır. Bununla beraber tarihi kent merkezlerinin çağın gerektirdiği değişimlere özgün kimliklerini bozmadan adapte

olması gerektiği söylenebilir. Bu adaptasyon gerçekleşmediği zamanlarda ise tarihi dokunun tercih edilmemesine, terk edilmesine ve çoğu zaman da kaybedilmesine neden olmaktadır.

Yapının özgün kimliğini bozmadan bu değişimi yönetmek öncelikle detaylı bir kentsel planlama aktivitesi gerektirmektedir. Kent ve kentlinin ihtiyaçlarını karşılayacak, tarihi kent merkezlerinin dönüşümünü yönetecek, bütüncül bir planlama yaklaşımına gereksinim duyulmaktadır. Salt bir kentsel tasarım yaklaşımından daha çok tarihsel ve sosyolojik verilerin de planlamaya dahil edildiği disiplinler arası bir çalışma ile bunun yapılması ve yönetilmesinin sonucu olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Bu planlamada kent merkezinin işlevini koruması veya kentin özgün dokusunu koruyacak yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılabilmektedir.

Yeni işlev seçimi veya kentsel planlamadaki yönlendirmeler farklı parametreleri kapsar ve kentsel ölçekte fizibilite çalışmasını gerektirirler. Tarihi dokunun fiziksel ve tarihsel geçmişi ile uyum sağlayamayan yeni işlevlerin dokunun fiziksel ve tarihsel özgünlüğüne zarar vereceği gözlemlenebilmektedir. Benzer şekilde yeni işlev belirlenmesinde tarihi binanın büyüklüğünün yetersiz olması halinde tarihi doku ve çevreye yeni bir yapı yaparak veya tarihi binaya yeni bir ek tasarlayarak çevrenin ve yapının dönüşümü güncel duruma adaptasyonu sağlanmış olacaktır. Tarihi yapıya verilen yeni fonksiyonlardan dolayı mekan sayısının yetersiz olması halinde eklenen ek yapılar strüktürel olarak tarihi yapıya az yük getirmesi istenir. Fonksiyon değişikliğinde veya istenildiği takdirde sorunsuzca tarihi yapıya zarar vermeden geri sökülebilir olması beklenir. 1964 Venedik tüzüğünde anıt ve yapıların korunması ve topluma kazandırılmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması ve sürekliliğinin sağlanmasıdır. Tarihi merkezlerde bulunan anıtların, tescilli yapıların korunmasındaki ve tekrar kullanımı ile ilgili olarak topluma yararlı olabilecek şekilde kullanımını yapıların ayakta kalmasını kolaylaştırabilir bir olgu olduğunu vurgular. Tekrar kullanımda yapının planı ya da tarihin tanıklık ettiği önemli detayları değiştirilmemelidir. Yapılarda yeni işlev gerektiği zaman plan veya önemli detaylar değiştirilmeden işlevin gerektiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verildiğini ifade eder. 16.06.2005 tarihli kabul ile koruma kanunu Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak kullanılması olarak yasalaştırılmıştır. 1995

yılında alınan onarım ilkelerinde, yeni işlev verilecek yapılarda, yapılacak olan eklerin niteliğinin ve tarihi yapıyla bütünlemesi bir tasarım sorunu olarak görülerek, kurul görüşüne bağlı olarak uygulanabilir olduğu ifade edilmektedir.

Özgün işlevini yitiren yapılar, anlamları ve yeni işlevleri ile birlikte çağdaş yaşam içerisine verimli bir şekilde uyarlanmaya çalışılmıştır. Saraydan müzeye, kaleden konser alanına, sarnıçtan restorana, handan çarşıya, kervansaraydan otele, tekkeden kütüphaneye, külliye tıp merkezine, manastırdan sanat atölyelerine vb. yapılar bu duruma örnek gösterilebilecek uygulamalardır. Tarihi yapılara uygulanan müdahaleler onları yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak için bir araçtır, amaç onları korumak ve sürekliliklerini sağlamaktır. (Turhan, 2013). Yeniden işlevlendirme kavramı doğrudan tarihi yapıya ek yapı tasarımı ile ilişkilendirilebilir. Tarihi yapının mekan potansiyeli yeni işlevi karşılayamadığı durumlarda ek yapı dünya genelinde tercih edilen bir uygulama olmuştur.

Ülkemizde tarihi çevrede yeniden kimlik kazanmak için yapılan yeni ve ek yapı tasarımları sonuncunda; niteliksiz uygulamalar, tarihi dokunun özgünlüğünün bozulması, tarihi yapıların çevresel algısının azalması, tarihi dokunun içinde uyumsuz malzeme ve tasarımların olması ve sosyal yapının değişmesi gibi birçok farklı problemler görülmüştür. Tarihi çevrede yeni yapı kavramı özellikle son yirmi yıllık süreçte Türkiye gündeminde tartışılmaktadır. Tarihi çevrenin nitelikleri yeni binada nasıl kullanılabilir, kentsel kimlik nasıl devam ettirilir, yeni binanın kütle büyüklüğü, tasarım tekniği ve malzemesinin nasıl olması gerektiğine yönelik oldukça fazla tartışmalar yaşanmaktadır. Bu tartışmalar özellikle Avrupa'daki örnekler referanslı gerçekleştirilmekte, gözlemlenen bu örneklerin Türkiye şartlarında yapıp yapılamayacağı bağlamında oldukça sık tartışmalar yaşanmaktadır. Özellikle ülkemizde tasarımı, malzemesi, uygulaması ve en önemlisi de ana fikir olarak oldukça farklı yaklaşımlar, olumsuz örnekler gözlemlendikçe konu güncelliğini korumaktadır. Türkiye'de olumsuz örnekler görüldükçe bilgiye dayalı tasarımların yapılması gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bilgiye dayalı olmayan yaklaşımların tamamında tarihi kent dokusu büyük bir risk altında kalacak, özgünlüğünün zarar görmesi, çevresel algılarının azalması, mekanın kalitesinin düşmesi, tarihi doku içinde uyumsuz malzeme ve tasarımların oluşmasına neden olunmuş olacaktır. Bu tür olumsuz uygulamalarda

kullanıcı profili de değişmekte, nitelikli kullanıcılar bölgeyi terk etmekte ve yerlerine sosyal problemler oluşturan bir kullanıcı profilinin gelmesine neden olmaktadır.

Tarihi çevrede yeni yapı tasarlarken temel yaklaşımın tarihi doku içerisindeki dönemsel farklılıkların vurgulanması gerektiğine yöneliktir. Tarihi çevrenin nasıl değiştiğine yönelik belge niteliğindeki yeni uygulamalarda genel ifade ile hem tarihi doku ile bir birlikteliği sağlarken aynı zamanda dönemsel farklılığı da vurgulaması beklenir. Tarihi çevre ile uyum arayışında olan yaklaşımlar genellikle kabul görür iken, tarihi çevreyi taklit eden uygulamalar ise kentlinin algısını yanıltması sebebiyle tercih edilmemektedir.

Dünya genelinde tarihi ticaret merkezlerinin maruz kaldığı değişim ve dönüşüm baskılarından Konya kenti de etkilenmiştir. Konya'nın tarihi ticaret merkezi uzun yıllar alışveriş aktivitelerinin merkezi olmuş, arsa ve emlak fiyatlarının yüksek olduğu bir bölgedir. Bu bölge ticari niteliği kadar sahip olduğu anıtsal eserleri ile de oldukça önemli bir bölgedir. Kentin maruz kaldığı dönüşüm baskısından Konya tarihi kent merkezi de etkilenmiş, özgün kent izleri özellikle 1900'lü yıllardan itibaren keskin bir şekilde değiştirilmiştir. Taşıt ağırlıklı yeni yollar açılmış bu yollar tarihi kent izlerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu taşıt ağırlıklı kentsel tasarımları gerçekleştirmek için birçok tarihi kimliği olan yapı dokusu kaybedilmiştir. Aziziye Camii, Ahmet Efendi Hamamı ve çevresi ile beraber kent merkezinin önemli bir referans noktasıdır. Aziziye Camii Konya'da batılılaşma etkisi ile yapılmış, barok üslupta tasarlanmış önemli bir yapıdır. Bu camiinin kible aksında bulunan Ahmet Efendi Hamamı günümüz zemin kotundan aşağıda kalan özgün bir yapıdır. Tarihi süreç içerisinde gerek hamam kendi içinde gerekse de çevresel olarak değişikliklere uğramıştır. Yakın geçmişte hamamın çevresini tamamen saran yüksek katlı bloklar sebebiyle tarihi yapı çevresel algısını tamamen kaybetmiş, kentli tarafından unutulmuş ve hafızalardan tamamen çıkmış, az bilinen bir yapı olarak kalmıştır. Benzer şekilde Hamam yapısının güney bölümünde imar çalışması ile yol teşekkül ettirilmiş, kısmi olarak hamamın bölümleri bu yol çalışması sebebiyle değiştirilmiştir. Yapı günümüzde çevresel olarak az algılanan, bitişik muhdes yapılar arasında çevresel algısını kaybetmiş şekilde gözlenmektedir.

Konya tarihi kent merkezi de bu değişimden etkilenmiş sahip olduğu kültürel mirasını önemli oranda kaybetmiştir. Bu değişimlerin en önemli nedenleri taşıt trafiğinin yeniden düzenlenmesi, geniş yolların açılması ve tarihi dokunun onarımı ve korunmasından daha çok, yıkıp güncel uygulamaların yapımının tercih edilmesidir. Ekonomik etkinliklerin artması, tarihi kent merkezlerinin ticari, yönetsel ve diğer işlevlerle aşırı yüklenmesine neden olabilir. Bu yükleme, yapıların da kapasite üstü kullanılmasını gerektirdiği takdirde olumsuz değişim ve dönüşümler görülebilir (Madran ve ark., 2015). Bu bağlamda tarihi kent merkezlerinin kaybedilmesinde arsa ve emlak fiyatlarının oldukça yüksek olması sebebiyle çoğunlukla yeni bina yaparak daha çok alan kazanımı hedeflenmiş, böylelikle tarihi doku ekonomik gelir kaygılarıyla tahrip edilmiştir. Tez alışması Ahmet Efendi Hamamı özelinde, tarihi kent merkezlerinin düzenlenmesine, tarihi yapılara işlev verme ve gerektiğinde ek yapı tasarımına yönelik değerlendirmeleri kapsamaktadır. Yapılan deneysel çalışma kavramsal alt yapı ve literatür araştırmalarına bağlı olarak tarihi çevrede yeni yapı tasarım kriterleri ve tarihi yapıya ek yapı yapının nasıl yapıldığına yönelik sonuçlar elde etmiştir. Deneysel alışma neticesinde, tarihi kent merkezlerinin güncel hayata nasıl katılmaları gerektiğine yönelik sonular elde edilmiştir.

1.1. Amaç

Konya'nın tarihi ticaret merkezinde bulunan Ahmet Efendi Hamamı, zgn hamam işlevini büyük ölçüde devam ettirmeye çalışan yaklaşık 350 yıl önce yapılmış Osmanlı hamamlarından biridir. 350 yıllık süreçte iklim koşulları ve hamama yapılan yanlış müdahalelerle hamam kütlesel olarak özgün mekanlarını ve yapı elemanlarını büyük oranda kaybetmiştir. Bu geçen süreçte hamam yol kotundan aşağı kotta kalmış ve çevresine yakın tarihli binaların yapılması ile algılanamaz duruma gelmiştir. Hamam yapısı ile Konya'nın önemli mimari eserlerinden Aziziye Camii doğrudan ilişki iken bu geçen süreç içerisinde görsel bağlantıları kopmuş ve bu yapıların çevreleri ile kurduğu ilişki olumsuz yönde değişmiştir.

Bu tez çalışmasında Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinin çalışma konusu olarak ele alınmasının amacı:

- Hamam ve çevresinin geçirdiği değişime dikkat çekerek, tespit edilen problemlere çözüm önerisi getirilerek Ahmet Efendi Hamamı'nı topluma tekrar kazandırmak,
- Ahmet Efendi Hamamı, toplum ve akademik çevrede çok az bilinmektedir. Tescilli yapı koruma uygulamalarının sağlıklı yürütülebilmesi için korunan yapıların kentli tarafından çok bilinmesi ve sahiplenmesi gerekmektedir. Akademik olarak sınırlı çalışmaya konu olan Ahmet Efendi Hamamı'nı hakkında detaylı bir sanat tarihi çalışma yaparak, tarihçesi, geçirdiği aşamalar ve mevcuttaki durumuna yönelik bilgilerin toplanması ile bilgilerin toplum ve akademik çevrede sunularak bilinirliğinin artırılması,
- Ülkemizde hamam kültürünün azalması ile ülke genelinde Osmanlı hamamlarına yapılan müdahaleleri verilen yeni işlevleri değerlendirerek, Konya özelinde Ahmet Efendi Hamamı'nı kütle olarak kaybetmeden yeniden işlevlendirme olanaklarının değerlendirilmesi,
- Yapının özgün plan şeması ve malzeme özelliklerine yönelik değerlendirmeler yaparak yeni koruma uygulamalarına yönelik yol gösterici olması,
- Tarihi doku referanslı yeni yapılaşmaların nasıl olması gerektiği ve tasarıma nasıl girdi sağlayabileceklerine yönelik değerlendirmeler yapılarak, karar vericiler, eğitimciler, araştırmacılar ve kentliyi konu ile ilgili bilgilendirerek bir farkındalık oluşturma amaçlanmıştır.

Konya genelinde;

- Konya özelinde mevcutta sahip olduğu kültürel mirasın farkına varılmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemini vurgulamak,
- Kentsel tasarımların kısmi değil bütüncül olması gerekir. Konya kent ana ulaşım strüktürünün tarihi bina ve alanlarda doğru uygulama yapıp yapılmadığını değerlendirmek,
- Ahmet Efendi Hamamı'na yapılacak uygulamalar göz önüne alınarak Konya tarihi kent merkezinde ihtiyaç duyulması halinde yeni yapı tasarım ölçütlerinin belirlenip değerlendirilmesi,

- Ülke genelinde sürekli değişim ve dönüşüm baskısı altındaki tarihi ticaret merkezlerindeki yeni yapılaşmaların nasıl olması gerektiğine Konya referanslı değerlendirmeler yapılması,
- Koruma uygulamalarının ve farkındalığının artmış olmasına rağmen halen mimari mirasının hak ettiği nitelikte müdahalelerin yapılmadığına dikkat çekmek amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam

Çalışma kapsamı, Avrupa, Türkiye ve Konya’da bulunan Osmanlı çifte hamamlarını geçirdiği restorasyonlarını ve kütleye verilen yeniden işlevlendirme olanaklarının bilgilerine ulaşarak belgelenmesiyle tarihi kent merkezlerinin düzenlenmesine, tarihi yapılara yeni işlev verme ve gerektiğinde ek yapı tasarımına yönelik değerlendirmeleri kapsamaktadır. Konya’da bulunan Ahmet Efendi Hamamı ve bulunduğu adıyla beraber Aziziye Cami ve ortak meydanı kapsayan bir çalışmadır. Bu proje alanına fizibilite çalışması yapılarak bu tür hamam yapısının yeniden kullanım kriterleri ve tarihi yapıya ek yapı yapının nasıl yapılıp uygulanacağını belirlenmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında;

- Avrupa, Türkiye ve Konya’daki Osmanlı çifte hamamlarının geçirdiği veya geçirmek üzere olduğu restorasyon uygulaması ile restorasyondan sonra kullanılmaya başlanan yeniden kullanım olanaklarını incelenerek hazırlanacak olan yenileme projesi için altlık oluşturulmuştur.
- Ahmet Efendi Hamamı’nın 350 yıllık süreçte geçirdiği değişimler, kaybedilen mekanlar yerine yapılan restorasyon uygulamalarını incelenmiştir.
- Tarihi çevre ve bu çevrede bulunan tarihi yapıların özgün durumlarının bozulma nedenleri incelenmiştir.
- Tarihi doku içinde yapılan yeni ve ek tasarım yaklaşım kriterleri dünya ve ülkemizden örnekleri araştırılarak incelenmiştir.
- Onur 1991’deki çalışmasındaki tarihi dokuda yapılan ek çeşitleri sınıflandırmasını referans alarak dünyadaki örneklerle incelenmiştir.

- Konya'nın tarihi, coğrafı, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı, kent ile doğal çevre ilişkisi, mimari kültür mirası genel olarak incelenmiştir.
- Ahmet Efendi Hamamı'nın yeniden kullanım olanakları ile tekrar topluma kazandırmak için yapılan stüdyo çalışma metodu ile deneysel bir çalışma ortaya konulmaya çalışılmış ve sonuçlar gözlemlenmiştir.

1.3. Materyal Metot

Bu çalışmasının değerlendirme yöntemi deneysel bir stüdyo çalışmasıdır. Bu yöntem kullanılarak Mimarlık Fakültesi'nde lisans öğrencisi olan beş öğrencinin cinsiyet ayrımı yapılmadan seçilerek belirlenmesi ve bu seçilen öğrencilerin daha önce bu konu üzerinde çalışma yapmamış olması gerekmektedir (EK-1). Seçilen bu beş öğrenciye konu ile ilgili 1 hafta boyunca eğitim verilerek sunum yapılmıştır. Yapılan bu sunumlar ve fizibilite çalışmaları kapsamında hamam külesine verilecek 5 ayrı fonksiyon karşılıklı değerlendirmeler ile belirlenmiştir. Bunlar; geleneksel müzik okulu, alternatif tıp merkezi, zaman bankası, butik otel ve modern sanatla müzesidir. Eğitim bittikten sonra 2 aylık bir süreç içerisinde bu beş katılımcının katılımı ile Ahmet Efendi Hamamı külesini toplumunda tekrar aktif olarak kullanması için bu yapı için belirlenen işlev ile hamam külesindeki mevcut mekanların entegre olup olmaması incelenerek yetersiz olması halinde ek yapıya duyulan ihtiyacın çağın gerektiği oranda hangi teknik ve ölçütlerle ek veya yeni yapı yapılması gerektiği belirleyerek proje hazırlayacaklardır.

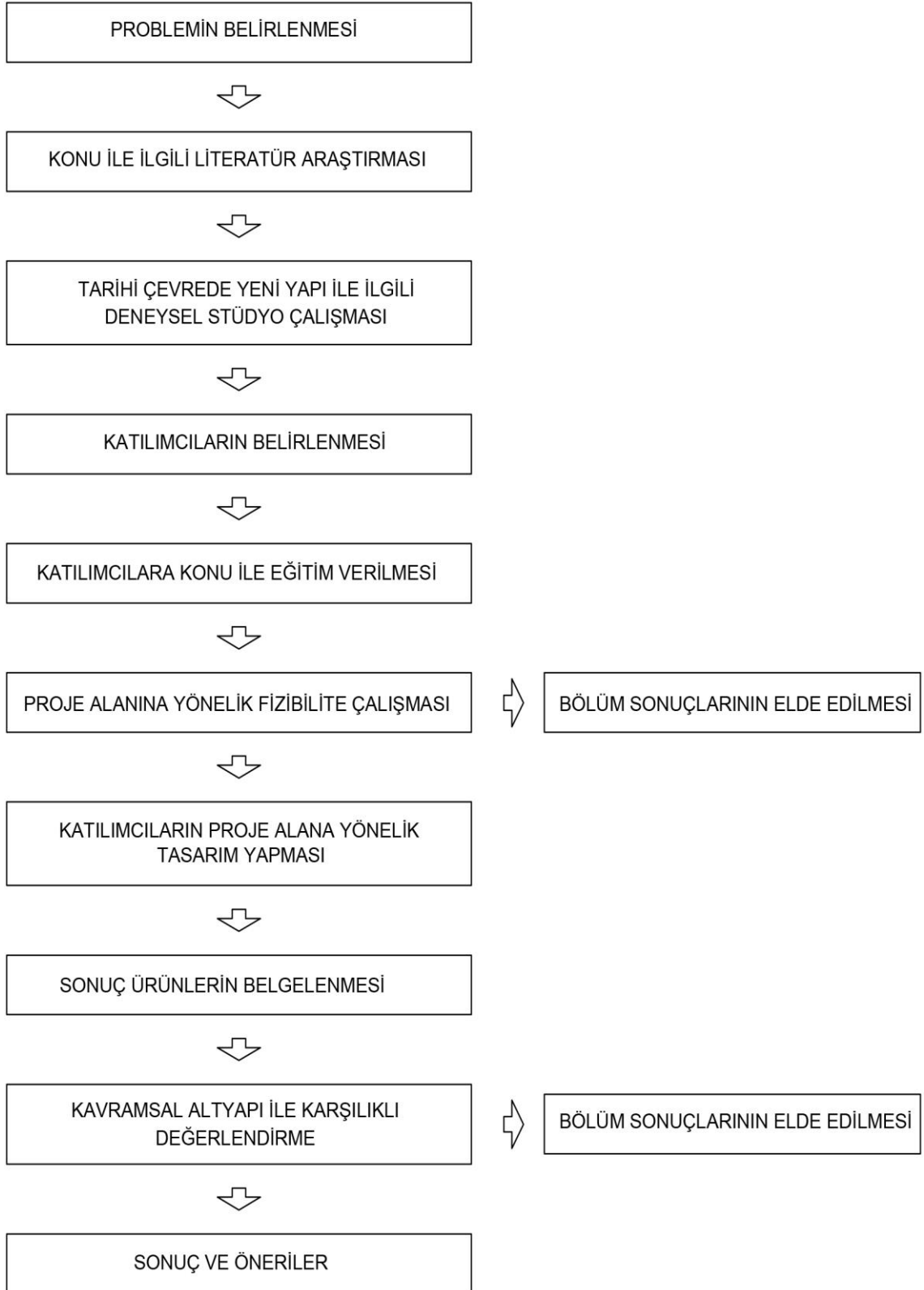
Değerlendirme yönteminde kullanılacak kriterler ve teknikler ise literatür araştırmaları doğrultusunda katılımcılar fikir projeleri oluşturulurken 2 ayrı ölçütten yararlanması ifade edilmiştir. 1. ölçütte tarihi yapıya yapılacak ek tasarımın kütle olarak yapıya nasıl ekleneceğini Onur 1991 yılı doktora çalışmasındaki yöntemler (yatay ek, düşey ek veya karma ek) ile ele alınması söylenmiştir. 2. ölçüt olarak ise bu eklenen kütlelerin hangi tasarım tekniğini (uyumlu veya zıt) yansıtacağı belirlenmesi istenmiştir. Bu veriler sonucunda Konya ilinde bulunan Ahmet Efendi Hamamı'na yönelik deneysel stüdyo eğitimiyle kapsamlı fikir projeleri oluşturulmuştur. Bu projeler de Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinin tarihi çevrede yeni yapı kavramı üzerinde özellikle durulmuştur. Yeni yapı tasarımındaki anlayış, yöntem ve ölçütleri kuramsal olarak irdelenmiştir ayrıca yeniden işlevlendirme önerileri ve belgeleme amaçlı fotoğraf ve görsellerle desteklenmiştir. Bu görseller çalışmanın materyalini oluşturacaktır. Çalışma metodu

olarak deneysel bir çalışma ortaya koyulmuş ve sonuçları gözlemlenerek iyi kötü yönleri değerlendirilmiştir.

Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinin, rölöve ve restorasyon projelerinin temininde, her türlü rapor, çizim ve fotoğrafın elde edilmesinde ilgili Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden alınan dosyalar çalışma materyali olarak kullanılmıştır.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin “Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri” adlı hazırladığı kitabın kapsamı Konya il merkezindeki tescilli ve tescilsiz kültür ve tabiat varlıkları ile sınırlandırılmıştır. Kitapta 600 adet tescilli ve tescilsiz esere yer verilmiştir. Katalog bölümünde yer alan eserlerin sınıflandırmasında kültür bakanlığı yapı gruplandırması tanımlarından faydalanarak eserler, belli başlıklar altında toplanmış; bu başlıklar altında tek tek incelenmiştir. “Hamamlar” başlığı altında Ahmet Efendi Hamamı ve Konya Hamamları incelenmiş ve envanteri hazırlanmıştır. Bu envanterler belgeleri çalışmanın materyalini oluşturacaktır.

Tablo 1.1. Çalışmanın Yöntemi

1.4. Kaynak Araştırması

Ahmet Efendi Hamamı ile ilgili literatür taraması yapıldığında konu olarak bu yapı hakkında fazla çalışma yapılmamıştır. Ağaoğlu, 1996 yılı yüksek lisans çalışmasında; Ahmet Efendi Vakfı'na ait olan Ahmet Efendi Hamamı'nın tarihçesini ve malzeme özellikleri anlatılmaktadır. Şer'iyye sicillerine göre yapım yılı, kullanım amacı, konumu, çevresindeki yapılaşmalar hakkında bilgi vermektedir.

Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinin, rölöve ve restorasyon projelerinin temininde, her türlü rapor, çizim ve fotoğrafın elde edilmesinde ilgili Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivlerindeki dosyalar çalışma materyali olarak kullanılmıştır.

Konya Büyükşehir Belediyesinin “Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri” adlı hazırladığı kitabın kapsamı Konya il merkezindeki tescilli ve tescilsiz kültür ve tabiat varlıkları ile sınırlandırılmıştır. Kitapta 600 adet tescilli ve tescilsiz esere yer verilmiştir. Katalog bölümünde yer alan eserlerin sınıflandırmasında kültür bakanlığı yapı gruplandırması tanımlarından faydalanarak eserler, belli başlıklar altında toplanmış; bu başlıklar altında tek tek incelenmiştir. “Hamamlar” başlığı altında Ahmet Efendi Hamamı incelenmiş ve envanteri hazırlanmıştır.

Kuştepe, 2011 yılı yüksek lisans çalışmasında; konu olarak Konya Mevlana Caddesi'ni ele almıştır. Mevlana Caddesi tarihi süreç içerisinde çok büyük değişikliklere maruz kalmış, var olan Selçuklu ve Osmanlı eserlerinin çoğu yıkılarak ortadan kaldırılmış, yerine yeni binalar yapılmış veya yol genişletilmiştir. Bu nedenle, caddenin yaşadığı olumsuz değişimin nedenlerinin sorgulanması, benzer olumsuzlukların tekrar yaşanmaması ve geçmiş, bugün, gelecek arasında bir kültürel köprü olması sağlanarak, buna uygun veriler oluşturmayı çalışmasında amaç edinmiştir.

Konunun tarihi çevrede yeni yapı kavramı ile oldukça yakın benzerliği bulunmaktadır. “Tarihi çevre” ve “tarihi çevrede yeni yapı” kavramların tanımı literatür araştırmasında; Onur, 1991 yılı doktora çalışmasında; tarihi binalara yapılan ek yapıları belirli gruplara ayırıp incelemiştir. Çalışma kapsamında tarihi yapılara yeni fonksiyonlar verilirken seçilen fonksiyonunu gerektirdiği mekan ihtiyacı ile tarihi

yapının mevcut mekan potansiyeli bir birinden farklı ise gerekli mekanları karşılamak için tarihi yapıya ilgili kurulların görüşleri doğrultusunda ek yapı tasarlanabileceğini belirtmiştir. Bu tez çalışmasına önemli oranda referans olmuştur.

Zakar, 2019 yılı “Tarihi Binalara Ek Yapımında Birleşim Tipolojisi” adlı makalesinde Halil Onur 2011 doktora çalışmasında olduğu gibi yeni yapı tasarımlarının kütleye nasıl uygulanacağını ele almıştır. Bu çalışma tez için referans olmuştur. Kurrent, 2001; Semes, 2007; Altınöz, 2010; Macdonald, 2001; Demiri, 2013 incelendiğinde; “tarihi dokuyu taklit etme” ve tarihi dokuyu yok sayma” gibi iki uç yaklaşım olduğu görülmüştür. Bundan yola çıkılarak; tasarım skalası, birbirine zıt iki ana yaklaşım, uyuşma ve farklılaşma, üzerine oturtulmuştur. İki uç yaklaşım arasında yer alan ve yeni-eski doku arasındaki etkileşime göre uyuşma veya farklılaşma grubu içinde sayılabilecek beş farklı kademe belirlenmiştir. Bu kademeler ek yapı ve mevcut karakter arasında kurulan ilişkinin türü ve derecesi dikkate alınarak saptanmıştır. Ek yapının mevcut dokuyu devam ettirmesi, sürekliliğini kırması ya da farklı yöne evirmesi gibi kritik eşikler, ortaya konan alternatif yaklaşımların temelini oluşturmaktadır.

Korumaz, 2003 yılı yüksek lisans çalışmasında: “koruma”, “korunması gerekli anıt” kavramlarının açıklamaları yapılarak, hangi nitelikteki yapıların koruma kapsamında değerlendirilebileceği üzerinde durmuştur. Korunan yapıların yıpranma nedenleri, bu yıpranmalara karşı nasıl müdahale edilebileceği üzerinde durularak, korunması gerekli mimari anıtlara yapılacak müdahalelerin yasal denetimi yapan resmi kurumların uygulamaya yönelik kararları değerlendirilmiştir. Korunan tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmelerinin, koruma eylemi açısından önemi üzerinde durularak, günümüzün ihtiyaçlarını karşılaması için tarihi yapıya uygulanan eklerin nedenleri ve ek çeşitleri sınıflandırılmıştır. Çalışma alanı İstanbul ilidir. Konya ili için konuyla benzer yönleri bu tezde yer verilmiştir.

Nimet Akbıyık, 2013 yılı yüksek lisans çalışmasında tarihi çevrede yeni yapı oluşumu başlığı altında, mimaride eski ve yeni kavramlarının varoluşu ve günümüz yaşamı ile nasıl bütünleştiği açıklamıştır. Tarihi çevrede yeni yapının tanımı, modern mimarlık kavramları ışığı altında incelemiştir. Bu anlamda, tarihi çevrede bulunan yeni ve ek yapıların tasarımı aşamasında hangi kriterlere sahip olması gerektiğine değinilmiştir.

Tarihi çevrede yeni yapı tasarlarken kullanılan farklı yaklaşımlar – tarihi çevrede yeni yapı, mevcut yapıya ek, mevcut yapının yenileme ve dönüşümü açıklanmıştır.

Duralı, 2007 yılı yüksek lisans çalışmasında; tarihi çevrede yeni yapılaşma başlığı altında, konunun nedenleri, konu hakkında alınmış evrensel kararlardan, ülkemizde konuyu etkileyen yasal düzenlemeleri belirtmiştir. Tüm bu incelemeler ışığında tarihi çevrede yeni yapı tasarımında dikkate alınması gereken ilkeler ve yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar sıralamıştır. Tarihi çevrede günümüzde kabul gören yeni yapılaşma yöntemlerini açıklamıştır.

Zeren, 2010 yılı “Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu” adlı kitabında tarihi yapıların günümüz kullanımına adapte edilmesi sürecinde, yeniden işlevlendirilmesi ya da yapıların bütünlenmelerinin gerekliliğinden dolayı yeni ek almalarına neden olur. Kimi zaman da tarihi çevrede tarihi yapıların yıkılması ya da başka nedenlerden dolayı oluşan boşlukların kullanıma açılması gündeme gelir ve tarihi çevreye yeni yapı eklenir. Her iki durumda da üretilen mimari, eski dokuya yeni bir katmandır. Bu katmanın tasarım kriterleri çok çeşitlilik içerir. Bu kriterler çalışma kapsamında ele almıştır.

Akçura, 1992 yılı “Günümüzde Tarihi Çevre Koruması Konusunda Görüşler” adlı makalesinde tarihi çevrede yapıların nasıl korunması gerektiğini yapının sadece cephe ölçeğinde değil fonksiyon, malzeme ve teknoloji konuları ile ilişkili olduğunu ele almıştır. Kuban, 2000 yılı “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu / Kuram ve Uygulama” adlı kitabında; yaklaşık elli yıllık deneyiminin sonuçlarını değerlendiriyor. Restorasyon sorunsalına, Avrupa'nın bu konudaki büyük deneyimine sırt çevirmeden, fakat Avrupa dışında çok daha büyük bir dünya olduğunu düşünerek, İslam tarih ve kültürünün Avrupa'ya paralel olmadığını, bizim tarihi çevremizin kendine özgü özellikleri olduğunu saptayarak yaklaşmak gerekir, diyor. Restorasyonun hem bilim, hem de sanat olduğunu savunan Kuban; mimarla restoratörün tavırlarının, tasarıma yaklaşım açısından tümüyle farklı olduğunu vurguluyor.

Velioğlu, 1992 yılı doktora çalışmasında; tarihi çevrelerin taşıdıkları değerlere bağlı olarak tasarımcıların çevre verilerini ne şekilde ele aldıklarını veya alıp

almadıklarını belirleyip-bağlamsal uygunluk için yaklaşımların, ilkelerin/kriterlerin ne olduğunu saptamıştır. Başka bir deyişle, günümüz tarihi çevre mekanlarının bütünlüğü, belirginliğini ve değerlerini ortaya koyabilecek, koruyabilecek tasarım süreci modelini oluşturmaktır. Bu nedenle çalışmada ele alınan sorunlara yöneltilen sorular doğrultusunda, tarihi çevrelerin taşıdıkları değerler, tasarım süreci ve yöntemi, göz önüne alınan kriterler/ilkeler, yaklaşımlar uygulamalı ve soru yöntemiyle saptanarak konuya açıklık getirmeyi amaçlamıştır.

Kapubağlı, 2004 yılı yüksek lisans çalışmasında; tarihi dokulardaki yeni yapı olgusunun inceleyip, bu çevrelerde yapılacak yeni tasarımlara baz oluşturabilecek kriterler elde etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla İnfill tasarımların irdelenmesi için mevcut rehberler baz alınarak İstanbul şehrindeki mevcut İnfill tasarımlar irdelenmiş ve bunların tarihi çevre ile ilişkisi araştırılmıştır.

Baz, 2017 yılı yüksek lisans çalışmasında Bergama’da yer alan ve günümüze farklı durumlarda ulaşan dört hamam yapısından biri olan Tabaklar Hamamı’nın, Osmanlı Dönemi hamam yapıları bağlamında değerlendirmesi ve oldukça nitelikli bir yapı olmasına karşın günümüzde harap halde bulunmasına dair koruma sorunlarının irdelenmiştir. Bu bağlamda Tabaklar Hamamı’na dair gelecekte gerçekleştirilecek nitelikli bir müdahale için ilk adım olması açısından, yapı hakkındaki en kapsamlı ve detaylı kaynağı oluşturmak amaçlamıştır. Ayrıca birçok Osmanlı hamamını inceleyerek hamam yapıları yeniden işlevlendirilirken temizlik dışında farklı yönleri de göz önünde bulundurulduğunu ve bununla beraber pek çok farklı yeni işlev ortaya çıktığını belirtmiştir. Günümüze ulaşan Osmanlı dönemi hamam yapılarının onarımlarıyla beraber üstlendikleri yeni işlevleri sınıflandırmıştır.

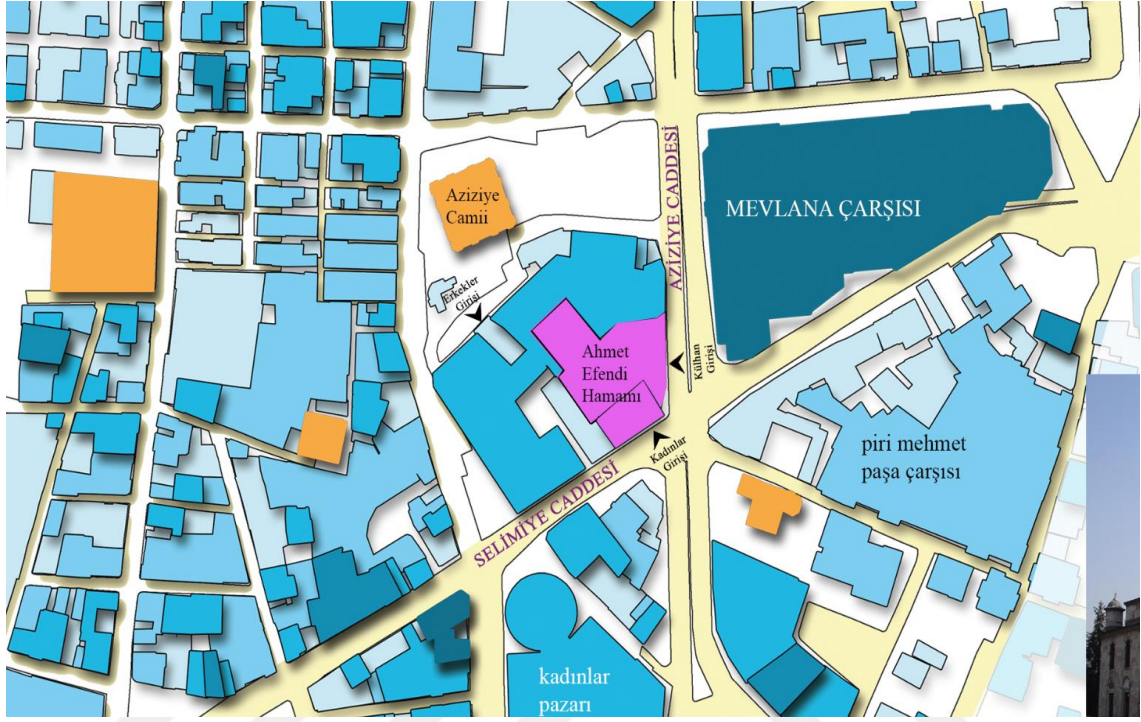
Turhan, 2013 yılı yüksek lisans çalışmasında; ilk olarak yeniden kullanım tanımı ortaya konmuş, yeniden kullanılmasına karar verilen yapıların mekân tasarımı, kullanımı, yönetimi, işletimi, yasal ve yönetsel şartları koruma kavramı içerisinde araştırılmıştır. Sonrasında Dünya’dan ve Türkiye’den işlev dönüşümünü tamamlamış yapıların; yeniden kullanım sürecinde karşılaşılan problemlere, mekânsal gerekliliklere, yapıya müdahale şeklinde getirilen çözümlere kadar birçok tespit yapılmıştır. Son

olarak tarihi yapıların yeniden kullanılmasındaki sorunlar tespit edilerek bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Öztürk, 2104 yılı yüksek lisans çalışmasında; Bölgedeki önemli tarihi hamam yapılarından biri olan Yeni Hamam, özgün nitelikleriyle XVI. Yüzyıla ait güzel bir örnektir. Bunun yanında, halen aktif olarak özgün işlevini sürdürüyor olması yapı için şanslı bir durum iken, çeşitli sebeplerle zaman içinde yapıda çeşitli değişiklikler yapılmış ve yapı bozulmalara maruz kalmıştır. Çalışma kapsamında; bölge için döneminin önemli yapılarından biri olan Tarsus'ta Yeni Hamam'ın gelecek kuşaklara daha sağlıklı ve özgün nitelikleri korunarak aktarılabilmesi için yapı incelenmiş ve yapı hakkında koruma öneriler getirilmiştir.

Hamamın kadınlar bölümüne ulaşım ise Selimiye Caddesi’nden yola sıfır şekilde bir kapıdan girilmektedir. Külhan ve su deposu kısmına ise Aziziye Caddesi’nden kadınlar bölümüne girişine benzer yola sıfır şekilde bir kapıdan girilmektedir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Konya Ahmet Efendi Hamamı’nın girişleri ve çevre yapılaşmaları (Akıl, 2019)

2.2. Yapının Tarihçesi

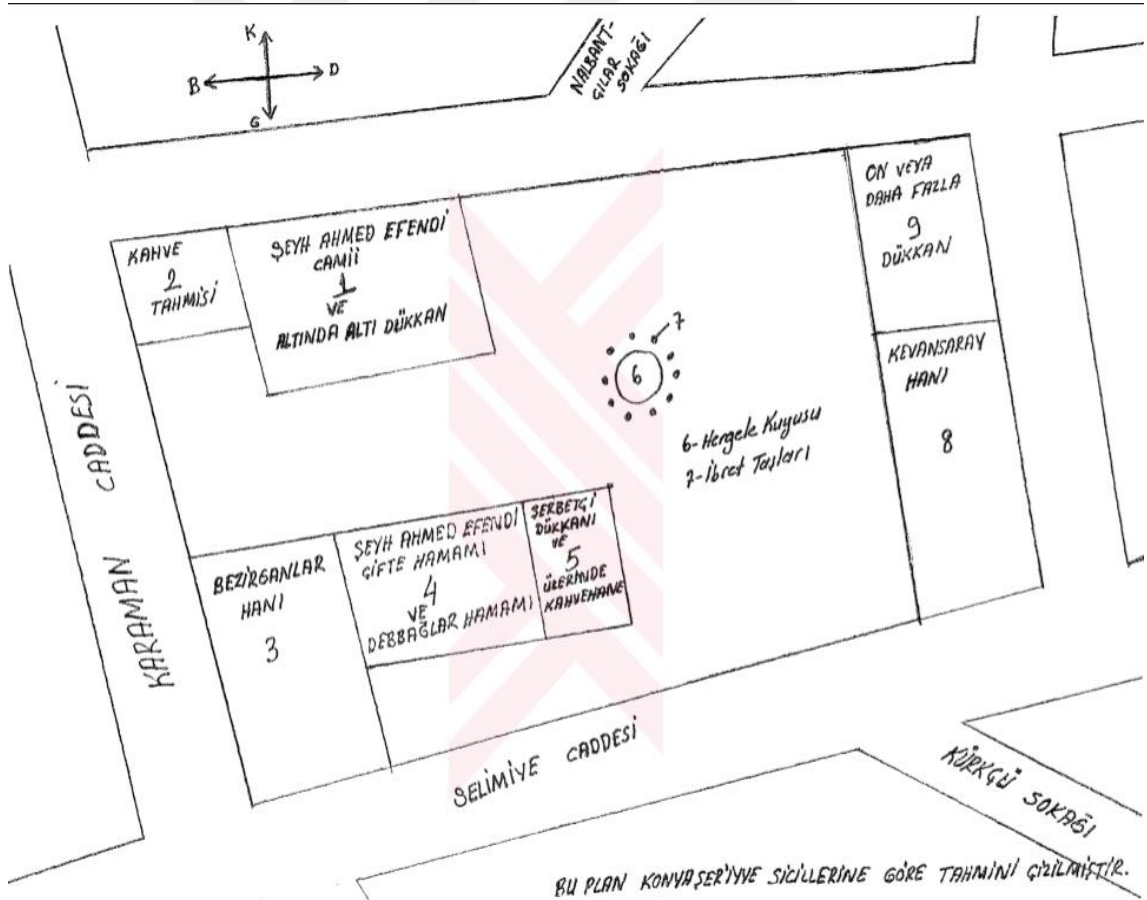
Ahmet Efendi Çifte Hamamı ve Debbağlar Hamamı, Musahib Mustafa Paşa tarafından mütevellisi Şeyh Ahmet Efendi eliyle yaptırılmıştır. “Kanlı Göl” diye bilinen Konya Kalesi’nin Atpazarı Kapısı haricindeki mevkide (K.Ş.S., 27/74) dört tarafı yol ile çevrili miri arazinin Padişah tarafından Musahib Mustafa Paşa’ya temellük yoluyla verilmiştir. Mustafa Paşa da bu arazinin üzerine bazı hayratlar yaptırmak için otuz beş kese ve üç yüz kuruş yani on yedi bin sekiz yüz kuruşu defaatle ödemiştir. Bu paradan on üç kesesi (altı bin beş yüz kuruşu) Ahmet Efendi Hamamı’na ve Debbağlar Hamamı’na harcanmıştır (K.Ş.S., 27/76-2).

Ahmet Efendi Hamamı Aziziye Camii’nin güneyindedir. Hamamın önünde Hergele Kuyusu diye bilinen bir kuyu vardır. Bu meydana da Hergele Meydanı denir (Şekil 2.3-2.4-2.5-2.6). Konya’da surun içerisinde bulunan sığır ve davarlar genellikle

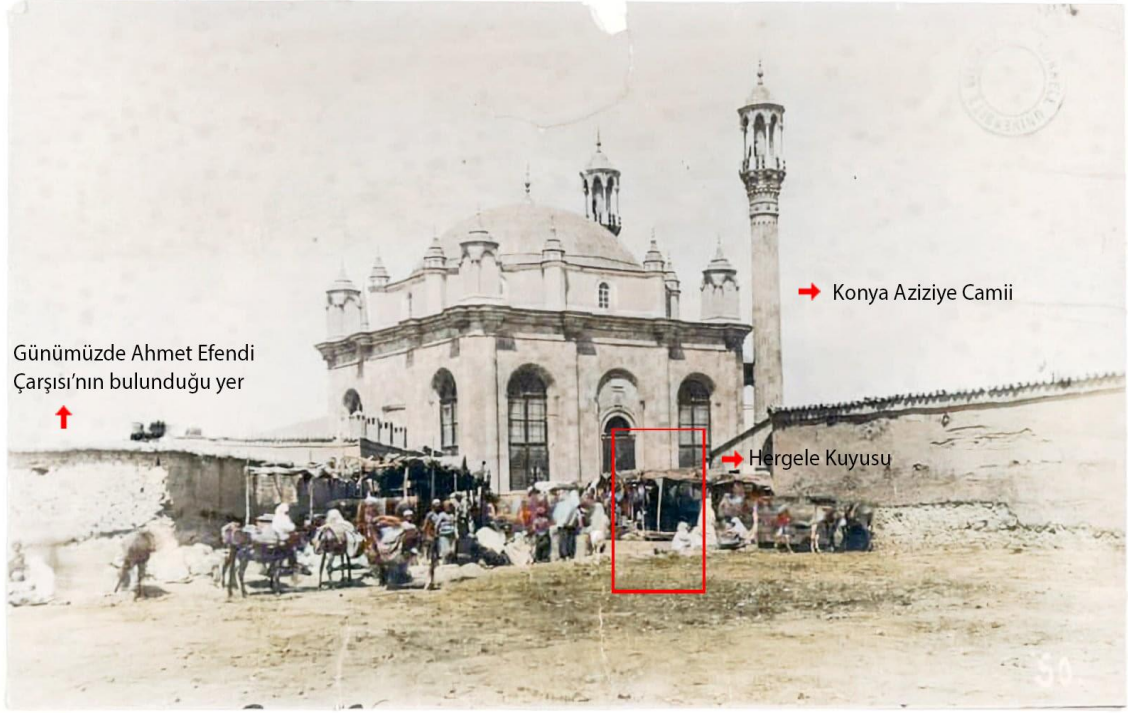
Konya Kalesi'nin Telli ve At Pazarı Kapısı'nı kullanırlardı. Adı geçen kuyudan sulanırlardı. Bunun için Hergele Kuyusu denmiştir. Bu tarihi kuyu zamanla kapatılmış olduğundan günümüzde yoktur. Bu kuyunun çevresindeki ibret taşlarında cezaya çarptırılan insanların kesik parçaları teşhir edilirdi. Bu bölgeye Kanlı Göl denmesinin sebebi budur (Konyalı, 1964).

Konya'nın en işlek yerlerinden olan bu bölgede yaptırılan hamam Bezirganlar Hanı'nın bitişiğindedir (K.Ş.S., 39/156-2,157-1). Hamamın diğer yanındaki kahvehane ikinci katta idi (K.Ş.S., 13/17-2). Altında şerbetçi dükkanı yakınında kahve tahmisi vardı (K.Ş.S., 39/157-2, 157-1).

Konya Ahmet Efendi Çifte Hamamı Gayrimenkul Eski Eser ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.11.1982 gün ve A-3861 sayılı kararı ile tescillidir.

Şekil 2.3. Bu plan Konya Şer'iyye Sicillerine göre tahmini çizilmiştir (Ağaoğlu, 1996).

Şekil 2.4. 1884 yılında Aziziye cami ve hergele meydanı (URL-1, 2020)

Şekil 2.5. 1914 yılında Aziziye cami ve hergele meydanı (URL-2, 2020)

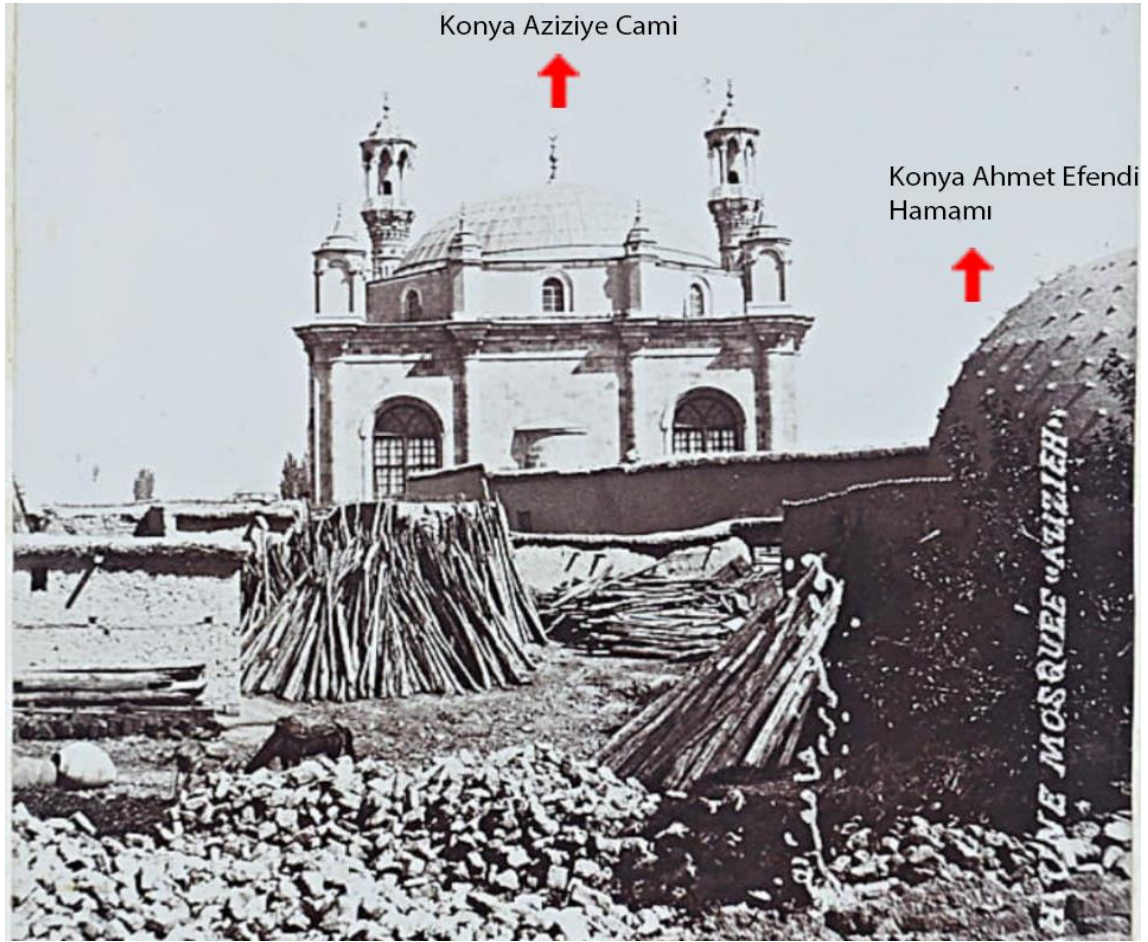

Şekil 2.6. 1915 yılında Aziziye cami ve hergele meydanı (URL-3, 2020)

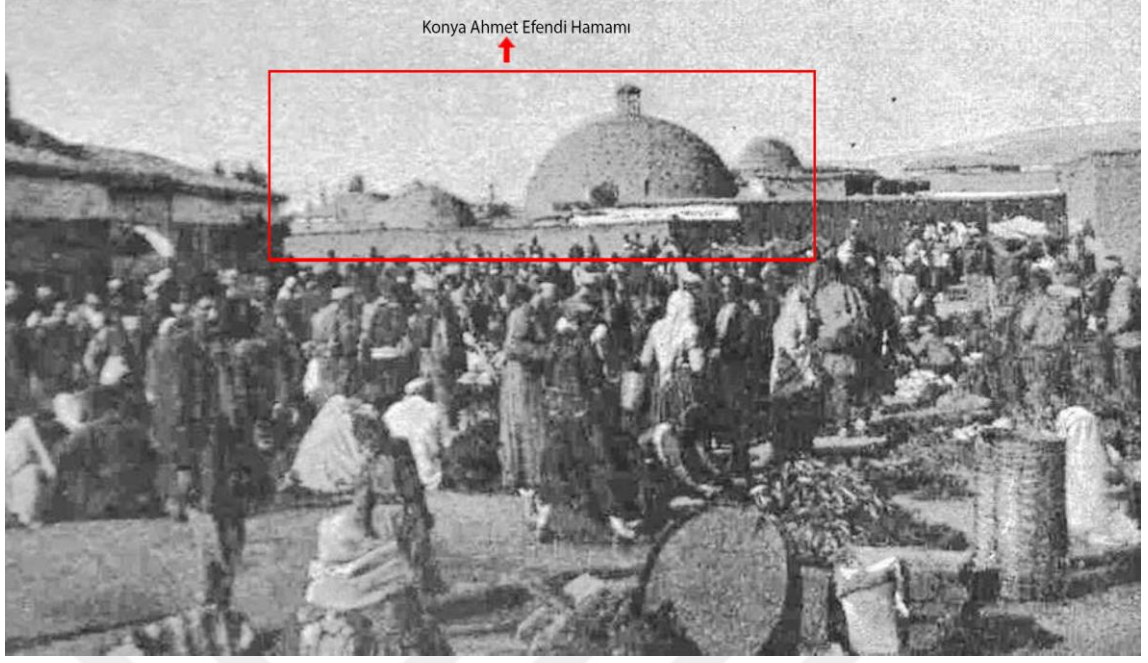
10-21 Cemaziyelevvel 1093/17-28 Mayıs 1682 tarihli belgeye göre hamam 1078 H./1667 M. senesinde yaptırılmıştır (K.Ş.S., 27/76-2). (Önder, 1962); Şeyh Ahmet Efendi Çifte Hamamı'nın 1672-1676 M. Tarihleri arasında yaptırıldığını eserinde yazar (Önder, 1962). Halbuki Musahib Mustafa Paşa'nın vakıflarına ait temessükünde 1078 H./1667 M. Tarihinde yaptırıldığını belirtmiştir (K.Ş.S., 27/76-2).

21-30 Şevval 1083/11-20 Şubat 1672 tarihli belgeye dikkatle incelendiğinde, “Mezburun müceddeden bina eylediği hamamına saray-ı merkumdan...” yazısında bulunan müceddeden kelimesi bu hamamın yeniden inşa edildiğini göstermektedir (K.Ş.S., 16/174-1). Bu konuda (Küçükdağ, 1992) Konya’da bir Mevlevi Manzumesi... isimli makalesinde, Şeyh Ahmet Efendi Çifte Hamamı'nın bulunduğunu yerde daha önceleri Piri Mehmet Paşa evkafına ait bir hamamın bulunduğu ve mütevellisi Mahmut Efendi tarafından 1660 yılında satıldığı bu hamamın Şeyh Ahmet Efendi tarafından alınarak yıktırıldığı ve yenden yapılarak 1667 yılında hizmete açıldığını belirtmiştir (Küçükdağ, 1992).

Konya Ahmet Efendi Çifte Hamamı'nın hizmete açıldığı yıllara ait herhangi bir fotoğraf bulunamamıştır. Ağaoğlu, 1996'da ki çalışmasında Ahmet Efendi Hamamı'nı Konya Şer-iyye Sicillerine göre vaziyetini çizmiştir (Şekil 2.3). Yapılan araştırmalar sonucunda 20. yy başlarında Ahmet Efendi Hamamı fotoğraflarına baktığımız zaman günümüzdeki mevcut durumuna göre çevreden daha iyi algılanan, çevresindeki yapılaşmaların tek katlı olduğu ve bu yapılaşmaların hamamın silüetini etkilemediği anlaşılmaktadır. Kadınlar ve erkekler bölümünün soyunmalık kısımları iki ayrı büyük kubbe ile örtülüdür. Günümüzde kadınlar soyunmalık kısmı betonarme muhdes bir ek ile yenilenmiştir (Şekil 2.7-2.8-2.9-2.10).

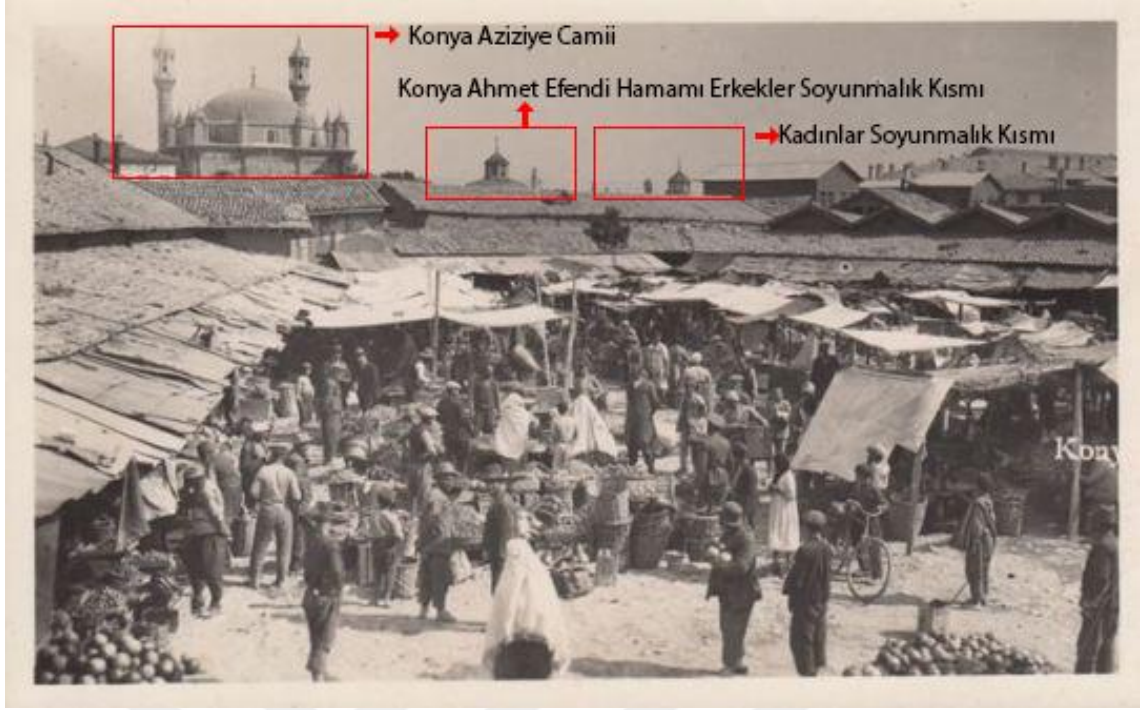
Şekil 2.7. 20. yy başlarında Ahmet Efendi Hamamı ve ağaç pazarı (URL-4, 2020)

Şekil 2.8. 20. yy başlarında Ahmet Efendi Hamamı (URL-5, 2020)

Şekil 2.9. 1915 yılında Aziziye cami ve Ahmet Efendi Hamamı (URL-6, 2020)

Şekil 2.10. 20. yy başlarında Aziziye Cami ve Ahmet Efendi Hamamı ilişkisi (Günümüzde Ahmet Efendi Hamamı'na Konya Kadınlar Pazarı tarafından bakış) (URL-7, 2020)

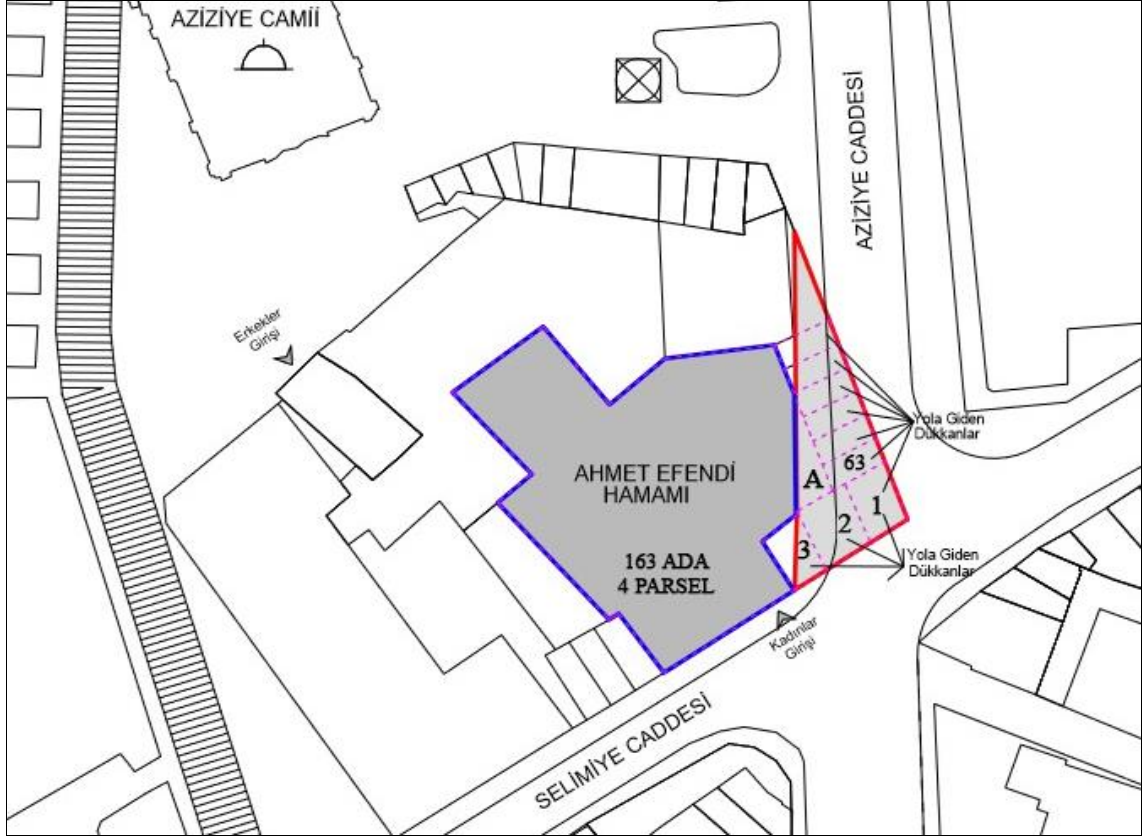
2.3. Yapının Mimari Özellikleri

Aziziye Camii'nin güney cephesinde yer alan çifte hamamdır. Yapının rölöve ölçümleri sırasında günümüzdeki araç yolu kotundan yaklaşık 2.5 m daha düşük kotta kalmıştır. Zaman içerisinde hamamın beden duvarlarına bitişik yapılan hamama göre daha yüksek katlı ve özgün kimliğinde olmayan yapılaşmalar sebebiyle çevreden algılanamamaktadır. Sadece hamamın güney doğu bölümündeki yol boşluğundan kısmen erkekler sıcaklık bölümü kubbesi görülmektedir (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Hamamın güneydoğu cephesi ve erkekler sıcaklık kubbesi (Akıl, 2016)

eser olması muhtemel olduğundan bu kısmın incelenerek geçecek yolun alınan karar doğrultusunda uygulamaya karar verilmiştir (Şekil 2.12 ve EK-2).

Şekil 2.12. Hamam ve hamam ile bütünleşmiş ticaret mekanlarından imar yoluna terk edilen bölümler

Yola terk edilen mekanlar;

- Hamama ait Külhanın bir kısmı (Şekilde gösterilen 163 ada 4 parselin A kısmı),
- Sivas Halı (163 ada 3 parseldeki dükkan),
- Tuzcu Silleli Derviş Yıldız (163 ada 2 parseldeki dükkan),
- Selimiye Fırını (163 ada 1 parseldeki dükkan),
- İpek Yağ Pazarı (163 ada 63 parseldeki dükkan) gibi Konya için referans dükkanların tamamı günümüzde mevcut değildir (Şekil 2.13-2.14-2.15-2.116-2.17-2.18-2.19).

Şekil 2.13. 1985 yılına ait Sivas Halı Dükkanı (KVBM, 1985)

Şekil 2.14. 1985 yılına ait Tuzcu Dükkanı (KVBM, 1985)

Şekil 2.15. 1985 yılına ait Selimiye Fırını (KVBM, 1985)

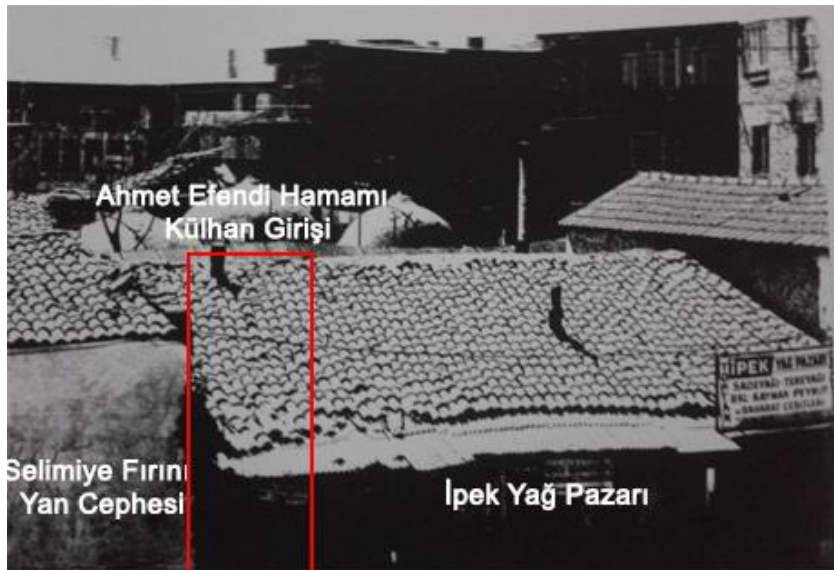
Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 08.04.1983 gün A-4229 sayılı kararı ile Ahmet Efendi Vakfı'na ait Selimiye Fırınının eski eser niteliği taşıdığına 1710-5805 sayılı yasalar ile tescil edilmesine ayrıca yapının iç mimarisini gösterir rölöve projesinin ayrıntılı fotoğraflarının ve restorasyon projesinin hazırlanmasına karar verilmiştir (EK-3 ve EK-4).

Şekil 2.16. 1985 yılına ait Selimiye Fırını ön cephesi (KVBM, 1985)

Şekil 2.17. 1985 yılına ait Selimiye Fırını yan cephesi ve Ahmet Efendi Hamamı Külhan girişi (KVBM, 1985)

Şekil 2.18. 1985 yılına ait İpek Yağ Pazarı dükkanı (KVBM, 1985)

Şekil 2.19. 1985 yılına ait yola terk edilen dükkanların çatıları (KVBM, 1985)

Yola terk edilme kararından sonra uygulama gerçekleşmiştir. Kentin trafiğini rahatlatmak için yapılan yeni yollar tarihi kent merkezlerini taşıt ağırlıklı yeniden tasarlanmalarına neden olmuş, bu uygulamadan birçok tarihi eser olumsuz etkilenmiştir. Bu tür uygulamalar tarihi kent merkezlerinin tarihi yapı dokusunu ve izlerini değiştirerek yeni bir kent dokusu oluşturulmuştur (Şekil 2.20).

Şekil 2.20. Hamamın güney doğudan görünüşü (Akıl, 2016)

23.12.1988 tarihinde Ahmet Hamamı'nın bulunduğu alan, 75 pafta, 163 ada, 97 parsel, alanı 2911 m² olarak tapusu tescil edilmiştir (EK-5).

Alanı kentsel kimlik açısından incelediğimizde ilk olarak çarşıların kurulması ve bunun sonucunda ihtiyaca bağlı olarak cami, hamam, restoran (dini, sosyal, kültürel) gibi birimlerin eklenmesi kente özgü bütüncül bir oluşumu beraberinde getirmiştir. Mevcut alanın belirli bir süre sonra çarpık yapılaşmaya (hamamın bitişiğindeki yapılar gibi) gitmesinin önüne geçilememiş ve kent kimliğinin üstü örtülmüştür. Tarihi Ahmet

Efendi Hamamı, İstanbul Caddesi ile Aziziye Caddesi arasında kalan adada merkeze yakın konumda bulunmaktadır. Hamamın bulunduğu adanın çevresinde Konya Bedesteni bulunmaktadır.

Ahmet Efendi Hamamı günümüzde kısmi olarak bütünlüğünü kaybetmiş, çevresel algısı oldukça zayıflamış bir yapıdır. Günümüzde hamam işlevini devam ettirmektedir fakat yanlış müdahalelerle kısmi olarak özgünlüğü bozulmuş olan hamam, 2018 yılından itibaren nitelikli bir restorasyon hazırlandığı içerisinde olduğu bilinmektedir (Şekil 2.21-2.22-2.23).

Şekil 2.20. Hamamın algısını engelleyen Aziziye Camii yönündeki yapılaşmalar (Akıl, 2016)

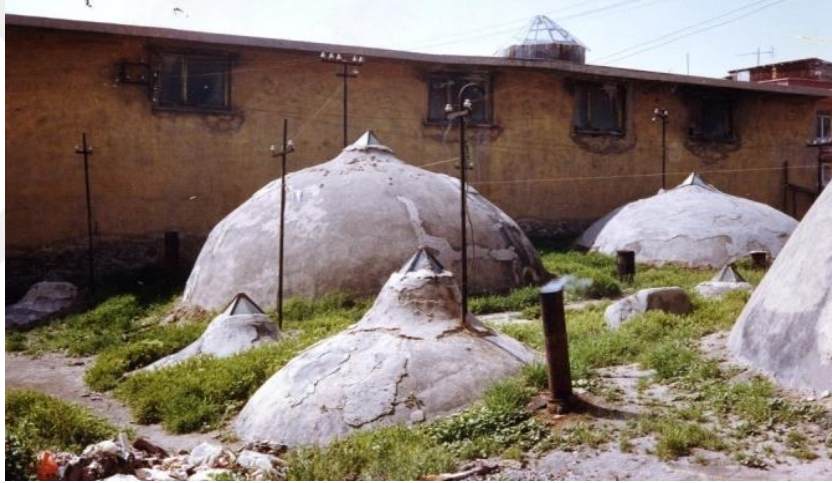

Şekil 2.21. Hamamın erkekler bölümünün giriş cephesi (Akıl, 2016)

Şekil 2.23. Kadınlar bölümü giriş cephesi (Akıl, 2016)

Hamamın güneyinde yer alan kadınlar bölümünün soyunmalık kısmı betonarme ile yenilenmiş muhdes mekandır. Kadınlar bölümünün beton teras çatısı günümüzde yükseltilmiştir (Şekil 2.24 ve 2.25).

Şekil 2.22. 1985 yılına ait üst örtü durumu ve Kadınlar Bölümü (KVBM, 1985)

Şekil 2.25. 2016 yılına ait hamamın üst örtüsü (Akıl, 2016)

Hamamın üst örtüsü yerinde dökme mozaik kaplamalı ve bu kaplamalar yer yer deforme olmuştur. Hamamın özgün kubbe kaplamalarının moloz taş olduğu tahmin edilmektedir. Süreç içerisinde su yalıtımı amaçlı yerinde dökme mozaik uygulaması yapılmıştır. Özellikle 1980 sonrasında yapı maliyetlerinin oldukça yüksek olduğu dönemlerde kurşun kaplama yapılamadığından bu tür kaplamalara geçici dönem izin verilmiştir (Şekil 2.26 ve 2.27).

Şekil 2.26. 1985 yılına ait üst örtü durumu (KVBM, 1985)

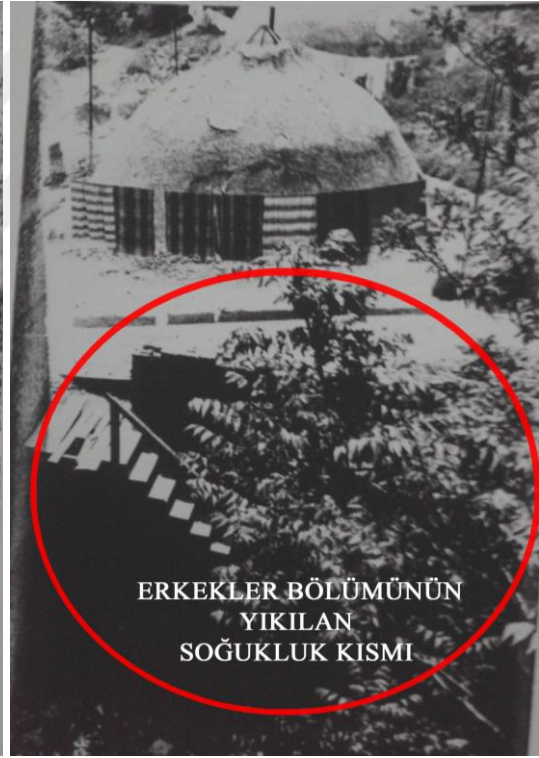
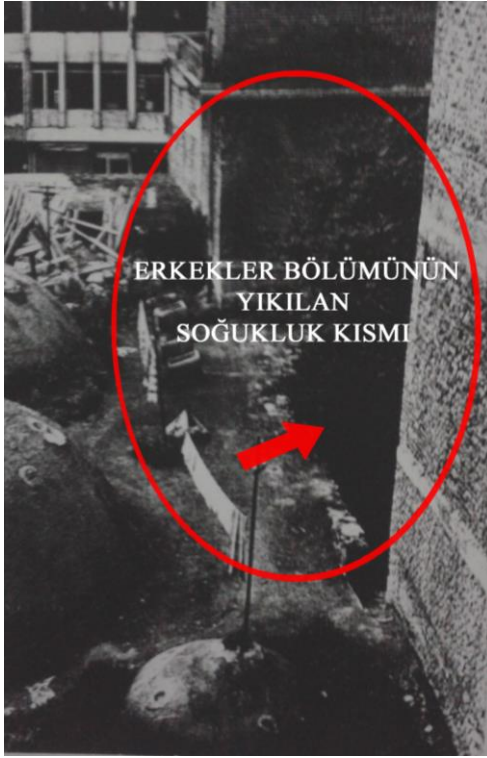

Şekil 2.27. 2016 yılına ait hamamın üst örtüsü (Akıl, 2016)

Ahmet Efendi Hamamı'nın erkekler soyunmalık bölümünün kubbesinin 1961 tarihinde tamamen yıkılmıştır. 28 yıl sonra 1989 yılında restorasyon projesi çizilip onarılmıştır (Şekil 2.28). Bu bekleme sürecinde bu bölümün ne kadar bakımsız ve kendi haline terk edildiğini fotoğraflardan anlaşılmaktadır (Şekil 2.29-2.30-2.31-2.32).

Şekil 2.28. 2016 yılına ait erkekler bölümü soğukluk üst örtüsü (Akıl, 2016)

Şekil 2.29. ve Şekil 2.30. 1985 yılına yıkılan erkekler bölümü soğukluk kısmı (KVBM, 1985)

Şekil 2.31. ve Şekil 2.32. 1985 yılına yıkılan erkekler bölümü soğukluk mekanı (KVBM, 1985)

Fiziksel yapı olarak incelendiğinde Ahmet Efendi Hamamı'nın bakımının tam yapılmaması ve gerekli özenin gösterilmemesi sonucu hamam çok yıpranmış ve faaliyetini tam verememektedir. Hamamın mekan kapıları özgün halde ahşap kapıdır. 2011 yılından itibaren ahşap kapılar plastik kapı ile değiştirilmiştir (Şekil 2.33-2.34-2.35-2.36).

Şekil 2.23. Debbağ Hamamı'nın iç mekan fotoğrafı (KVBM, 1985)

Şekil 2.34. Kadınlar Ilıklık Bölümü iç mekan fotoğrafları (KVBM, 1985)

Şekil 2.35. ve Şekil 2.36. Kadınlar Soğukluk Bölümü iç mekan fotoğrafları (KVBM, 2011)

Kanalizasyon problemi, yılların meydana getirdiği yapıdaki bozulmalar, ısıtmanın tam sağlanamaması, nem dengesinin kurulamamasından yosunlaşmanın başlaması (Şekil 2.37 ve 2.38), en büyük sıkıntı hijyene önem verilmemesi, kapladığı alanın ekonomik olarak karşılığını verememesi gibi nedenlerden dolayı hamam işlevini tam olarak yapamamaktadır.

Şekil 2.24. Kadınlar Sıcaklık Bölümü iç mekan fotoğrafı (Akıl, 2016)

Şekil 2. 25. Kadınlar Ilıklık Bölümü güncel iç mekan fotoğrafı (Akıl, 2016)

Şekil 2.26. Erkekler Soğukluk Bölümü güncel iç mekan fotoğrafı (Akıl, 2016)

Şekil 2.40. Kadınlar Bölümü tuvalet fotoğrafı (Akıl, 2016)

Şekil 2.41. Debbağ Hamamı güncel iç mekan fotoğrafı (Akıl, 2016)

2.5. Ahmet Efendi Hamamı'nın Günümüzde Geçirdiği Restorasyon Uygulaması

2018 yılında Ahmet Efendi Hamamı'nın kapsamlı bir restorasyon projesi Ceray Mimarlık tarafından çizilerek uygulanmaya başlanılmıştır. İlk olarak muhdes olan külhan ve depo kısmı yıkılmıştır. Hamamın kadınlar soyunmalık betonarme kısmı da sırasıyla yıkım işlemini geçirmiştir. Kadınlar soyunmalık kısmının alt katında bulunan dükkanlar zarar görmemesi için çatılara ve dükkanların beden duvarlara ahşap payandalar ile desteklenmiştir. Hamamın muhdes kısımları temizlendikten sonra kubbelerin zarar görmemesi için üzeri çelik çatı ile örtülmüştür (Şekil 2.42).

Şekil 2.27. Ahmet Efendi Hamamı restorasyon ve yıkım çalışmaları (Akıl, 2020)

Kubbelerin çelik çatı ile örtülmesinden sonra kubbelere sıva raspaşı yapılarak beton sıvalardan temizlenmiştir. Kubbelerdeki özgün pencere boşlukları ve fil gözleri ortaya çıkarılarak onarılmıştır (Şekil 2.43).

Şekil 2.28. Ahmet Efendi Hamamı'nın kubbe onarımı (Akıl, 2020)

Sıva raspası işlemi iç mekanlarda da uygulanmıştır. Hamam en özgün haline getirilmeye çalışılmaktadır (Şekil 2.44).

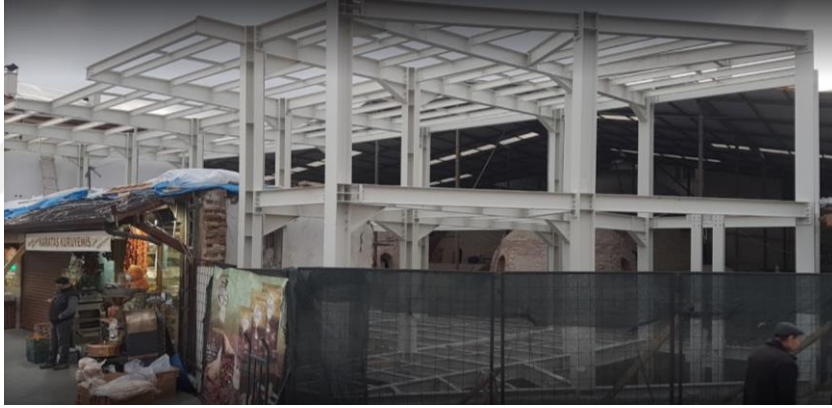

Şekil 2.29. Ahmet Efendi Hamamı'nın iç mekandaki sıva raspası işlemi (Akıl, 2020)

Mevcut durumda kadınlar soyunmalık kısmına yol kotu ile aynı kotta olan bir rüzgarlık mekanından girilmektedir. Hamam kotu yol kotundan daha düşük olduğundan rüzgarlıktan girildikten sonra merdivenle belli bir mesafe inilmektedir. Bu kısımda soyunma kabinleri bulunmaktadır. Restorasyon projesi olarak önerilen projede kadınlar soyunmalık kısmı yıkıldıktan sonra Z+2 kat olarak çelik malzemeden tekrar inşa edilecektir. Zemin kat döşeme kotu hamamla aynı kot olacak şekilde yol kotundan 2.5 m aşağı çekilmiştir. Bu kısım hamama hizmet edecek şekilde kadınlar soyunmalık bölümü olarak kullanılacaktır. 1. katta önceki kullanılan işlevle aynı olacak şekilde ticaret mekanlarına ayrılmıştır. Ticaret mekanlarının üzerine gelecek olan üst katın bir kısmı teras bir kısmı da restoran olarak işlevlendirilecektir. Bu mekanı kullanan insanlar aynı zamanda hamamın kubbelerini de seyredebileceklerdir. Selimiye Caddesi'nden 3 adet giriş verilecektir. Bu girişler sırasıyla kadınlar hamam girişi, dükkanlara ait girişler ve restoran girişidir (Şekil 2.45-2.46-2.47).

Şekil 2.30. Ahmet Efendi Hamamı'na yapılacak ek yapının zemin döşemesi (Akıl, 2020)

Şekil 2. 31. Ahmet Efendi Hamamı'na yapılan çelik ek yapı (Akıl, 2020)

Şekil 2. 32. Ahmet Efendi Hamamı'na yapılan çelik ek yapı (Akıl, 2020)

Hamamın külhan ve depo kısmı da yıkıldıktan sonra 2 kat olacak şekilde çelik malzeme ile ek yapı tasarlanmıştır. Bu yeni ek kütleye verilecek işlev sergi salonudur (Şekil 2.48-2.49-2.50).

Şekil 2. 33. Ahmet Efendi Hamamı ve yeni ek yapılar (Akıl, 2020)

Şekil 2. 34. Ahmet Efendi Hamamı ve yeni ek yapılar (Akıl, 2020)

Şekil 2. 35. Ahmet Efendi Hamamı ve yeni ek yapılar (Akıl, 2020)

Sonuç olarak restorasyon projesine göre hamam kendi işlevine devam edecektir. Restorasyon projesinde belirlenen hamamın muhdes kısımları kaldırılacaktır. Kaldırılan mekanların yerine güncel yeni ek yapılar tasarlanarak hamam mekanlarına ait fonksiyonlar dışında başka işlevlere de yer verilecektir. Bu işlevler: ticaret mekanları, restoran ve sergi salonlarıdır. Kubbelere sıva raspası yapılarak özgün halde bırakılacaktır. Sıvasız halde bırakılan kubbelerin hava şartlarından etkilenmemesi için üzerine daimi elik çatı tasarlanacaktır. Restorasyondan sonra yapılan müdahalelerle hamama ait özgün kubbeler çevreden algılanamayacaktır. Kubbeler özelleştirilerek hamam ve ek yapılarını kullanan kullanıcılar tarafından seyredilebilecektir.

3. AVRUPA VE TÜRKİYE’DEKİ OSMANLI ÇİFTE HAMAM YAPILARININ YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Baz, 2017’e göre hamamların asıl amacının temizlenme olması ve yapılardaki mekânsal oluşumun buna göre ortaya çıkması, diğer amaçlarla kullanımı zorlaştırmamış; aksine eğlenceden dini ritüele, sağlıktan evliliğe ve sanata katkıya kadar her türlü kullanıma olanak tanımıştır. Bu nedenle hamam yapıları yeniden işlevlendirilirken temizlik dışında farklı yönleri de göz önünde bulundurulmuş ve buna göre pek çok farklı yeni işlev ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan yeni işlevlerde yapıların bulundukları noktaların konumu da önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda günümüze ulaşan Osmanlı dönemi hamam yapılarının onarımlarıyla beraber üstlendikleri yeni işlevler genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir:

Ticari olarak işlevlendirilen hamam yapıları;

- Çarşı olarak işlevlendirilen hamam yapıları
- Restoran, bar olarak işlevlendirilen hamam yapıları
- Mağaza olarak işlevlendirilen hamam yapıları

Kültürel amaçlı işlevlendirilen hamam yapıları;

- Kültür merkezi olarak işlevlendirilen hamam yapıları
- Müze olarak işlevlendirilen hamam yapıları
- Gösteri merkezi olarak işlevlendirilen hamam yapıları

Diğer amaçlarla işlevlendirilen hamam yapıları;

- Tasarım atölyesi olarak işlevlendirilen hamam yapısı
- Eğitim yapısı ek binası olarak işlevlendirilen hamam yapısı
- Sivil toplum kuruluşu şubesi olarak işlevlendirilen hamam yapısı

Avrupa’da ve ülkemizde Ahmet Efendi Hamamı’na plan ve form olarak benzerlik gösteren çifte hamamlara yapılan uygulamaları ve fonksiyon önerilerini Ahmet Efendi Hamamı’na örnek teşkil etmesi için sırayla inceleyeceğiz.

3.1. Avrupa’da Yeniden İşlevlendirilen Hamam Örnekleri

3.1.1. Üsküp Davut Paşa Hamamı, Üsküp/Makedonya

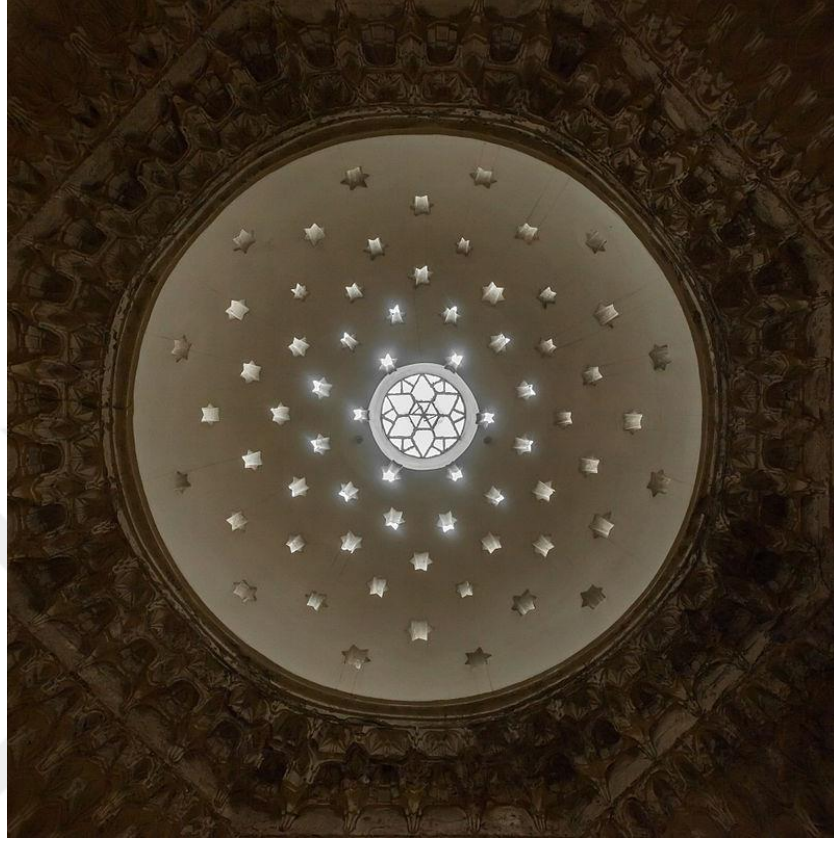
Davut Paşa Hamamı, Makedonya'nın başkenti Üsküp'te, Taş Köprü'nün yanında bulunan çifte hamamdır. Günümüzde Makedonya Ulusal Galerisi adıyla sanat galerisi olarak hizmet verir. İsa Bey Hamamı ile birlikte Üsküp'te ayakta kalabilen iki tarihi hamamdan birisidir. II. Beyazıt döneminde sadrazamlık yapmış olan Davut Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1489-1497 tarihleri arasında inşa edilmiştir. Yapı, 2013 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı tarafından onarıldı. Binanın dış cephesi yapıldığı zamanki şeklini korur (Şekil 3.1). Bina'nın içinde değişiklikler vardır ancak tavan ve kubbe geçişlerindeki işlemler ilk yapıldığı zamanki şeklindedir (URL-8, 2020) .

Şekil 3.1. Üsküp Davut Paşa Hamamı, Makedonya (URL-9, 2020)

Plan şeması dikdörtgen biçiminde olup, duvarları büyük taş blok ve tuğlalarla örülmüştür. İçerisinde 15 oda yer alır ama bunların sadece birkaçında sanat eserleri halka açık olarak sergilenmektedir. Çatısı farklı büyüklüklerde 13 asimetrik kubbeden oluşmaktadır. Yıldız şeklindeki menfezlerden süzülen güneş ışınları içeride çarpıcı bir etki yaratmaktadır (Şekil 3.2). 1948 yılında kendi koleksiyonu ve sürekli sergisi olan bir sanat galerisine dönüştürülmüştür (Şekil 3.3). Sanat koleksiyonunda sanatçıların 14. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan eserler yer almaktadır. Yıl boyunca çeşitli tiyatro

oyunları, gösteriler, multimedya projeleri, konserler, kitap tanıtımları ve diğer kültürel etkinliklere ev sahipliği yapar (URL-10, 2020) .

Şekil 3.2. Üsküp Davut Paşa Hamamı iç kubbe görüntüsü, Makedonya (URL-11, 2020)

Şekil 3.3. Üsküp Davut Paşa Hamamı iç mekan fotoğrafları, Makedonya (URL-10, 2020)

3.1.2. Saraybosna İsa Bey Hamamı, Saraybosna/Bosna Hersek

Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da bulunan İsa Bey Hamamı, Üsküp-Bosna Sancaktarı İsa Bey tarafından 15. yüzyılda yaptırıldı. Eski hamam ilk kez 1462 yılında İsa Bey İsaković'in vakıfnamesinde yer aldı. Hamam, 15. yüzyılda Saraybosna şehrini maddi ve manevi anlamda merkez haline getiren yapılardan birisi olarak dikkati çekti (URL-12, 2020).

İsa Bey Hamamı Saraybosna'nın en eski umumi hamamıdır. İnşa edildiği dönem itibarıyla muazzam bir yapı olan hamam, 1889 yılında tamamen yıkıldıktan sonra, mimar Yosip Vancas tarafından hazırlanan, cephede ve iç mekanlarda Fas mimarisinin izlerini taşıyan proje 1890 yılında gerçekleştirilmiştir. Osmanlı mimarisinden aldığı fonksiyonu devam ettiren hamam yapısı, katlı merkez alanıyla dikdörtgen iki yan bölümden oluşmaktadır. Zemin katında banyo almak için bölümler yer almıştır. Mekan ve alan organizasyonu bakımından Türk hamamlarından farklılık gösteren hamam yapısı, inşa edildiği dönemin modern örneklerindendir. Merkezde bulunan sekizgen sıcaklık mekanı, dört kenarında yarım daireli nişlerle çevrili ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Sıcaklık kısmı, kuzey yönündeki koridordan girilen kareye plana yakın olup, ana mekana nispeten küçük bir kubbe ile örtülmüştür. Sıcaklık mekanının güneydoğu duvarı boyunca uzanan mekan da tonoz ile örtülüdür. Hamam kısmının asıl mekanlarını oluşturan bu merkezin iki yanındaki dikdörtgen bölümler ahşap çatı ile örtülmüştür (Yaren ve Uğurlu, 2016).

1992-1995 savaşına kadar "Higijena" adlı şirketin deposu olarak kullanılan bu ilk modern hamam, savaş yıkımlarından sonra yeniden inşasının gerçekleştiği 2015 yılına kadar asıl amacına hizmet etmediği gibi, eski çekici görünümüne de sahip olamamıştır (Šabanović, 2020) (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Saraybosna İsa Bey Hamamının restorasyondan önceki hali (Yaren ve Uğurlu, 2016).

Restorasyon çalışmaları esnasında yarı yıkık vaziyette bulunan hamamın beden duvarları tamamlandı, özgün kısımlarda sağlamlaştırma yapıldı, hamamın kubbe ve tonozları korunarak üst örtüsü tamamen değiştirildi. Yapının kapı pencere doğramaları, döşemeler, cephe süslemeleri, çatı dekoratif elemanları tamamen yenilendi, Elektrik ve makine tesisatı yeniden yapıldı. Hamamın dışında kalan ve yarı yıkık vaziyette bulunan bölümleri ayağa kaldırıldı. Hamam, Türk firması tarafından 2 trilyon 652 bin 117 liraya restore edildi (URL-12, 2020). Yeni yapı, içinde eski geleneklerin hatırasını yaşatması amacıyla bir Türk hamamı da bulunduran 19 mekânlık küçük bir otel olarak tasarlanmıştır (Şabanović, 2020) (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Saraybosna İsa Bey Hamamı ve Otel, Bosna Hersek (URL-13, 2020)

3.1.3. Gazi Mehmet Paşa Hamamı, Prizren/Kosova

Gazi Mehmet Paşa Hamamı, şehrin merkezinde Kukli-Mehmet Bey Camii ve Emin Paşa Camii'nin yakınında yer almaktadır. İşkodra Sancağı Gazi Mehmet Paşa tarafından 1573-4 yıllarında 1563-74'te yaptırılmıştır. Ana kapının üzerine Tahir ve Mehmet Paşa Rrotulli kardeşler tarafından hamamın onarım tarihini gösteren kitabeli (1833) bir levha yerleştirilmiştir. Hamam, Gazi Mehmet Paşa tarafından kurulan ve içinde Bakraklı Camii, lise (medrese), ilköğretim okulu (mektebi), kütüphane ve türbe (türbe) içeren mimari topluluğun bir parçasıdır. Hamam, her iki cinsiyetin aynı anda kullandığı "çift hamam" tipindedir. Farklı taşlardan yapılmıştır. Hamamın erkekler için olan kısmı diğerlerinden biraz daha büyüktür. Hamam, bu tür hamamların sahip olduğu tüm mekanlara sahiptir, yani giriş bölümü (bekleme ve içme bölümü), gardırop bölümü, yıkama, terleme, eğlence ve kazan bölümünün binanın güney kısmında bulunan bölümünden oluşmaktadır. Hamam, tuğla ile birlikte farklı taşlardan yapılmıştır. Duvarlar içten sıvalı yaklaşık 90 cm kalınlığındadır. Binanın çatısı, soğuk kısımda (resepsiyon) tambur üzerine inşa edilmiş iki kubbe ve hamamın sıcak kısmının üzerinde dokuz küçük kubbeye sahiptir. Gardırop ve kazan kısmı kemerlerle kapatılmıştır. Kapak soğuk kısımda, diğer kısımlarda kurşun karolar ile döşenmiştir. 1964 yılına kadar hamamın etrafı barlarla çevriliydi, bu durumda barlar yıkılarak restorasyon çalışmaları başladı. Hamamın soğuk bölümü 2000 yılından beri çeşitli kültürel, sanatsal ve eğitici aktiviteler düzenlemek için bir galeri olarak kullanılmaktadır. Prizren'de Osmanlı döneminin en karakteristik kamu yapılarından biri olan hamam, olağanüstü tarihi, mimari, sosyal ve çevresel öneme sahiptir (URL-14, 2020).

Tarihi hamam ilk olarak eski Yugoslavya döneminde 1970'li yıllarda onarıldı. Hamamın dışındaki çalışmalar tamamlandığında içteki mekanlarda aslına uygun olarak restore edilecektir. Hamamın kadınlar kısmı bir takım geleneksel el sanatlarının sergilendiği bir bölüm olarak kullanılacaktır. Soyunmalık kısmı da çay kahve içme yeri olacak şekilde düzenlenecektir. Erkekler kısmı ise resim sergisi salonu olarak kullanılacaktır (URL-15, 2020).

Şekil 3.6. Gazi Mehmet Paşa Hamamı restorasyon öncesi çekilmiş bir fotoğraf, Kosova (URL-16, 2020)

Şekil 3.7. Gazi Mehmet Paşa Hamamı restorasyon sırasında çekilmiş bir fotoğraf, Kosova (URL-17, 2020)

3.1.4. İsa Bey İshakoviç Hamamı, Belgrad/Sırbistan

Novi Pazar'ın (Yeni Pazar) Eski Çarşı'sında, Raška Nehri'nin güneyinde ve Kale'nin doğusundaki çifte hamam şehrin kurucusu İsa Bey İshakoviç tarafından yapılmıştır. İlk kamu yapılarından biri olan hamam kronolojik olarak iki döneme ayrılır. Hamamın ilk bölümü 15.yy'ın ikinci yarısında yapılmıştır. 17.yy'da ise hamamın

kuzeyinde kırma çatılı ek bölüm yapılmıştır. Dikdörtgen planlı çift hamamın doğusu erkekler, batısı kadınlara ayrılmıştır. Soyunmalık, ılıklik, sıcaklık, halvet hücreleri, su deposu ve külhandan oluşan hamamın kâgır beden duvarları 4 sıra tuğla, bir sıra kaba yönü taşla örülmüştür. Birkaç defa büyük hasar gören ve onarımı yapılan hamam günümüzde bakımsızlık nedeniyle harabe haline gelmiştir. Özgünde soyunmalık olan bölümü günümüzde yaz aylarında çay bahçesi olarak kullanılmaktadır (Kaya, 2019).

Şekil 3.8. İsa Bey İshakoviç Hamamı restorasyon öncesi hali, Belgrad/Sırbistan (URL-18, 2020)

Şekil 3.9. İsa Bey İshakoviç Hamamı restorasyon öncesi hali, Belgrad/Sırbistan (URL-19, 2020)

Şekil 3.10. İsa Bey İshakoviç Hamamı restorasyon öncesi iç mekan fotoğrafı, Belgrad/Sırbistan (URL-19, 2020)

Saraybosna ile birlikte Yeni Pazar şehrinin de kurucusu olan İshakoğlu İsa Bey tarafından yaptırılan tarihi hamamın restore edilmesine ilişkin protokol, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü temsilcileri, Bosna Hersek İslam Birliği Vakıf Müdürlüğü temsilcisi ve Sırbistan İslam Birliği Meşihatı Reisi Mevlud Dudić tarafından imzalandı (URL-20, 2020). Asır Proje firması tarafından restorasyon projeleri hazırlanmaktadır.

3.2. Türkiye’de Yeniden İşlevlendirilen Hamam Örnekleri

3.2.1. Muallimzade Hamamı, Bursa/Türkiye

Hamam, 1572 tarihinde Kazasker Muallimzade Ahmet Efendi tarafından, Zeyniler Mahallesi’ndeki camii ile Aksu Köyü’ndeki cami, okul ve zaviyesine gelir için yaptırılmış. Yaşanan depremlerden harap duruma düşen hamam, zaman zaman kapsamlı onarımlar geçirmiş. Hamam Celali isyanları sırasında tahribat yaşamış, 1613,1655, 1730, 1744, 1830 yıllarında muhtelif onarımlar görmüş. Kamil Kepecioğlu, 1930’lu yıllarda yapının etrafının tarlalarla çevrili olduğunu ve kalıntıların fark edilmediğini belirtiyor. Zaman içerisinde dökümhane olarak kullanılan ve bu adla da anılan hamam, 2010 yılında kamulaştırılmak suretiyle mülkiyeti Büyükşehir Belediyesi tarafından elde edildi (URL-21, 2020).

Muallimzade Hamamı çifte hamam niteliğinde inşa edilmiş olup; günümüze gelene kadar çok fazla miktarda bozulmaya maruz kaldı. Bu durumun sebebi hem doğal

faktörler hem de hamam işlevini kaybetmiş olan yapıya verilmiş olan yeni işlevlerdir. Hamamın 1. Dünya Savaşı sonrasında soğukluk bölümünün yıkılmış olması özgün işlevini sürdürememesine ve yeni işlevler yüklenmesine sebep olduğu söylenebilir. Hamam her ne kadar müdahale görmüş olursa olsun; ayakta olan aralık, tuvalet, halvetleri, su deposu ve bunların üzerini örten özellikli tonoz ve kubbeleri ile hala hamam yapısı olmanın izlerini taşıyor. Yapılan restitüsyon çalışmaları, hamamın soğukluk bölümlerinin yapının batı cephesinde bulunduğu ortaya koydu. Kadınlar ve erkekler bölümleri plana şemasında bir aks üzerinde simetrik bir yerleşim sergiliyor (URL-22, 2020). İncirli Caddesi'nde restore edilen yapılardan biri olan Muallimzade Hamamı, kültür merkezi olarak hizmete açıldı (URL-21, 2020).

Şekil 3.11. Bursa Muallimzade Hamamı restorasyon sonrası fotoğrafı (URL-23, 2020)

Şekil 3.12. Bursa Muallimzade Hamamı restorasyon sonrası fotoğrafı (URL-23, 2020)

3.2.2. Haseki Hamamı/Ayasofya Hürrem Sultan Hamamı, İstanbul/Türkiye

Ayasofya Hamamı, Hürrem Sultan Hamamı, Sultan Hamamı ve Haseki Sultan Hamamı isimleriyle de bilinen Haseki Hamamı, Ayasofya ve Sultan Ahmet Camileri arasındadır. 1553 yılında inşası tamamlanan hamam, Hürrem Sultan tarafından Haseki Külliyesi'ne gelir getirmesi amacıyla yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın önemli eserlerinden biridir (URL-24, 2019).

Şekil 3.13. Ayasofya Hürrem Sultan Hamamı (URL-25, 2020)

Klasik devir Osmanlı hamamları Üslubundaki yapı, çifte hamam şeklinde ve 75m uzunluğundadır. İki hamamın sıcaklık kısımları birbirine bitişiktir. Soyunmalıklar ise eksenin iki ucunda yer alır. Erkekler hamamının soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık bölümlerini, kadınlar kısmının sıcaklık, soğukluk ve soyunmalık bölümleri takip eder (URL-26, 2020).

1910 yılına kadar aktif olarak kullanılan hamam, uzun yıllar kapalı kalmıştır. Sultan Ahmet cezaevinin dolu olduğu zamanlarda mahkumların da tutulduğu hamam, dönem dönem kağıt ve benzin deposu olarak da kullanılmıştır. İstanbul'un abidevi eserlerinden olan Ayasofya Hürrem Sultan Hamamı 1957–1958 yıllarında onarılmış ve 2008 yılına kadar kamuya ait halı satış mağazası olarak kullanılmıştır (URL-26, 2019).

3.2.3. Ortaköy Hüsrev Kethuda Hamamı, İstanbul/Türkiye

Hüsrev Kethuda Hamamı; İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında Ortaköy meydanında Boğaziçi sahil yoluna cepheli olarak 1550 tarihinde Sadrazam Kara Ahmet Paşa'nın Kethüdası tarafından Mimar Sinan'a inşa ettirilmiştir. Ortaköy semtinde yer alan yapı Sadrazam Gazi Kara Ahmet Paşa'nın kahyası Hüsrev Kethüda vakfının malı idi. Hamam bu vakıf adına 300 yıl boyunca hamam olarak işletilmiştir. Hüsrev Kethüda Hamamı 2001 yılında yapılan restorasyon sonrası lokanta ve bar olarak kullanılmıştır. 2011 yılında geçirdiği restorasyon sonrası tekrar özgün haline kavuşan yapı günümüzde Delta Tasarım Atölyesi olarak işlevlendirilmiştir (URL-27, 2019).

Şekil 3.14. Ortaköy Hüsrev Kethuda Hamamı (URL-28, 2020)

Çifte hamam olarak inşa edilen yapının Erkekler Bölümü girişindeki iki katlı ek, 19.yy'da yapılmıştır. İki halvetli sıcaklık plan şemasıyla İznik Büyük Hamam'la benzerlik göstermektedir. Hamam, uzun yıllar boş kaldıktan sonra, 1998'de Sudi Özkan tarafından satın alınmış, Y.Mimar Orhan Engin tarafından restore edilmiştir. İki bölümün soyunmalıkları birleştirilmiş, fazlasıyla yoğun olan mekanların ilişkileri de yok edildiğinden, anıt bir labirenti andırmaktadır. Bir anıta bu kadar fazla yükün, restoran işlevinin ve ek olarak bar kullanımının verilmesi hatalı bir seçimdir. Kubbedeki ışık gözleri için açılan deliklerin, mutfak bacası olarak değerlendirilmesi gibi kabul edilemez birçok uygulama, ne yazık ki böyle değerli bir Sinan eserinde uygulanabilmiştir (Kudde, 2007).

3.2.4. Tahtakale Hamamı, İstanbul/Türkiye

İstanbul'un Fatih ilçesinde, Tahtakale'de yer alan Tahtakale Hamamı, Uzunçarşı ve Kantarcılar Caddelerinin birleştiği noktada, Rüstem Paşa Camii'nin karşısında yer almaktadır. Çifte hamam örneği olan, Fatih Camii için gelir elde etmek amacıyla 1470 yılında inşa edildiği tahmin edilen hamam, 1994 yılında restore edilmiş ve çarşı olarak kullanılmaya başlamıştır (Kuruçay, 2012).

Şekil 3.15. Tahtakale Hamamı, İstanbul (URL-29, 2019)

Tahtakale Hamamı'nın İstanbul'da yer alan en büyük ve tarihi en eskiye dayanan çifte hamamlardan biri olduğu bilinmektedir. İstanbul'daki diğer birçok yapı gibi çeşitli felaketler atlatan Tahtakale Hamamı, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Vakıflar İdaresi tarafından satılmış; yeni sahibi tarafından uzun süre işlevsiz bırakılmıştır. 1980'lere gelindiğinde soğuk hava deposu olarak kullanılmaya başlanan hamam, bir süre İstanbul'un buz ihtiyacına cevap vermiştir. Peynir depolamak amacıyla da kullanılan oldukça nitelikli hamam yapısı, 1994 yılından bu yana çarşı olarak kullanılmaktadır (Bektaş, 2011).

3.2.5. Hoca Paşa Hamamı, İstanbul/Türkiye

Hocapaşa Hamamı, 1470 yılında Fatih Sultan Mehmet'in veziri Hoca Sinan Paşa tarafından yapılmıştır. Yapımında tuğla hatıllı olarak kesme taş kullanılmıştır. Büyük bir çifte hamamdır, kitabesi yoktur. Bulunduğu semt ve Sinan Paşa'nın lakabından dolayı Hoca Paşa Hamamı ismiyle bilinir. Erkekler kısmına merdiven ile inilir. Cemekeanı Büyük bir kubbe ile örtülmüştür. Köşe trompları tavus kuşu kuyruğu şeklindedir. Ortadaki şadırvan mermer olup 3 katlıdır. Sol taraftaki kapıdan halvet şeklindeki ılıkıkğa geçilir. Kubbesinin üzerinde bir çatı feneri vardır (URL-30, 2020).

Kadınlar kısmının planı değişik olup kubbesi daha küçüktür. Kapısı sokak içerisindeydir. Burası çok önceden depo olmuş ve erkekler kısmı da 1988'de kapatılarak çarşı olmak üzere onarıma alınmıştır. Halvet kapıları yanında ikinci kapılar açılmış, duvarlar kaldırılmış ve eyvan sivri kemerleri altı cemekeanla kapatılarak dükkan haline getirilmiştir. Kat kazanmak için altındaki cehennemlik kaldırıldığından göbek taşı da alttaki kata indirilmiştir. Kadınlar kısmı ile erkekler kısmı arasındaki duvarda geniş bir kapı açılarak birleştirilmiştir. Böylece hamamın eski özelliği kaybolmuştur. Günümüzde Hoca Paşa Hamamı'nın 2008 yılında yenilenen en üst kubbe altı bölümleri Kültür Merkezi olarak yaşamaya devam etmektedir (URL-30, 2020).

Şekil 3.16. Hoca Paşa Gösteri ve Etkinlik Merkezi giriş kapısı (URL-30, 2020)

Şekil 3.17. Hoca Paşa Gösteri ve Etkinlik Merkezi iç mekan görseli(URL-30, 2020)

Hocapaşa Gösteri ve Etkinlik Merkezi, bulunduğu coğrafyanın kültürel mirasını esas alan gösteri ve sergilerden oluşan etkinlikleri sunan cazibe merkezidir. Sirkeci’de 540 yıllık tarihi binanın içinde yer alan Hocapaşa, İstanbul’un etkileyici mekanlarından biri olarak 2009 yılından beri Türk kültür ve turizmine hizmet etmektedir ve 2012 yılında Turist Rehberliği (TUREB) tarafından verilen “En İyi Otantik Yerel Etkinlik” ödülüne layık görülmüştür (URL-30, 2020).

3.3. Konya Hamamları

Konya’daki hamamların en eskisi Sahib-i Ata vakfından olan Şifa Sultan Hamamı’dır. Bu hamam 700 yıldır durmadan gece gündüz aynı tempoyla çalışmıştır (Odabaşı, 1998). Konya’da günümüze kadar ulaşmış ve hamam fonksiyonunu devam ettiren hamamlar sırasıyla Ahmet Efendi Hamamı, Mahkeme Hamamı ve Şifa Sultan Hamamı’dır (Şekil 3.18-3.19-3.20).

Şekil 3.18. Şifa Sultan Hamamı, Konya (URL-31, 2020)

Şekil 3.19. Mahkeme Hamamı, Konya (URL-32, 2020)

Şekil 3.20. Ahmet Efendi Hamamı (Akıl, 2016)

Konya'daki diğer hamamlar ise hamam fonksiyonunu devam ettirmeyip başka işlevle kullanılmaktadır. Bu hamamlardan Meram'da bulunan Hasbey Hamamı şu anda restoran olarak kullanılmakta, Sille'de bulunan diğer iki hamam ise Ak Hamam ve Subaşı Hamamı'dır. Bu iki hamam ise restorasyon uygulaması sonrasında müze olarak işlevlendirilmiştir (Şekil 3.21-3.22-3.23).

Şekil 3.21. Meram Hasbey Hamamı, Konya (URL-33, 2020)

Şekil 3.22. Sille Ak Hamam, Konya (URL-34, 2020)

Şekil 3.23. Sille Subaşı Hamamı, Konya (URL-35, 2020)

Bu hamamları plan şeması olarak incelediğimizde Ahmet Efendi Hamamı, Mahkeme Hamamı ve Şifa Sultan Hamamı dört açık ve dört kapalı eyvandan oluşmaktadır. Meram Hasbey Hamamı ve Sille Ak Hamam ise üç açık ve iki kapalı eyvan olarak tasarlanmıştır. Sille Subaşı Hamamı ise çok farklı bir plan sistemine sahip çifte hamamdır.

Fatih Konya'yı fethettikten sonra 881 H. 1476 M. yılında yaptırdığı ve 25 yıl sonra oğlu II.Bayezid tarafından tekrarlanan Konya Evkafı Tahrir defterlerinden ve daha eski vakfiyelerden öğrenildiğine göre varlığını günümüze kadar sürdüremeyen bir çok hamam daha mevcuttur (Konyalı, 1964). Bunlar; Sungur Hamamı, Fenari Hamamı, Ahi Murad Hamamı, Şad Bey Hamamı (Sahip Ata Darülhadis'i ve Şaz Bey Camii arasında), Piri Bey Hamamı, Müstevfi Hamamı (Hükümet Konağı Civarında), Pir Paşa Hamamı, Gühertaş Hamamı, Türbe Hamamı (Postinduz-Kürkçüler Hamamı olarakta bilinir.), Şahne Hamamı, İhtiyareddin Hamamı, Zirva Hamamı, Develi Hamamı, Nakışlı Hamamı (Nizamiye Medresesi Ciavarı), Piri Paşa Hamamı (Cami Yakınında) ve Kalenderhane Hamamı (aynı adlı mahallede Hilmi Akdeniz evinin altında)dır (Konyalı, 1964).

4. TARİHİ ÇEVRE YIPRANMA NEDENLERİ, TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPI TASARIM TEKNİKLERİ VE EK ÇEŞİTLERİ

4.1. Tarihi Çevrede Özgün Dokunun Kaybedilme Nedenleri

Kentler, mevcut formlarına sahip oluncaya kadar farklı sosyal, politik, fiziksel ve ekonomik süreçlerden geçmişlerdir. Sokaklar, binalar ve fiziksel mekânın diğer bileşenleri süreç içinde, kullanıcının mekânsal pratiklerine ve içinde bulundukları kültürel coğrafyadaki değişimlere uyum sağlayacak şekilde değişmektedir. Bu bağlamda tarihsel süreçlerin, kentlerin fiziksel formlarını etkileyen önemli bir değişken olduğunu söylemek mümkündür. Kentsel dokuda farklı dönemlere ait tarihsel birikimin görüldüğü, farklı dönemlerde farklı müdahaleler ile varlığını devam ettiren, tarihi kent merkezleri; tarihsellik, katmanlaşma ve kentsel karakterin oluşumu bakımından kentlerin dikkat çeken alanlarıdır (Conzen, 1960).

Duralı, 2007 tezindeki aktarımına göre tarihi çevrenin özgün dokusunun kaybedilmesi ve yeni yapılaşma nedenleri toplumsal, ekonomik, politik olmak üzere 3 başlıkta toplamıştır. Bunlar;

- **Toplumsal nedenler:** Zamanla kullanıcıların değişen gereksinimleri karşılanmadığını düşünen toplumlar tarihi kentlerden başka yerlere göç ederek yerlerini farklı kullanıcılara bırakmışlardır. Farklı kullanıcılar tarafından bir yıkım süreci ve hızlı ve çarpık kentleşme sonucunda modern, çevreye uyum sağlamayan yapılar yapılmıştır.
- **Ekonomik nedenler:** Hızlı göç sonucunda kent merkezlerinde aşırı yoğunluk, nüfus artışı gözlemlenmiştir. Bu göç hareketleri sonucunda kent merkezlerinde ve civarlarında yerleşme istekleri artmış, ancak bu istekler karşısında spekülatif değer artışları oluşmuş ve tarihi kent merkezleri ekonomik bakımdan daha yüksek getiri sağlayacak şekilde yenilenmeleri için baskı oluşturmuşlardır.
- **Politik nedenler:** koruma bilincinin yeteri kadar oluşmadığı ülkelerde, kamuoyunun eğitimsizliği ve bilinçsizliği sonucunda koruma kavramına önem verilmediğini söyleyebiliriz. Geleneksel dokuda yolların birkaç metre

genişletilmesi adına geleneksel yapılar yıkılmış, genişleyen yollarda yapı yükseklikleri arttırılmıştır. Çevresiyle bir bütün olarak algılanmayan tarihi eserlerin çevresindeki doku yıkılmış ve bütünlük bozulmuştur.

Kentler; sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal bileşenlerden oluşan bir yapıyı tanımlar. Bu bileşenlerden herhangi biri veya daha fazlasında meydana gelen değişim, diğer bileşenleri de etkileyerek oluşan değişime uyum sağlamasını ister. Ancak bileşenler arasındaki denge ve uyumun bozulması, kentlerin mekânsal ve işlevsel gelişiminde bir duraklama ve gerileme sürecine neden olabilir.

Hatami, 2013 tezindeki aktarımına göre, Kentlerin hızlı büyümesiyle, tarihsel kent dokularında ve tarihsel kent merkezleri üzerinde aşağıda özetlenen olguların ortaya çıktığını belirtmektedir (Tunçer, 2004) ;

- İmar adı altında geleneksel dokuya uyumsuz yol açma, imar haklarını artırma vb. Koruma hedefi olmayan, hatta tamamen yıkıp ortadan kaldırmayı amaçlayan planlamalar yapılması.
- Bu planlar doğrultusunda, spekülasyon amaçlı olarak kentlerde geleneksel kent dokularının yıkılarak yerine dokuya aykırı taban alanları ve yükseklikler ile çevreye uyumsuz yeni yapılaşmalar oluşturulması.
- Sit kararı verilmesi ile eski plan uygulamalarının durdurulması, ancak korumaya yönelik planlama ve uygulama çalışmalarının yetersizliği nedeni ile geleneksel dokularda ve tarihsel kent merkezlerinde bakımsızlık, korunamama, köhneleşme, terk edilme ve çöküntü bölgesine dönüşme olgusu.
- Giderek aşırı yapı ve nüfus yoğunlaşması nedeniyle ulaşım ve otopark sorunları.
- Mülk sahiplerinin geleneksel dokuları terk etmesi ile bu alanlarda oluşan sosyal dönüşümün, gecekondulaşma ve sosyal çöküntü belgesi niteliği.

Tarihi çevreler zaman içerisinde günümüze aktarılırken, belirli nedenlerden dolayı değişikliklere uğramaktadır. Bu değişiklikler bazen insan, bazen doğanın etkisi, bazen de yapının kendi ömrünün yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Koruma bilincine

ve bu anlamda yeterli eğitime ulaşamamış, tarihi değerlerin önemini kavrayamamış toplumlar bu tahribatların sebebi olmaktadır. Bunun yanında deprem, şiddetli yağmur, sel, kasırga, yıldırım ve yangın gibi felaketler yüzünden yapılarımızın birçoğunun yok olduğunu ve kullanılmaz duruma geldiği apaçık ortadır. Dışarıdan hiçbir müdahaleye gerek duyulmadan, yapıların zamanında düzenli bakımlarının yapılmamasından dolayı, bazı yapıların ömürlerini çok erken tamamlanıp belirli parçaları yok olmaktadır (Akbıyık, 2013).

Akbıyık, 2013'e göre Tarihi çevre ve yapıların bozulma nedenlerini genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

- **Yapının Konumundan Kaynaklanan:** Yapının bulunduğu konum düz veya düze yakın olmayıp yamaç, uçurum veya dere yatağında ise doğru teknik ve uygulama ile yapılmadığı takdirde bulunduğu bölgenin iklim koşullarına bağlı olarak zarar görebilir. Yamaç bir alanda ise toprak, kaya kayması veya etkili rüzgardan etkilenebilir ya da tam tersi dere yatağında bulunan yapı su basman kotunun doğru ayarlanmaması ile sel, su baskını ile karşılaşabilir ve zarar görebilir.
- **Zemin Özelliklerinden:** Yapının inşa edildiği alanın zemin etüt değerleri ile binanın strüktürel taşıyıcının uyumlu olmamasından kaynaklı zarar görebilir. Bulunduğu toprağın homojen olmaması durumunda zamanla yapının köşelerinin eşit şekilde zeminde oturmadığı görülür buda yapıda büyük küçük çatlamalara neden olur. Önlem alınmadığında yapının yıkılması ile karşı karşıya kalınabilir.
- **Strüktür Tasarımından:** Binaların taşıyıcı sistemlerinde ilk tasarımdan gelen boyutlandırma hataları varsa; örneğin duvar, ayak, payanda gibi öğeler üzerlerine gelecek yatay ve düşey yükleri karşılayacak kesitlerde yapılmamışlarsa ciddi hasarlar ortaya çıkabilir. Temellerin zayıf, yetersiz kesitte olmaları da üst bölümlerde, duvarlarda, taşıyıcı ayaklarda çatlamalara, düşeyden ayrılmalara neden olabilir (Akbıyık, 2013).
- **Hatalı Malzeme Kullanımından:** Yapıda kullanılmış malzeme o bölgenin iklim özelliklerine dayanıklı olmalıdır. Yapının formu, işlevi, taşıyıcı sistemi malzeme seçiminde her zaman rol almıştır. Bu etkenleri göz önüne alarak tasarım veya yapının onarımı yapılmalıdır.

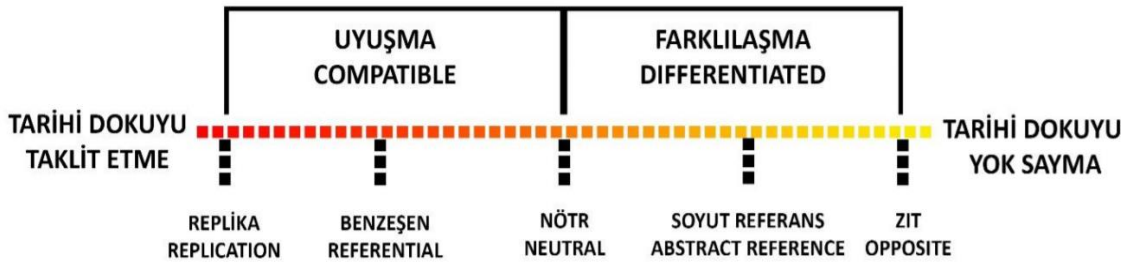
- **Kötü İşçilik ve Detay Uygulamasından:** Yapıda kullanılan malzemeler doğru teknik ve uygun bir bağlayıcıyla birleştirilmediği takdirde bu uygulamanın yapıldığı kısımlarda bazen strüktürel bazen dekoratif olarak tasarım hataları çıkabilir.
- **Uzun Süreli Doğal Etkenler:** Yapılar uzun süren doğal etkenlerden dolayı belli zaman aralıklarında bakım yapılması gerekir. Bu bakımların gerektiği zaman yapılmadığında yıpranmaların artmasıyla daha büyük hasarlara yol açabilir.
- **Doğal Afetler:** Deprem, yanardağ patlamaları, heyelan gibi jeolojik afetler ve sel, çığ, fırtına, yangın, hortum, yıldırım gibi hava olayların ne zaman olacağı bilinmediği için tedbirler alınmadığı zaman tarihi yapılarda büyük ölçekte hasarlara yol açar.
- **İnsanın Neden Olduğu Hasarlar:** İnsanların yapıya ait gerekli bakım ve onarımı yapmaması, yapının kullanıma kapatılarak terk edilmesi veya kasıtlı olarak yapıya zarar verilmesi gibi her türlü eylem sonucunda yapıya büyük hasar veya yapının yok olmasına neden olabilirler.
- **Kötü Kullanım ve Onarımlar:** Yapıların yeni kullanıcıları tarafından kendi isteklerine göre belli bir kurala uyulmadan gelişigüzel eklenen mekanlar, duvarlar, döşemeler gibi birçok yapı elemanının değiştirilmesi veya yıkılarak yok edilmesi sonucunda yapının özgün kimliği değişmektedir.
- **Hava Kirliliği:** Atmosferi kirleten sanayi atıkları, ısınma sistemleri, motorlu taşıtlardan çıkan zararlı gazlar, yapıların üzerinde kirli bir tabakanın oluşmasına, ayrıca taşları eriten asit yağmuruna neden olmaktadır. Havadaki karbondioksit, kükürt dioksit ve kükürt trioksit gazlarının yağmur suyunda erimesiyle taşları eriten asitler oluşmaktadır. Islanan yüzeylerdeki bezemeler asitin aşındırıcı etkisiyle ayrıntılarını yitirmektedir. Arada sırada ıslanan cephelerde ise kara, geçirimsiz bir tabaka oluşur. Cephelerde biriken kurum mimari ayrıntıların algılanmasını engellemekte, bu kir tabakası altında kalan taşlar özelliklerini yitirerek erimektedirler (Akbiyık, 2013).

- **Yetkili Kurumların Etkisi:** İmar faaliyetleri adı altında yeni yolların açılması, kentsel dönüşüm, yeni yapılacak binalar için emsal ve kat yüksekliklerinin artırılması gibi revizyonlar yapılması sonucunda tarihi çevreyi olumsuz etkileyerek dönüşüm baskısı yapmaktadır.
- **Trafik:** İlk oluşturulan tarihi kentler nüfusun az olması ve teknolojinin tam olarak gelişmemesiyle sokaklar ve yollar insan ve at arabası geçebilecek ölçütlerde belirlenip uygulanmıştır. Nüfusun artmasıyla araç ihtiyacı artmıştır. Daha fazla araç ve büyük gabarili araçların geçişini sağlamak için sokaklarda yapılan değişik ile tarihi sokak dokusu bozulmaya başlamıştır. Dar sokaklar yetersiz gelmesi ve küçük gelmesi ile birçok tarihi yapı yıkılmıştır. Konya Bedesten Çarşı içerisinde bu olumsuzlukları önlemek için bazı taşıt yolları trafiğe kapatılarak yayalaştırılmıştır.

Sonuç olarak; İnsan yaşamını etkileyen tüm işlevler zamanın gerekliliğine göre değişim göstermektedir. İnsanların yaşamını konu alan mimarlık ve mimari değerlerde bu değişimin içinde yer almaktadır. Mimari bağlamda, eski dönemlerde, teknolojik imkânların az oluşu, malzeme çeşitliliğinin ve niteliklerinin kısıtlı oluşu mimari tasarımın ve çözümlerin sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Zamanla gelişen yapı teknolojileri ile birlikte projelerde kullanılan çelik, cam, kompozit gibi malzemeler, matematiksel veriler ile analizler, farklı bilgisayar programlarının sunmuş olduğu imkânlar vb. tasarımı ve çözümleri geliştiren etmenler olmuştur. Bu etkilerin yanı sıra, bu etkilerin sonucu olarak değişen sosyal yaşam standartları, hızla artan nüfus ve toplumda değişen dünya görüşü, farklı işlevsel ihtiyaçların doğması, kentlerin gelişmesine sebep olmuştur. Böylece yapılarda beklenen niteliklerin değişmesi, kompleks işlevlerin bir arada çözümleri gibi nedenlerden dolayı, mimari yapılanmaların değişimi söz konusu olmuştur. Burada ortaya çıkan sorun ise küreselleşmenin hızla artması ve farklı kültürlerin, ortak paydalarda, yaşam standartları içinde, birleştirilme çabasıdır. Bu durumun çözüme kavuşması için, yapılan veya yapılacak tasarımların doğru bir duruş sergilemesi, özüne uygun özgün tasarımların gelişen yaşam koşullarını bir arada düşünülmesi ve sürdürülebilir tasarımların etkin olması gerekmektedir (Semerci ve Alagöz, 2015).

4.2. Tarihi Çevrede Ek Yapı Tasarım Teknikleri

Avrupa'nın çeşitli kentlerde tarihi doku içinde yapılan tasarım yaklaşımları ve konuyla ilgili literatür (Kurrent, 2001; Semes, 2007; Altınöz, 2010; Macdonald, 2001; Demiri, 2013) incelendiğinde; “tarihi dokuyu taklit etme” ve tarihi dokuyu yok sayma” gibi iki uç yaklaşım olduğu görülmüştür. Bundan yola çıkılarak; tasarım skalası, birbirine zıt iki ana yaklaşım, uyuşma ve farklılaşma, üzerine oturtulmuştur. İki uç yaklaşım arasında yer alan ve yeni-eski doku arasındaki etkileşime göre uyuşma veya farklılaşma grubu içinde sayılabilecek beş farklı kademe belirlenmiştir. Bu kademeler ek yapı ve mevcut karakter arasında kurulan ilişkinin türü ve derecesi dikkate alınarak saptanmıştır. Ek yapının mevcut dokuyu devam ettirmesi, sürekliliğini kırması ya da farklı yöne evirmesi gibi kritik eşikler, ortaya konan alternatif yaklaşımların temelini oluşturmaktadır. Kademeli olarak sınıflandırılmış tasarım yaklaşımları bir skalaya dönüştürülmüştür (Şekil 4.1) (Gür ve ark., 2015).

Şekil 3.6. Literatür Taraması Ve Uygulamaların İncelenmesi Sonucu Oluşturulan Tasarım Skalası (Gür ve ark., 2015)

Tarihi çevrede yeni yapı tasarımı farklı parametreleri içeren, tarihi çevrenin ana belirleyici olduğu, yeni uygulama ile tarihi çevrenin uyum arayışına yoğunlaşmış yaklaşımlardır (Kapubağlı, 2004). Tarihi çevrede yeni yapı ile ilgili tartışmalar koruma kaygısının artmasıyla başlamıştır. Kentlerimizde ruhu olmayan kimliksiz çevrelerin yaratıldığı gözlemlendikçe, tarihi yapı geleneğinin nasıl yaşatılacağı, özgün sosyal yaşamın nasıl korunacağı ve sürdürülebilir bir kentsel çevrenin nasıl oluşturulabileceğine yönelik arayışlar başlamaktadır (Karakul, 2009).

Tarihi çevrede yeni yapı/ek tasarlarken, çevrenin, ekin veya değişimin uygulanacağı yapının durumu yapı-çevre ilişkisi göz önüne alınmalıdır. Ekler, tarihi yapının kopyası ya da yaması şeklinde olmamalıdır. Koruma anlayışını baz alarak en az

müdahale en az zarar ilkesiyle dışarıdan okunabilir, dönemin karakterini yansıtacak şekilde yapılmalıdır. Çağdaş ekler, bulundukları dönemi gerek üslup olarak gerekse yapının sistemi ve malzeme olarak yansıtmalıdır (Zeren, 2010).

Zeren'e (2010) göre çağdaş ek nedenleri tarihi yapılara çağdaş ekler yapılmasının sebepleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlar;

- Tarihi yapıların yenilenmeleri durumunda yapılara verilen ikincil fonksiyonlara hizmet edebilecek yeni mekanlar ihtiyacı,
- Hasar görmüş tarihi yapıların, hasar gören bölümlerinin estetik, işlevsel ya da strüktürel denge açısından bütünlenmesi ihtiyacıdır.

(Sağlam, 2019)'a göre farklı bir değerlendirme ile bakıldığında ek yapmanın nedenleri şu şekilde listelenebilmektedir:

- Binayı daha işlevsel kılmak
- Binaların ekonomik uygulanabilirliğini geliştirmek
- Bina sistemleri ve teknolojisindeki değişiklikleri karşılamak
- Engellilere veya başka nedenlerden dolayı erişimi iyileştirmek

Ek yapı tasarımında kabul gören bir diğer uluslararası kural, istenildiğinde geriye dönebilirliktir. Yani yapılan ekin, yapıya zarar vermeden ya da en az zararla uygulanmasıdır. Gelecekteki koşulların değişmesi durumunda, gerekli görüldüğünde, ekler kaldırılıp yapının orijinal hale gelebilmesidir. Bu düşünce yapının estetik ve kültür mesajını uygarlığın birikimi olarak geleceğe aktarılması amacını içermektedir (Kuban, 2000).

Tarihi çevrede yeni yapı tasarımında eski ve yeni bilinçli şekilde bütünleştirilerek, kimlikli kentsel çevreler oluşturulabilir (Branca, 1979). Tarihi bölümlerin araştırılarak yorumlanması, sadece cephe ölçeğinde değil fonksiyon, malzeme, teknoloji gibi konularda da doğru ilişkilerin kurulmasına olanak sağlamaktadır (Akçura, 1992).

Tarihi çevre içerisinde tasarım yapmak çevrenin tasarım üzerinde daha etkin rol oynamasını gerektirmektedir. Tarihi çevrede bir tasarımın başarılı olması için belirli şartlar araştırmalar neticesinde elde edilmiştir. Bunlar: tasarım alanının tarihi ve coğrafyası ile bağlantı kurmak, ulaşım aksları ile bağlantı kurmak, önemli manzara ve perspektiflere saygılı olmak, tarihi çevrenin ölçeğine saygılı olmak, mevcut binalardaki gibi kaliteli malzeme kullanmak, çağın gereklerine göre yeni doku ve kentsel görünüm oluşturmaktır (Golding, 2001).

Eski ve yeni tasarım malzeme gibi özellikler itibariyle tamamen zıt veya uyumlu olabilir. Bu noktada önemli olan yeni yapılanların eskilerden ayrılarak yeni bir kimlik yaratma kaygısında olmaları gerektiğidir (Mısırlısoy, 2017). Bazı örneklerde birbiri içine geçmiş tasarım teknikleri olmasına rağmen, tarihi çevrede tasarım yaparken özetle şu teknikler kullanılabilir:

- Aynısını yapan yaklaşımlar (kopya-taklit uygulamalar)
- Uyumlu yapma
 - Benzerini yapma
 - Nötr yapma (Etkisizleşme)
 - Yorumlama
- Zıt/Kontrast Yaklaşımlar (Aydın, 1998); (Sarı, 2005); (Duralı, 2007); (Öç ve ark., 2010)

4.2.1. Aynısını yapma

Taklit etme/kopyalama yaklaşımında, geleneksel yapıların biçim, malzeme, cephe elemanları, renk vb. özelliklerin aynen tekrarı söz konusudur (Karatosun, 2010). Tarihi dokuda yapılan analizler doğrultusunda, o bölgede yaygın olarak tespit edilen, mekân örgütlemesi, cephe kurgusu, taşıyıcı sistem ve malzeme özelliklerinin değerlendirilmesi ve bu tespitlerin paralelinde dokuda var olan diğer yapıların bir benzerinin yeniden üretimi yöntemi olarak tanımlanabilir. Bu yöntem ile üretilen yeni yapı; yeni onarılmış bir tarihi yapı mı yoksa tarihi dokuya eklemlenen yeni bir yapı mı olduğu karmaşasını yaşatır, bu yönde bir tartışmaya yol açar (Zeren, 2010).

Tarihi kent dokusunda bölgede etkili ve yoğun bulunan mimari öğelerin, elemanların, ölçülerin, düzenlerin ödünç alınarak birebir aynen kullanılması yaklaşımına dayanmaktadır (Velioğlu, 1992). Taklit etme/kopyalama yaklaşımında, geleneksel yapıların biçim, malzeme, cephe elemanları, renk vb. özelliklerin aynen tekrarı söz konusudur (Karatosun, 2010).

Şekil 3.7. PTT Merkez Şubesi ve Türk Telekom Mevlana Şubesi, KONYA, TÜRKİYE (Akıl, 2019)

Şekil 4.2'in sol taraftaki bina I.Ulusal Mimarlık Akımının Konya'daki en güzel örneklerinden birisi olan Postane binasıdır. Merkez Meram ilçesi Kayalı Park mevkiinde bulunan yapı, 1926 yılında Mimar Falih Ülkü tarafından tamamlanmıştır (Karpuz, 2009). Telgraf İdaresi olarak tasarlanan yapı, 1984 yılında gördüğü restorasyondan sonra yine amacına uygun olarak kullanılmaktadır (Doğan, 2005). Sağ taraftaki tek katlı bina Türk Telekom Mevlana Şubesi olup yakın dönemde yapılmış tescilsiz bir binadır. Cephe olarak incelendiğinde dönemsel farklılıklar fark edilmemektedir. Pencere tarzlarından dolayı insanlar tarafından aynı dönemde yapıldığını düşünmektedir.

Eskinin kopyalanmasıyla yaratıcılık kullanılmadan uygulanan yöntem, eski-yeni yapı okunurluğunu yok etmekte, çevreye pozitif bir değer katmamakta, monoton yapılaşma oluşturmakta, görsel ve algısal rahatsızlık yaratmakta ve izleyenleri yanıltarak kötü replikalara sebep olmaktadır (Büyükmihçi ve Kılıç, 2015).

4.2.2. Uyumlu yapma

Uyum, biçimlendirmede ölçü, oran, yön, renk, biçim, doku gibi tasarım öğeleri açısından benzerlik taşıyan ve tasarımda bütünlük özelliğini sağlayan temel ilkelerden biridir (Aksoy, 2010). Uyum (armoni)/benzer yaklaşım, var olan dokunun verilerinden kaynaklı olarak, geçmişin göstergesi olan mimari elemanların, biçimlerin, ölçülerin/oranların yorumlanıp kullanıldığı, bir yerde de geçmişi çağrıştıran tasarım ilkelerinin uygulandığı yaklaşım türüdür (Velioğlu, 1992). Tarihi çevrenin tasarım verisi olarak yeni tasarıma dahil edileceği benzetme yapma, nötr yüzeyler oluşturma ve yorumlama başlıkları altında toplanabilir.

- **Benzetme:** Tasarımcının becerisinin ön planda olduğu bir yaklaşımdır. Genellikle modern malzemeler ile tarihi çevrenin fiziksel özelliklerinin analizi sonrasında güncel binada benzetmeler yaparak yeni binayı tasarlamaktır. Kat yükseklikleri, pencere boşlukları, kütle hareketleri, malzeme seçimi gibi referansların birebir kopyalanmadığı yapı detaylarının sadeleştirilmiş benzerlerini kullanarak, renk ile iletişim kurma en çok tercih edilen benzetme türleridir.

Şekil 3.8. Bir Yapı, Stuttgart, ALMANYA (Duralı, 2007)

Almanya'nın Sturttgart şehrinde bulunan bu bina yeni yapı tasarım kriterlerinden benzetme yöntemiyle tasarlanmıştır. Çevredeki binalara bakıldığında kat yüksekliği, özgün dik çatı eğimi yeni binada aynı şekilde kullanılmıştır. Bitişik nizamdaki tarihi yapılarda bulunan kat silmeleri ve kademelerden yeni bina tasarımında silmeler kullanılmayarak sadece kademelenme ile kat silmesi etkisi verilmeye çalışılmıştır. Benzetme yöntemiyle çevre bütünlüğü bozulmamıştır. Tarihi çevreye bakıldığında hangisinin yeni yapı olduğu anlaşılmaktadır. Tarihi çevrenin belirgin özelliklerini alarak daha sade bir tasarım yapılmıştır.

- **Nötr yüzeyler oluşturmak:** Tarihi çevre içerisinde yapılan yeni tasarımdaki cephenin dominant karakteri zayıflatılarak tarihi binaları ön plana çıkaran tasarım yaklaşımıdır (Erkartal ve Özür, 2015). Genellikle en çok tercih edilen geniş cam yüzeylerle bu etkiyi yakalamaktır. Cam malzeme çok tercih edilse de farklı malzemelerinde kullanıldığı tarihi çevredeki binalardan farklılaşan cepheler tasarlanabilmektedir.

Şekil 3.9. Louvre Müzesi Giriş Piramidi, Paris, FRANSA (URL-36, 2019)

Fransa'nın Paris şehrinde bulunan Louvre Müzesinin giriş fuayesini oluşturan cam kütle, tarihi çevrede yapılmış piramit formunda çağdaş bir ektir. Kütlenin çevreyle ilişkisine bakıldığında malzeme ve dolu boşluk oranı olarak zıt bir ektir. Kat yüksekliği ve şeffaf malzeme kullanımı ile tarihi binanın ön cepheden görünümünü engellememesi için nötr yüzey oluşturma yöntemi kullanılmıştır (Şekil 4.4)

Şekil 3.5. Almanya, Reichstag, Alman Parlamentosu (URL-37, 2019)

1882 yılında mimarlık yarışmasında 1. olan Frankfurt kökenli bir mimar Paul Wallot tarafından tasarlanmıştır. 1894 yılında tamamlanan bina Almanya Parlamentosu olarak işlevlendirilmiştir. 20 Haziran 1991 tarihinde Berlin'in yeniden Almanya Cumhuriyeti'nin başkenti olmasıyla Reichstag da yeniden Almanya Federal Meclis binası oldu. Açılan mimarlık yarışmasını kazanan ünlü mimar Norman Foster'in öncülüğünde yeniden restore edilen bina Nisan 1999'da meclis binası olarak kullanıma açıldı (URL-38, 2019) (Şekil 4.5).

Şekil 3.6. Almanya, Reichstag, Alman Parlamentosu (URL-38, 2019)

Tescilli binaya restorasyon sonrasında çatısına eklenen yapıda şeffaf malzeme kullanımı ile nötr yüzeyler oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil-4.6).

- **Yorumlama:** Tasarımcının ustalığı, mimarlık kültürü, tarihi çevreyi gözlemleyip tasarıma yardımcı verileri alabilmesi veya stilize edebilmesi, kabiliyeti gibi sebeplere bağlı olarak tasarımların niteliği de değişir. Yorumda tarihi çevrenin veya yapının tasarım verisi olarak nasıl değerlendirilebileceği, eski detayların güncel malzeme ile nasıl stilize edileceği konulara açıklık getirir (Korumaz, 2003). Kültürel hareketleri, pencere ve kapı boşluklarının yorumu en çok kullanılan tekniklerdendir. Benzetme tasarım tekniği yorumlamaya göre daha somut benzerlikleri barındırır.

Şekil 3.7. Venedik, İTALYA (Duralı, 2007)

İtalya'nın Venedik şehrinde Büyük Kanal üzerinde yapılan yeni yapı yorumlama tekniği ile yapılmıştır. Yeni yapının sağ tarafındaki yapı dört sol tarafındaki yapı ise iki katlıdır. Yeni binada kat yüksekliği üç kat olarak belirlenmiş olup dördüncü katı geriden başlatılmıştır. Yeni yapılan bina doluluk boşluk oranları, pencere boyutları ve kat yüksekliğiyle çevreye uyumlu olduğunu görürüz.

4.2.3. Zıddını yapma

Sack (2001); önemli bir tarihi çevrede yeni yapı tasarımı yapılacağı zaman tek mümkün çarenin mimari tepki kontrast yaratmak olduğunu savunmaktadır. Böylelikle tarihi çevre ile yeni bina arasındaki fark çarpıcı şekilde hissedilebilir olmaktadır. Bu kapsam içerisinde tarihi çevre ile yeni bina arasında bir uyum sağlanmış olacaktır. Bu teknik zıtlıktan karmaşa değil bir ahenk ve düzen oluşturmayı hedeflemektedir. Kent kullanıcılarına mimarinin tarih boyunca geçirdiği değişimi hissettirir. Mevcut mimari, kompozisyonu, malzemeyi, oranları reddederken, yapı genişliği ve yüksekliği konusunda uyum aranmaktadır. Zıtlık, gelişigüzel bir şekilde olmamalı, kendi içinde bütünlüğü olan, ritmik yüzeylerden oluşmalı, malzeme ve renkteki karşıtlıklarla desteklenmelidir. Buna rağmen tarihi çevreye zarar verdiğine yönelik oldukça yoğun eleştirilere maruz kalmaktadır (Aydın, 1998).

Şekil 3.8. Tarihi çevrede zıt/kontrast yaklaşım
Kraliyet Ontaryo Müzesi Daniel Libeskind
(URL-39, 2020)

Şekil 3.9. Tarihi çevrede zıt/kontrast yaklaşım
Kraliyet Ontaryo Müzesi Daniel Libeskind
(URL-39, 2020)

Daniel Libeskind tarafından 1912 tarihli müze binasına 2002 yılında eklenen galerilerde zıtlık ilkesiyle dekonstrüktif bir yapı inşa edilmiştir. Yapının hem malzeme, hem teknoloji hem de oranlar açısından var olan tarihi bir bina ile bağdaşım noktası bulunmamaktadır. Tarihi bina veya çevreye zıt yaklaşımda çok sık tercih edilen cam ve çelik çağımızın yapım tekniği ve malzemesini yansıtmaktadır. İlgi çekici bir odak yaratan çağdaş yapı, hiçbir zaman tarihi yapıyı kütle, gabari ve oran olarak ezmemiştir. Tarihi yapıya eklemlenen yeni yapı strüktürel olarak da tarihi yapıya çok az yük getirmekte, istenildiği takdirde sorunsuzca geri sökülebilecek niteliktedir (Kılınç, 2015).

Şekil 3.10. Tarihi çevrede zıt/kontrast yaklaşım Coal Drops Yard, İngiltere (URL-40, 2020)

Şekil 3.11. Tarihi çevrede zıt/kontrast yaklaşım Coal Drops Yard, İngiltere (URL-40, 2020)

Londra merkezli mimarlık ofisi Heatherwick Studio, Londra'nın King's Cross bölgesinde bulunan 19. yüzyıldan kalma eski kömür depolarını yeniden kullanarak ve mevcut yapıların üzerine birbirine temas eden sıra dışı hacimler ekleyerek alışveriş mekanlarına dönüştürmüştür.

Daha önceleri Kuzey İngiltere'den trenle gelen kömürü depolayarak Londra'nın tüm bölgelerine dağıtımını sağlayan mevcut yapılar, bölgenin yeni kamusal alanına dönüştürülmüş. Son derece geçirgen bir yapıya sahip ve her yönden erişime açık olan yapının tasarımında pek çok giriş ve rota düşünülmüş. Merkezi bir alanın iki yanından lineer şekilde uzanan, toplamda 9 bin metrekarenin üzerinde bir alana sahip olan

yapının her iki tarafında çeşitli dükkanlar ve kafeteryalar yer alıyor (URL-40, 2020) (Şekil 4.11).

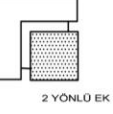
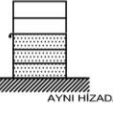
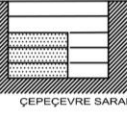
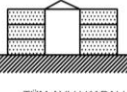
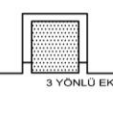
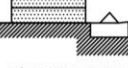
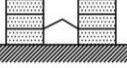
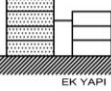
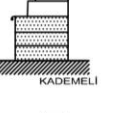
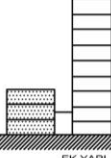
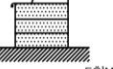
4.3. Tarihi Çevrede Ek Yapı Çeşitleri

Tarihi bina ve ek bina yapımı, tarihi bina ile ilgili ek bina yapımı nedeniyle ortaya çıkan, restorasyon, kullanım veya yeniden kullanım müdahale kararlarını ve yeni ek binanın tasarımını içeren süreçtir. Bir tarihi bina ve ek bina birleşiminin görsel, fiziksel ve performans açısından bütünlüklük sergilemesi o birleşimi nitelikli kılar. Burada bahsedilen bütünlüklük, bu birleşimi ilgilendiren tüm kriterler açısından uyum ve optimizasyonu ifade eder. Bu amaçla, tarihi binanın onarımı, güçlendirilmesi ve adaptasyonu ile ilgili kararların yanı sıra yeni ek bina tasarımı ile ilgili tüm kararlar da koruma kuramı, tarihi binanın taşıdığı değerler, mimari kompozisyon ve yapısal bütünlüklük kriterleri açısından optimize edilmiş olmalıdır. Bir başka deyişle, birleşim içindeki tarihi binaya yapılacak müdahalelerde tarihi binanın uyarlanabilirlik kapasitesine uygunluk, tarihi bina ile yeni ek bina arasında mimari kompozisyon etkileşimi, yapısal bütünlüklük, yeni yapı kısmında da çağdaş yapı ve performans normlarına uygunluk aranmalıdır. Tarihi bina ve ek bina bütünlüklük kriterleri olarak tanımlanmış tüm bu kriterlerin optimize edilebildiği bir birleşim görsel, fiziksel ve performans açısından nitelikli ve etkin bir şekilde bir arada çalışabilen bir tarihi bina ek bina birleşimi olarak ortaya çıkar ve değerini gelecek nesillere aktarır (Zakar, 2018).

Bu bilgiler doğrultusunda tasarım alanına (Onur, 1991) doktora çalışmasında; korunan tarihi yapıların kütlelerine yapılan uygulamaları gruplandırdığı şekilde uygun tasarımlar önerilecektir. Yapılan bu gruplandırma şu şekildedir:

- Yatay ekler ,
- Düşey ekler ,
- Karma (yatay- düşey) ekler,
- Yer altından yapılan ekler
- Anıtların avlu veya revaklarını kapatan uygulamalardır.

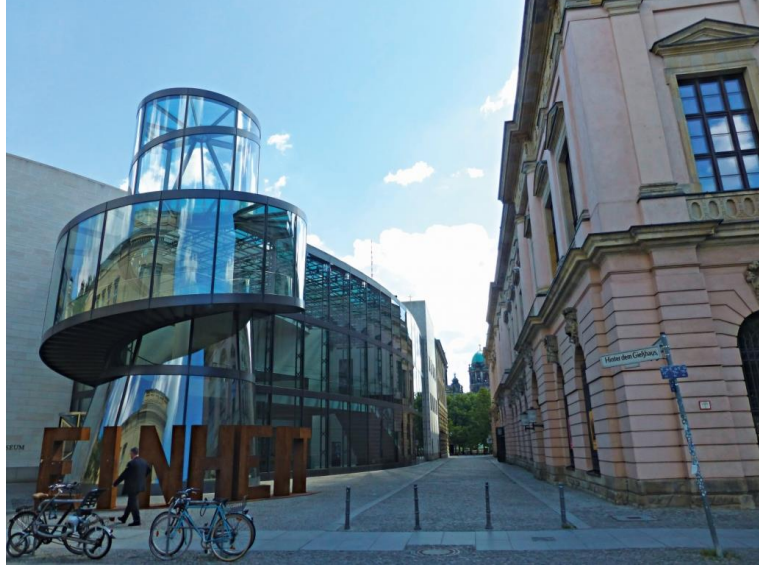
Tablo 3.1. Ek yapı şemaları (Onur, 1991)

YATAY EK YAPI (Tek Yönlü)	YATAY EK YAPI (Çok Yönlü)	DÜŞEY EK YAPI	KARMA EK YAPI	YERALTINDA EK YAPI	AVLULARIN ÖRTÜLMESİ	REVAKLARIN KAPATILMASI
 EK YAPI	 2 YÖNLÜ EK	 AYNI HİZADA	 ÇEPEÇEVRE SARAN	 BİNA ALTINA EK YAPI	 TÜM AVLU KAPALI	 CAMEKAN REVAK İÇİNDE
 EK YAPI	 3 YÖNLÜ EK	 GERİ ÇEKİLMİŞ	 ÜZERİNİ ÖRTEN	 BİNA DIŞINDA EK YAPI	 ZEMİN KAT KAPALI	 CAMEKAN REVAK ARASINDA
 EK YAPI	 4 YÖNLÜ EK	 KADEMELİ				
 EK YAPI		 KADEMELİ VE EĞİMLİ				
		 EĞİMLİ				

4.3.1. Yatay ek yapılar

Korunması gerekli anıtın kendi parseli veya çevresi uygun olursa, koruma statüsünün elvermesi koşuluyla, tek veya birkaç yönden cephesine bitişik bina tasarlanabilir. Tarihi yapının yanına yapılan eklerin kolay yapılması ve ekonomik bir çözüm olması sebebiyle tercih edilebilirler. Yapının yanına tasarlandığı için yapıya strüktürel yönden ek bir yük getirmez. Bu uygulamada ek yapı uygulanırken tarihi yapının kullanılabilir olması uygulamanın kolay ve zahmetsiz olmasını sağlar (Onur, 1991).

Alman Tarih Müzesi'nin ek yapısı tarihi yapıya yalnızca yer altından bir geçit ile eklenen bir yatay ek yapıdır. Alman Tarih Müzesi ile ek yapı arasında dar bir sokak bulunmaktadır. Ek yapının işlevsel açıdan galeri ve sergileme olanağının yanı sıra atölye çalışmaları için uygun mekânlar oluşturması amacıyla yapıldığı belirtilmektedir (Şekil 4.12-4.13).

Şekil 3.12. Yatay ekler –Almanya Tarih Müzesi (URL-41, 2020)

Şekil 3.13. Yatay ekler –Almanya Tarih Müzesi (URL-41, 2020)

4.3.2. Düşey ek yapılar

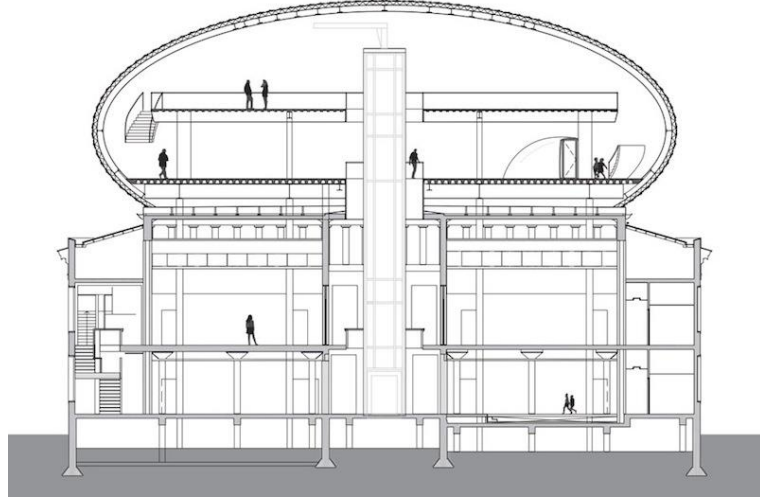
Korunan mimari anıtlara ek kat, asma kat veya yeni bir fonksiyona hizmet çok olan bir ek yapı türüdür. Tarihi yapının strüktürüne ilave bir yük getirdiği için tarihi yapının taşıyıcısının ilaveyi kaldırıp kaldıramayacağı kesin olarak belirlenmelidir. Tasarımı yaparken de ek yapının, uygulama sonrasında tarihi yapının bir parçası olacağından, onunla uyum sağlayan nitelikte tasarlanmalıdır. Genel bir yargıya göre; ek yapının tarihi yapıdan farklı bir dönemde yapıldığının üslup, malzeme veya yorum ile anlaşılması istenmektedir (Korumaz, 2003).Düşey bitişik birleşim türünde, tarihi bina ile ek bina birbirine düşeyde yapışır, yani bitişiktir. Bu durumda, tarihi bina ile ek bina arasında bir arayüz döşeme düzlemi oluşur. Bu döşeme düzlemi her iki binanın yapısal elemanları için sınır olma niteliği taşır. Bu düzlem üzerinde bağlantı sağlayan açıklıklar bulunur; ancak, her iki binaya ait mekan elemanları birbiri içerisine hacim oluşturacak şekilde devam etmez (Zakar ve Eren, 2019).

Şekil 3.14. Düşey ekler –Hollanda, Zwolle, Museum De Fundatie (URL-42, 2020)

Şekil 3.15. Düşey ekler –Hollanda, Zwolle, Museum De Fundatie (URL-42, 2020)

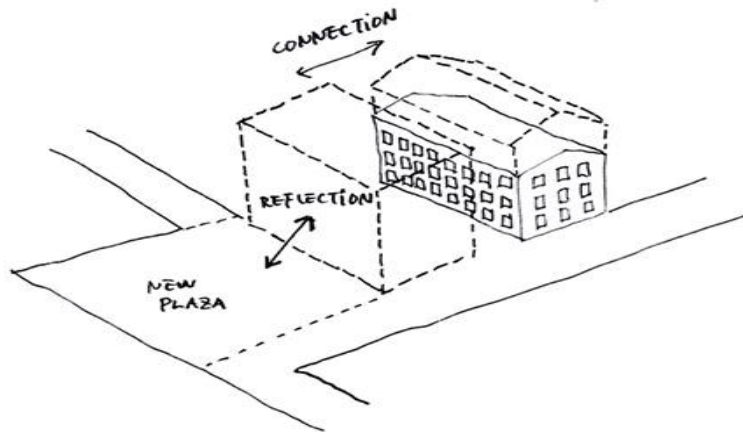

Şekil 3.16. Düşey ekler –Hollanda, Zwolle, Museum De Fundatie (URL-42, 2020)

Hollanda Sanat Müzesi’ni genişletmek için elips formunda düşey ek yapılmıştır. Müzenin içine çelik sütunlar ile döşeme yapılarak sergi alanları oluşturulmuştur (Şekil 4.14-4.15-4.16).

4.3.3. Karma ek yapılar

Bazı özel durumlarda korunan mimari anıtlara hem yatayda hem de düşeyde ek yapı tasarlanabilir. Eğer tarihi yapının bulunduğu yer arsa fiyatları açısından değerli ise ve anıtın çevresinde yüksek katlı bitişik binalar var ise, bu gibi durumlarda anıtın koruma ölçütlerinin izni ölçüsünde anıtın yanına, üzerine veya her iki tarafına yapılan eklerdir. Tasarımının çok riskli olduğu bir uygulama biçimidir. Tarihi yapının özgün kimliğinin bozulma riskinin fazla olduğu uygulamadır (Korumaz, 2003).

Şekil 3.17. Yatay ekler - Rotermann’ın eski ve yeni un deposu (URL-43, 2020)

Şekil 3.18. Yatay ekler - Rotermann'ın eski ve yeni un deposu (URL-44, 2020)

Şekil 3.19. Yatay ekler - Rotermann'ın eski ve yeni un deposu (URL-45, 2020)

Bu bina 1904 yılında yapılmış un deposu olarak kullanılmış tarihi özelliği bulunan tescilli bir yapıdır. Restorasyon sonrası yapı kapasitesinin yaklaşık dörtte biri yine un deposu olarak kullanılmıştır. Kalan diğer mekanlara ofis işlevi verilerek plaza oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil 4.17-4.18-4.19).

4.3.4. Yer altında yapılan ek yapılar

Çevresel etkilerinin ve gabarilerinin çevre açısından çok önemli olan tarihi yapılarda uygulanan bir ek yöntemidir. Özellikle yeni fonksiyonlar verilirken yeni işlevin mekan ihtiyacını karşılayamayan tarihi yapılara, bu işlevleri karşılamak amacıyla, yer altında ek mekanlar tasarlanabilir. Yeraltından yapılan uygulama, tarihi yapının çevresel etkisinin bozulmamasını sağlar. Tarihi çevrelerde yapılan bu tür uygulamalar ise, görsel anlamda çevrenin yeni yapılarla yoğunlaştırılmamasını sağlar (Korumaz, 2003).

Toprak altında bağlantılı birleşim durumunda, ek binanın tamamı ya da inşaat alanının yarısından fazlası toprak altındadır ve tarihi bina ile ek bina arasında bağlantı oluşturan, ek bina veya tarihi bina yapısı içerisinde diğer binaya bağlanmak üzere farklılaştırılmış kısımlar bulunur. Açık veya örtülü olabilecek bu bağlantı kısmı tarihi binaya noktasal veya bölgesel dokunma alanları oluşturur. Ek bina, tarihi binaya göre farklı yönlerde bulunabilir (Zakar ve Eren, 2019).

Şekil 3.20. Yer altında yapılan ekler - Avusturya, Graz, Joanneum Müzesi (URL-46, 2020)

Joanneum Müzesi Ek Yapısı 2006 yılında uluslararası yarışmada birinci olmuştur. Graz'da bulunan 3 müze yapısının ortasındaki avluda, İspanyol mimar tarafından tasarlanan delikler müzelere yeraltından ortak yeni bir giriş sağlıyor. Tünellere açılan konik açıklıklar cam ile çevrelenmiş ve aşağıya bir ya da iki kat kadar doğal ışığın girmesini sağlıyor (URL-46, 2020) (Şekil 4.20-4.21-4.22).

Şekil 3.21. Yer altında yapılan ekler - Avusturya, Graz, Joanneum Müzesi Ek Binası (URL-47, 2020)

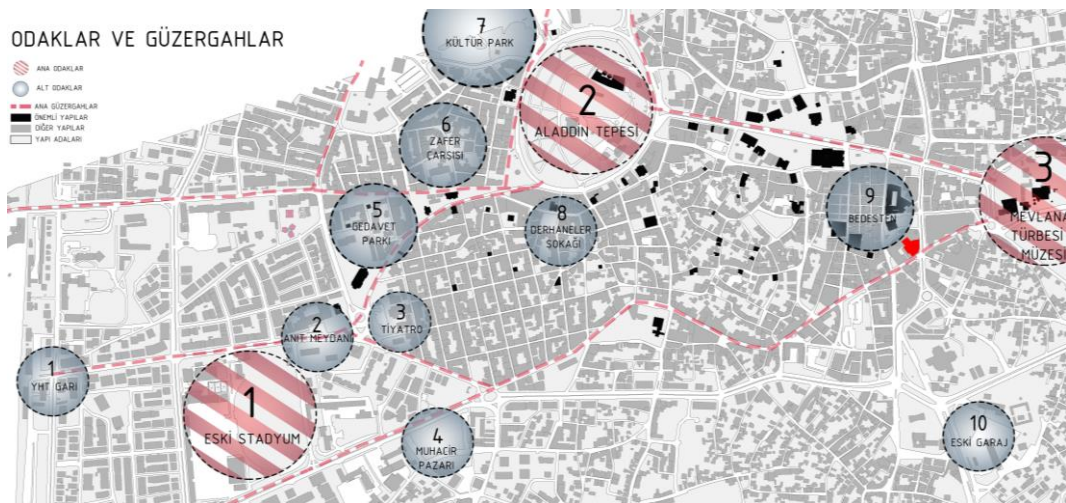
Şekil 3.22. Yer altında yapılan ekler - Avusturya, Graz, Joanneum Müzesi Ek Binası (URL-48, 2020)

5. DENEYSEL STÜDYO ÇALIŞMASI

5.1. Konya ve Yapı Adasına Ait Fizibilite Çalışmaları

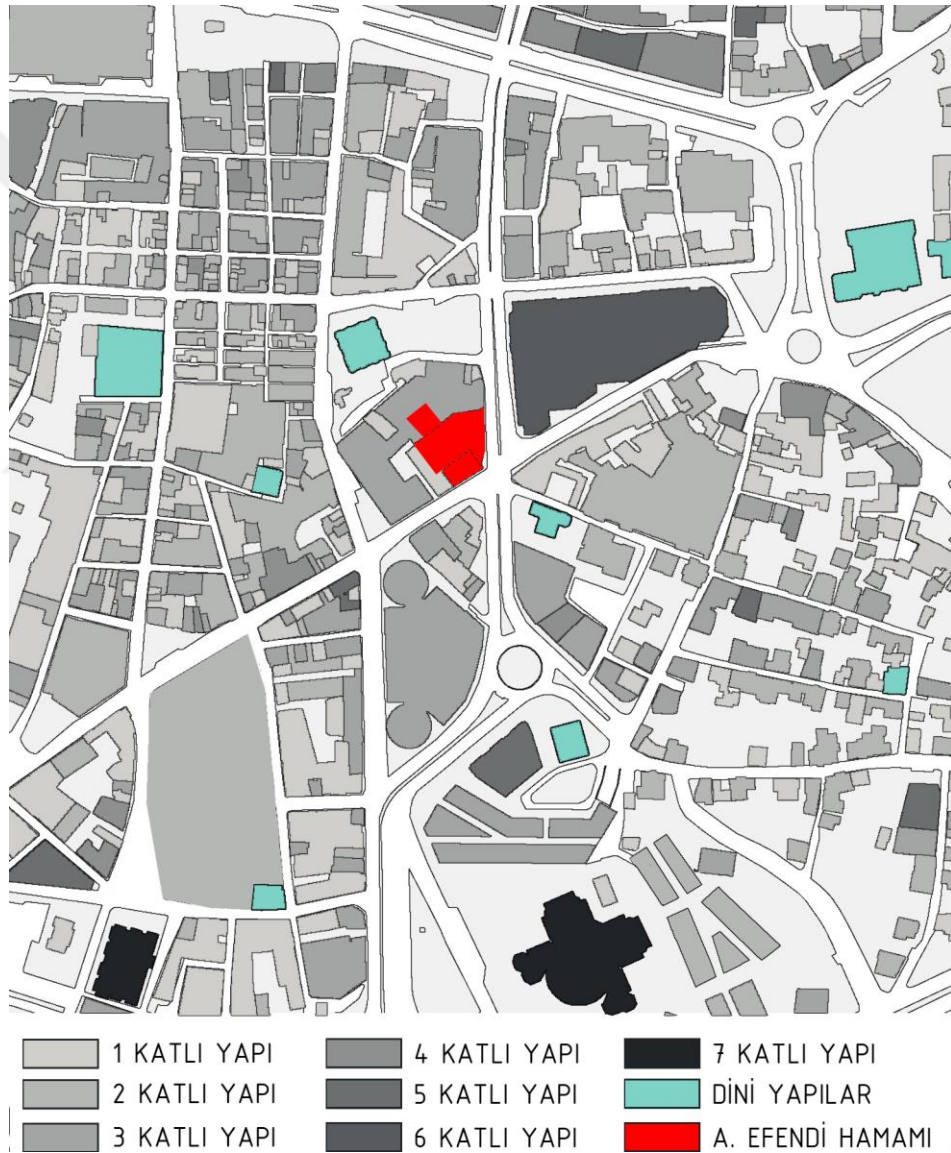
Ahmet Efendi Hamamı'nın içinde bulunduğu kent dokusu, çevresindeki yapılaşmalar, kentin gereksinimleri, mekanın büyüklüğü gibi verilerle kentsel bir fizibilite çalışması yapılmıştır. Bu fizibilite çalışması neticesinde hamam kütesine yeni bir fonksiyon belirlenmeye çalışılmıştır.

Konya M.Ö. 7000'li yıllardan itibaren çeşitli medeniyetlere sahne olmuş tarihi açıdan önemli bir merkezdir. Konya kentinin ilk yerleşim alanı, Alaeddin Tepesi ve tepenin güneyi olmuştur. Anadolu Selçukluları zamanında yerleşim alanı Kentin doğu kesimine doğru Karamanoğulları döneminde ise kent Alaeddin Tepesi'nin batısına doğru gelişim göstermiştir. Osmanlı döneminde kentin gelişimi, 15. ve 18. Yüzyıllar arasında Alaeddin Tepesi doğusuna, 18. Ve 19. Yüzyıllar arasında ise Alaeddin Tepesi'nin güney ve güneydoğusuna doğru olmuştur. Osmanlı Döneminde kentin bu yönde gelişim göstermesindeki en büyük etken Mevlevi Dergahları olmuştur. Bu bölge, dönemin ticari, idari, sosyal ve kültürel işlevlerin bütünleştiği bir alan özelliğine sahiptir (URL-49, 2020). Günümüzde Vilayet Konağının bulunduğu yerden Mevlana Türbesine kadar uzanan bölge, şehrin en önemli ticari merkezi konumuna gelmiştir (URL-49, 2020). Fizibilite çalışmalarından ilki Ahmet Efendi Hamamı'nın konumu ve çevresinin makro ölçekte önemli odak ve güzergahlarının tespiti yapılmıştır (Şekil 5.1).

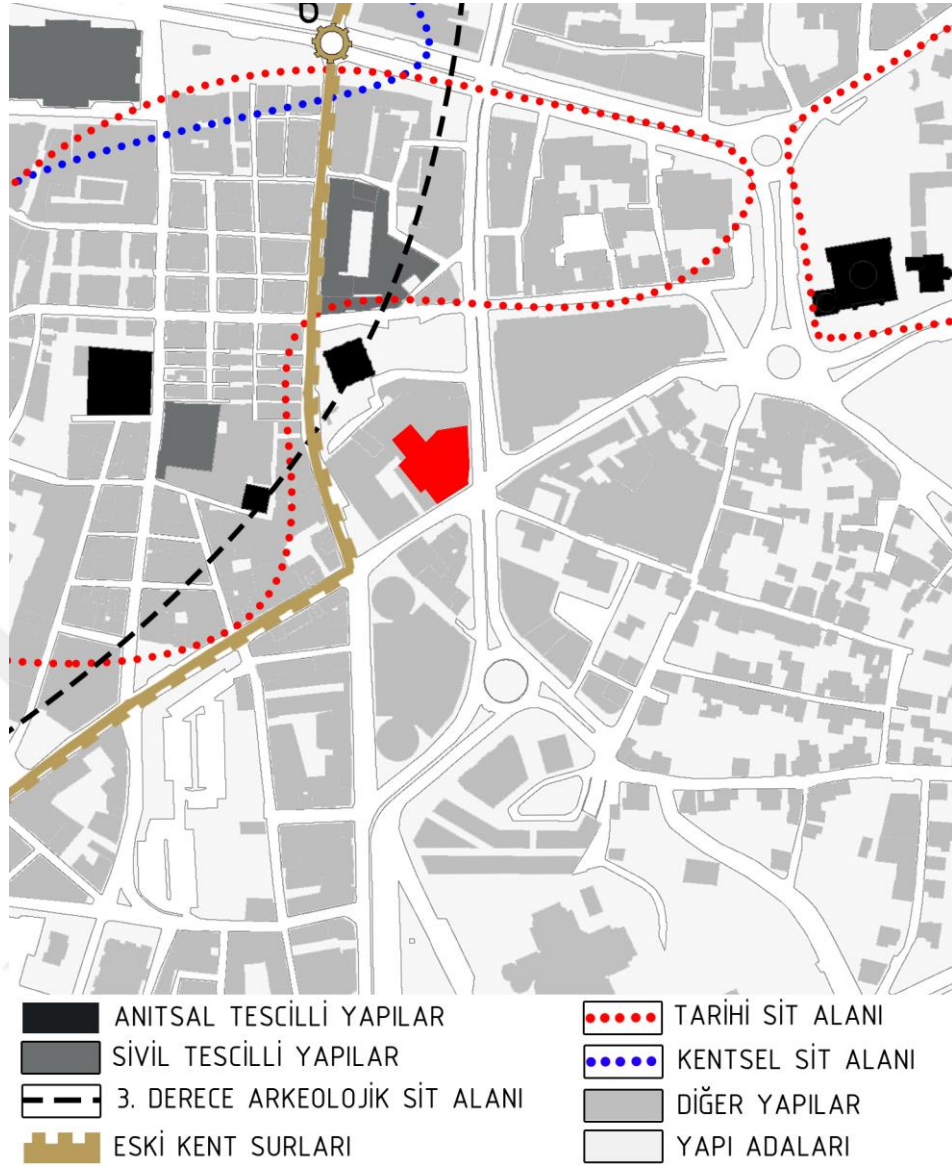

Şekil 5.1. Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinin makro ölçekte odak ve güzergahları (Akıl, 2020)

Ahmet Efendi Hamamı özgün halde tek katlı olarak yapılmış bir hamamdır. Hamamın Kadınlar Soğukluk kısmı muhdes bir yapı olup 2 katlı olarak yapılmıştır. Hamamın Erkekler Soğukluk kısmı yıkıldıktan sonra önceki ölçülerde 1961 yılında tekrar yapılmıştır. Restorasyondan sonra asma kat ilave edilerek iki katlı olarak kullanılmaktadır. Ahmet Efendi Hamamı'nın çevresinde 2-3 katlı bedesten adı verilen çarşı bulunmaktadır. Çevredeki yapı adalarında bulunan yapıların kat yüksekliklerini incelediğimizde çoğunlukla 3 katlı yapılar bulunmaktadır. Bu bölgede hastane, belediye gibi çok nadir yüksek katlı yapılar dikkatimizi çekmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Ahmet Efendi Hamamı ve çevresindeki adalarının yapı analizleri (Akıl, 2020)

Şekil 5.3 Ahmet Efendi Hamamı ve çevresindeki tarihi analizi (Akıl, 2020)

Ahmet Efendi Hamamı Konya’da bulunan herhangi bir sit alanının içerisinde olmayıp bulunduğu konum ile ilgili sadece tescilli bir hamamdır (Şekil 5.3).

Şekil 5.4 Ahmet Efendi Hamamı ve çevresindeki yapı adalarının doluluk-boşluk analizi, mevcut yeşil alanlar ve dinlenme alanları (Akıl, 2020)

Ahmet Efendi Hamamı'nın çevresi doluluk-boşluk oranı olarak incelendiğinde hamamın batı tarafında daha yoğun bir yapılaşma dikkat çeker. Yeni yapılan binalar genellikle hamamın doğu tarafındadır. Haritaya baktığımızda peyzaj ve yeşil alanların çok az ve yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. İnsanların dinlenmesi için yapılmış açık ve yarı açık mekanlar olarak; Selim Sultan Cami son cemaat mahfili tarafındaki büyük açık bir alan (Mevlana Müzesi'nin batı tarafı), Aziziye Cami'nin doğu tarafındaki açık alan ve Karatay Belediyesi etrafındaki oturma alanlarıdır. Aziziye Cami yanındaki açık alan o mevkii kullanan kullanıcılar için yetersizdir. İnsanların dinlenmek için daha büyük bir alana ihtiyaçları vardır (Şekil 5.4).

5.2. Ahmet Efendi Hamamı ve Çevresine Ait Öneriler

Ahmet Efendi Hamamı'nın kısa tarihçesi, sorunları, güncel durumu ve geçirdiği restorasyon tez kapsamında ele alındı. Ahmet Efendi Hamamı ve çevresini yeniden kentte kazandırmak için neler yapabiliriz? Bu soruya çözüm önerisi olarak Ahmet Efendi Hamamı'nı ve çevresini kimliksiz hale getiren muhdes eklerden ayrıştırıldı (Şekil 5.6- 5.7).

Şekil 5.6. Aziziye cami ve Ahmet Efendi Hamamı ve muhdes binalar (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016)

Şekil 5.7. Muhdes mekanlar kaldırıldıktan sonra özgün Aziziye cami ve Ahmet Efendi Hamamı kütle ilişkisi (Akıl, 2016)

Muhdes eklerden ayrıştırılan tescilli hamamın kütle ve mekan sayısı olarak yetersiz ve küçük olmasından dolayı 5 katılımcıda hamam kütlelerine ek yapı tasarlamaya karar kılındı. 5 katılımcıdan oluşan deneysel stüdyo çalışmasında 1 haftalık verilen eğitim sonrasında Ahmet Efendi Hamamı'na yapılacak ek yapıların hangi teknik ve uygulama ile yapılacağına ve hamam kütlelerinin hangi fonksiyonu ile devam edeceğine karar vermişlerdir.

Ek çeşitlerinden Ahmet Efendi Hamamı'na uygulanabilir yatay ek yapılar kendi içerisinde tek ve çok yönlü olarak iki şekilde sınıflandırılmıştır. Tablo 5.1'de tek yönlü yatay ek yapı olarak ele alınmıştır. Tablonun sol tarafı (Onur, 1991)doktora çalışmasından alınmıştır. Tablonun sağ tarafı ise Ahmet Efendi Hamamı için bizim önerdiğimiz tasarım şeklidir. Tasarım alanında Ahmet Efendi Hamamı'nın batı cephesi ek binanın yapılması için uygundur. Hamamın tek bir cephesine bitişik olarak, ek binanın zemin katı ile tescilli binanın mekanları birbirleri ile ilişkilendirilerek ek bina tasarımı önerilmiştir. Ek yapının yüksekliği çevre binaların yüksekliğine uygun olarak Z+2 olarak belirlenmiştir. Geriye kalan parsel alanında Aziziye Cami ve bu yeni oluşan kütleyle hizmet edecek ortak bir peyzaj düzenlenecektir (Tablo 5.1).

Tablo 5.2'de ise çok yönlü ek yapı ele alınmıştır. Ahmet Efendi Hamamı'nın çevreden algısının az olmasından dolayı yeni tasarımda bunu göz önüne alarak sadece iki yönü bitişik olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu tasarımın Tablo 5.2'deki tasarıma göre zeminde daha fazla alan kaplamasından dolayı kat yüksekliği Z+1 olarak düşünülmüştür. Bu yükseklikle bitişik ek binanın gerisinden bakıldığında hamamın erkekler bölümünün soğukluk kısmının kubbesi algılanacaktır. Hamamın güney kısmında ek bina için uygun parsel yoktur. Ek yapı için parseldeki en uygun yerleşim hamamın kuzey ve batı yönündedir.

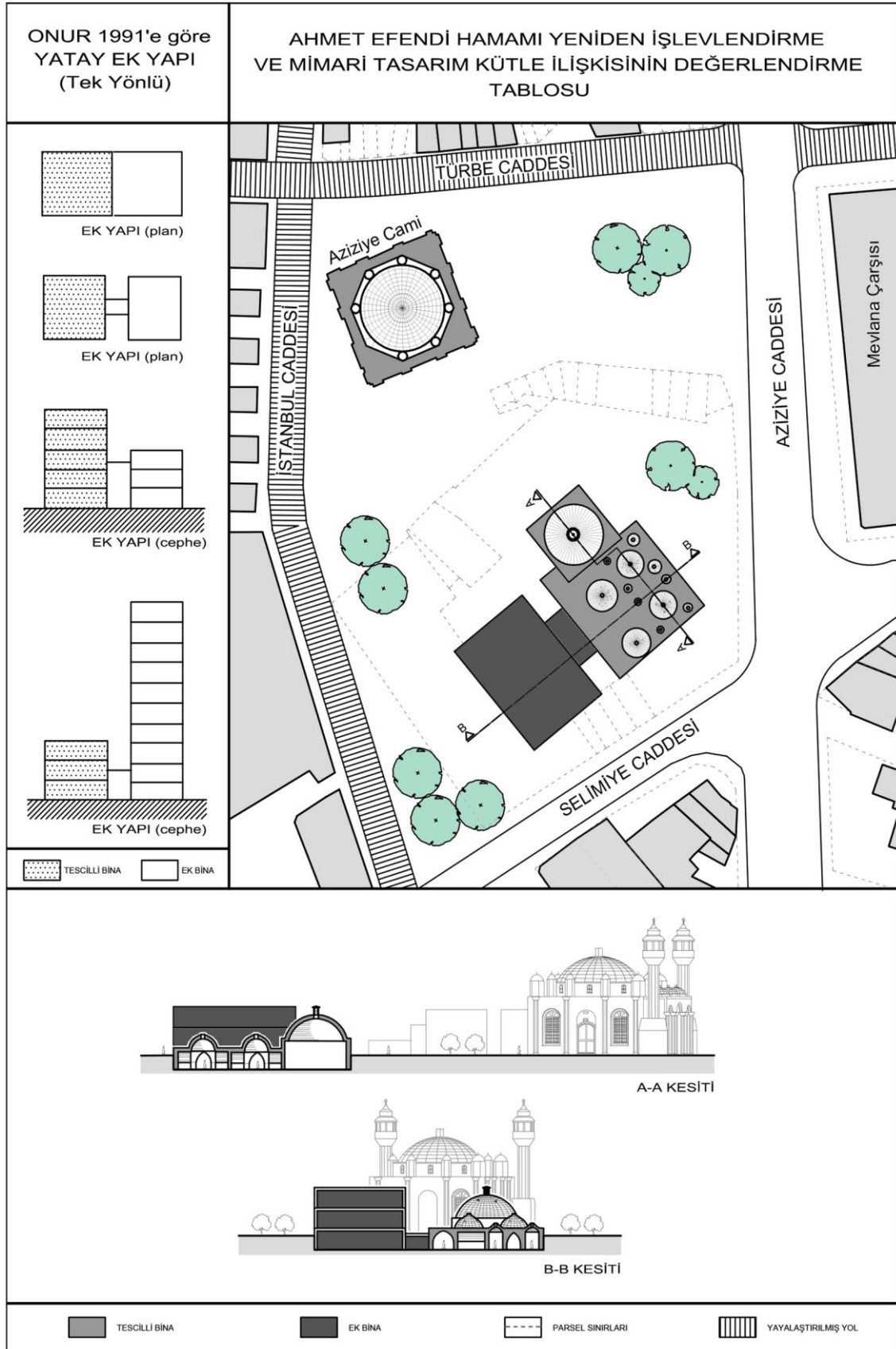
Ahmet Efendi Hamamı'nın bulunduğu ada ve çevresindeki adalarda bulunan binalar genel olarak 2-3 katlı binalardır. Ahmet Efendi Hamamı ile ilgili en büyük problem hamamın çevreden algısının az olmasıdır. Etrafının beton bloklar ile çevrili olmasından dolayı hamam ve kubbeleri çok zor algılanmaktadır. Hamamın çatı kısmının kubbelerden oluşması, düşeyde yapılacak ek yapı için bağlantılı çekirdek olmaması ve çevresindeki binaların az katlı olmasından dolayı düşey ek yapı uygulaması Ahmet

Efendi Hamamı için uygun değildir. Ahmet Efendi Hamamı'nın çevresinde bulunan binaların yıkılarak yatayda yeni ek kütleler yapılması daha doğrudur (Tablo 5.3).

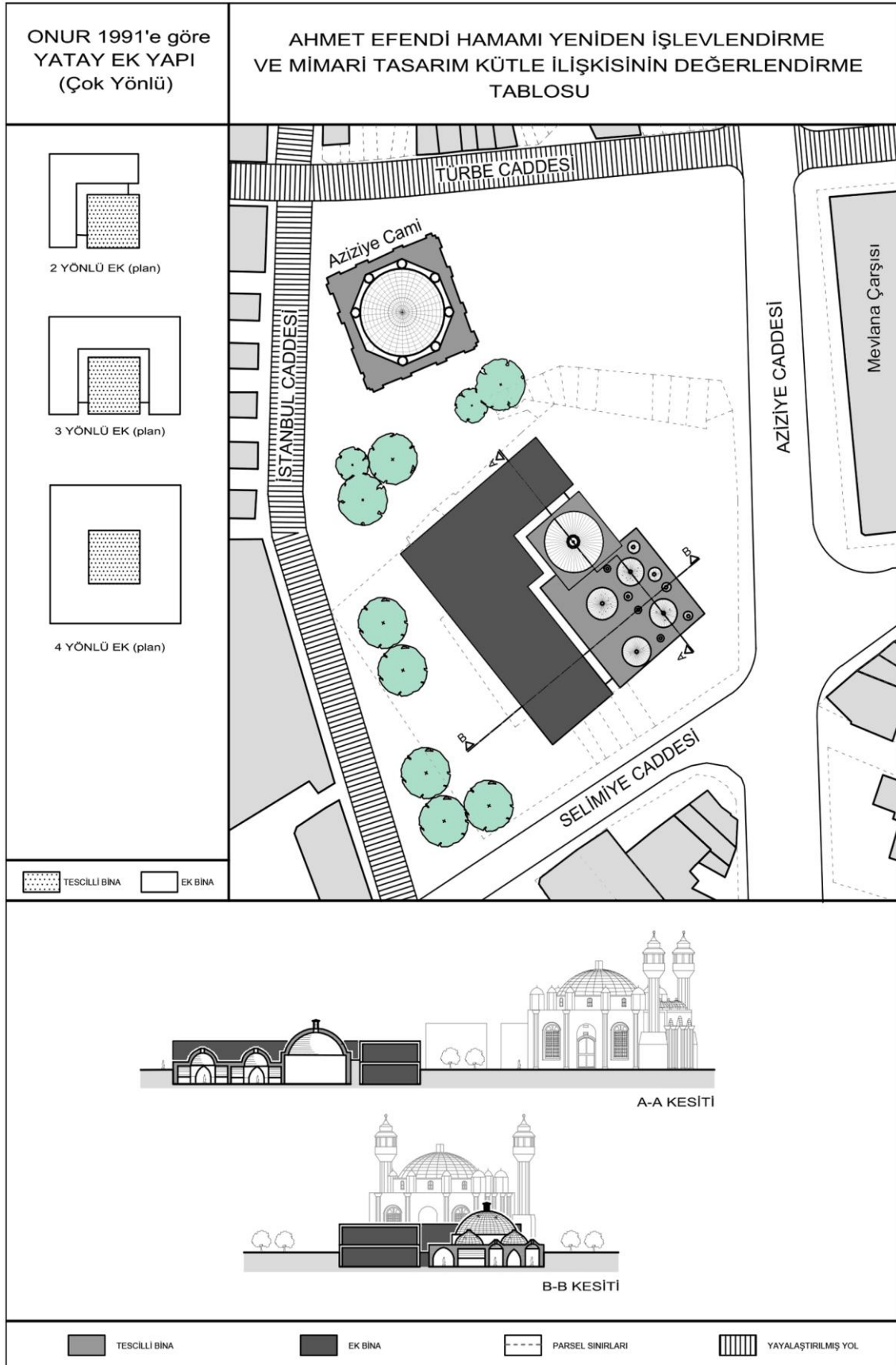
Ahmet Efendi Hamamı ve çevresindeki binalar Ahmet Efendi Vakfı'na ait binalardır. Vakfın gider ihtiyaçları bu binaların kiraya verilmesi ile elde edilen para ile sağlanmaktadır. Ahmet Efendi Hamamı bulunduğu konum arsa değerinin yüksek olduğu bir mevkidedir. Yeni tasarım önerimizde tescilli hamam dışındaki çarpık yapılaşma ile oluşan betonarme binaları yıkarak yeni ek bina tasarlamaktır. Vakfın kazandığı geliri de göz önüne aldığımızda hem yatayda hem de düşeyde karma ek yapı tasarlanacaktır. Hamamın doğu ve batı yönünde iki ayrı ek bina tasarlayarak bu iki binayı birbiri ile bağlantılı yapmak için düşeyde bir ek yapıya ihtiyaç vardır. Hamamın kubbelerinin görünürlüğünü kapatmayacak şekilde şeffaf düşey bir ek yapı tasarlanacaktır. Yatay ek yapılar Z+2 kat yüksekliğinde düşeydeki ek yapı ise bir kat yüksekliğinde yatay ek yapıları birbirine bağlamak için koridor veya köprü görevi yapacaktır. Diğer tasarımdaki gibi parselde kalan alanlar Aziziye Cami ile ortak bir peyzaj çalışması yapılacaktır (Tablo 5.4).

Ahmet Efendi Hamamı ve çevresinde bulunan binaların kat yükseklikleri çok fazla olmadığından bir diğer öneri tipide yeraltında ek yapı tasarımıdır. Hamam kot seviyesi Selimiye Caddesi'nden 2.5 m daha aşağı kottadır. Bunu avantaja çevirdiğimizde yeraltında ek yapı yapılmasından sonra zeminin çoğu peyzaja ayrılmış olacaktır. Yeraltında yapılan ek yapı tescilli bina zeminine zarar vermeyecek şekilde Aziziye Cami ve Ahmet Efendi Hamamı aksının ortasına yerleştirilmiştir. Louvre Müzesi gibi ek yapının sadece zeminde girişinin bulunduğu bir şeffaf kütle olacaktır. Yeraltından hamam külesine geçiş Ahmet Efendi Hamamı'nın Erkekler Soğukluk bölümünden sağlanacaktır (Tablo 5.5).

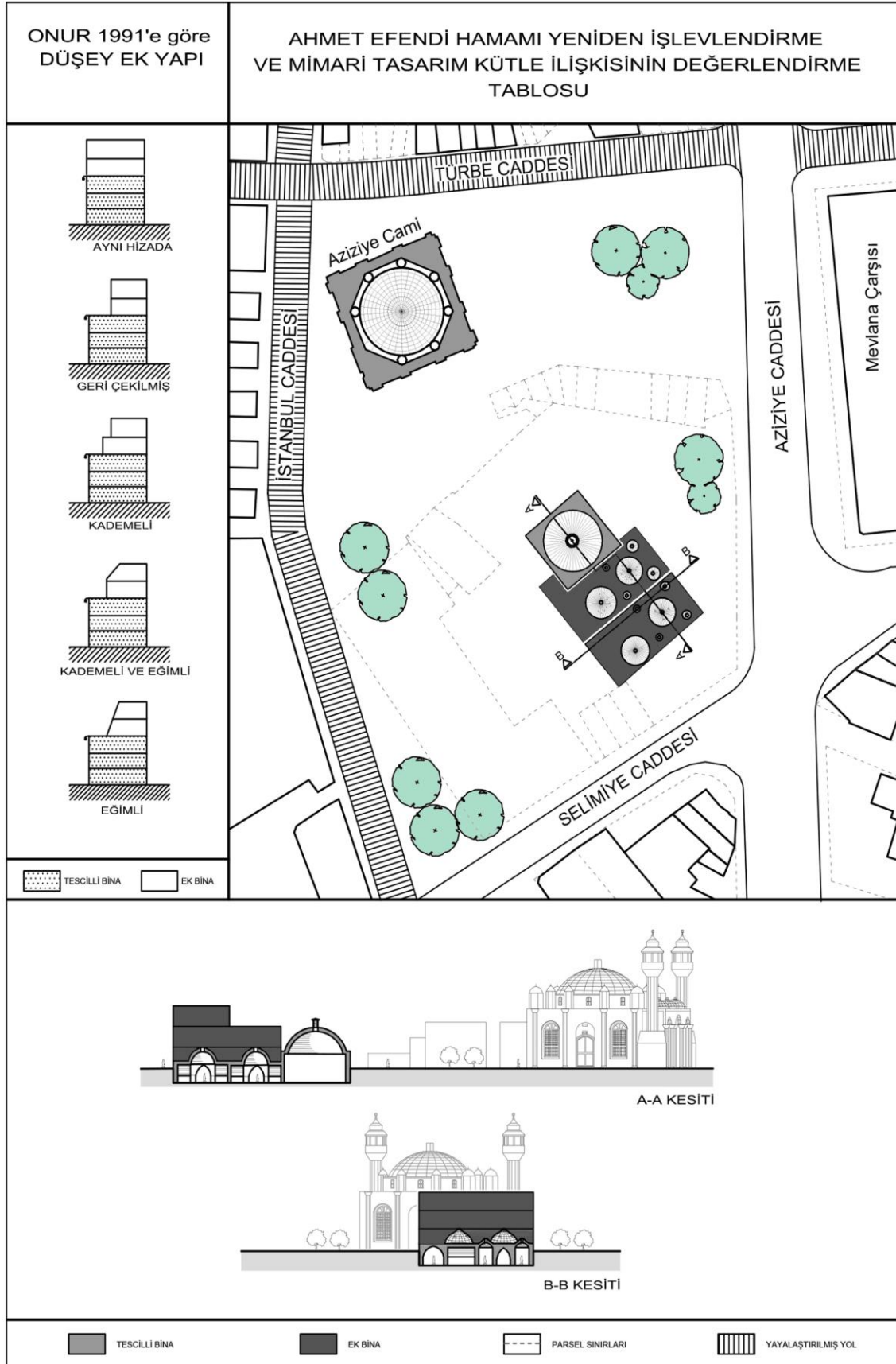
Tablo 5.1. Ahmet Efendi Hamamı yeniden işlevlendirme ve mimari tasarım kütle ilişkisinin yatay ek yapı (tek yönlü) değerlendirme tablosu (Akıl, 2020)

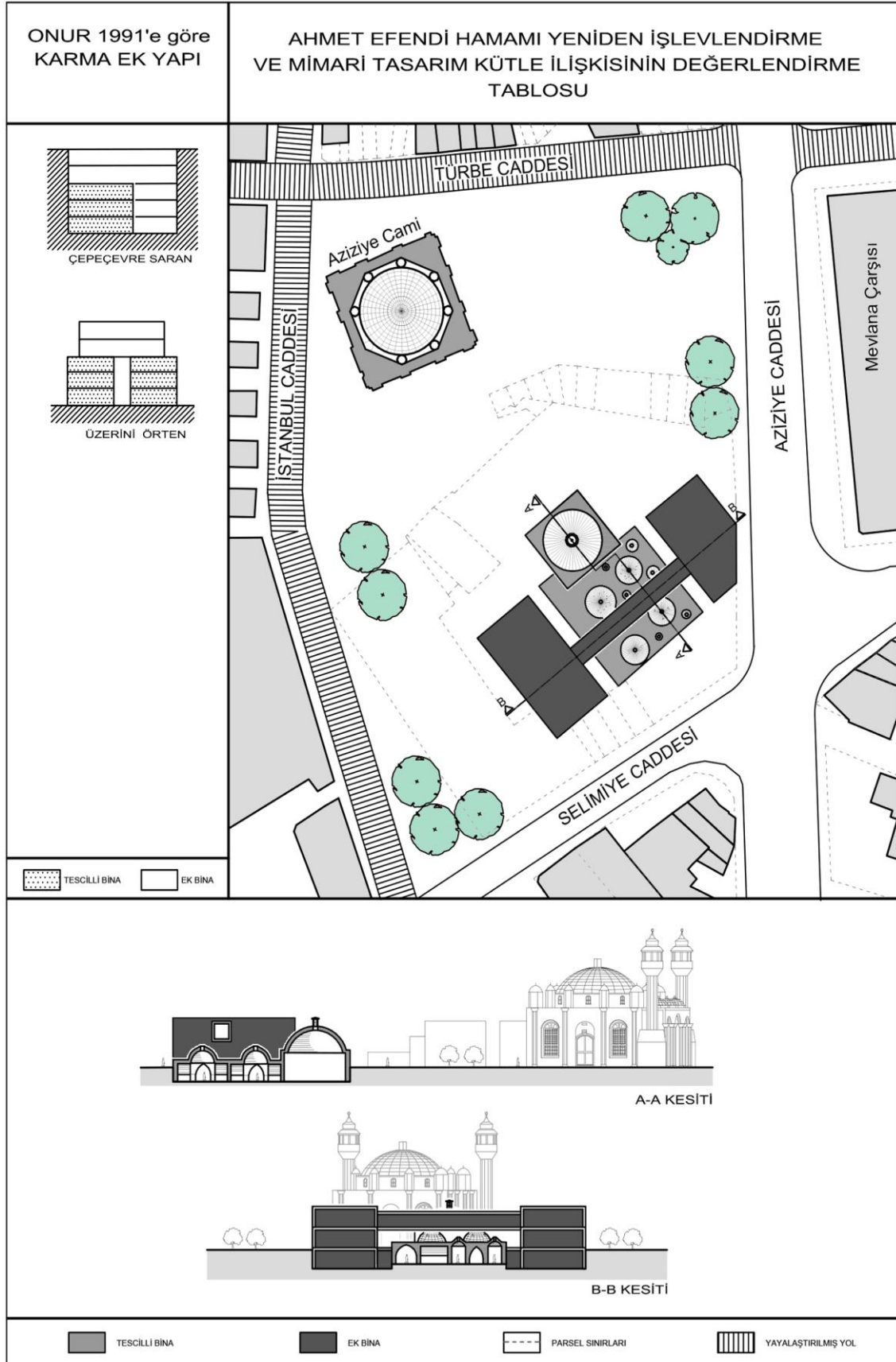
Tablo 5.2. Ahmet Efendi Hamamı yeniden işlevlendirme ve mimari tasarım kütle ilişkisinin yatay ek yapı (çok yönlü) değerlendirme tablosu (Akıl, 2020)

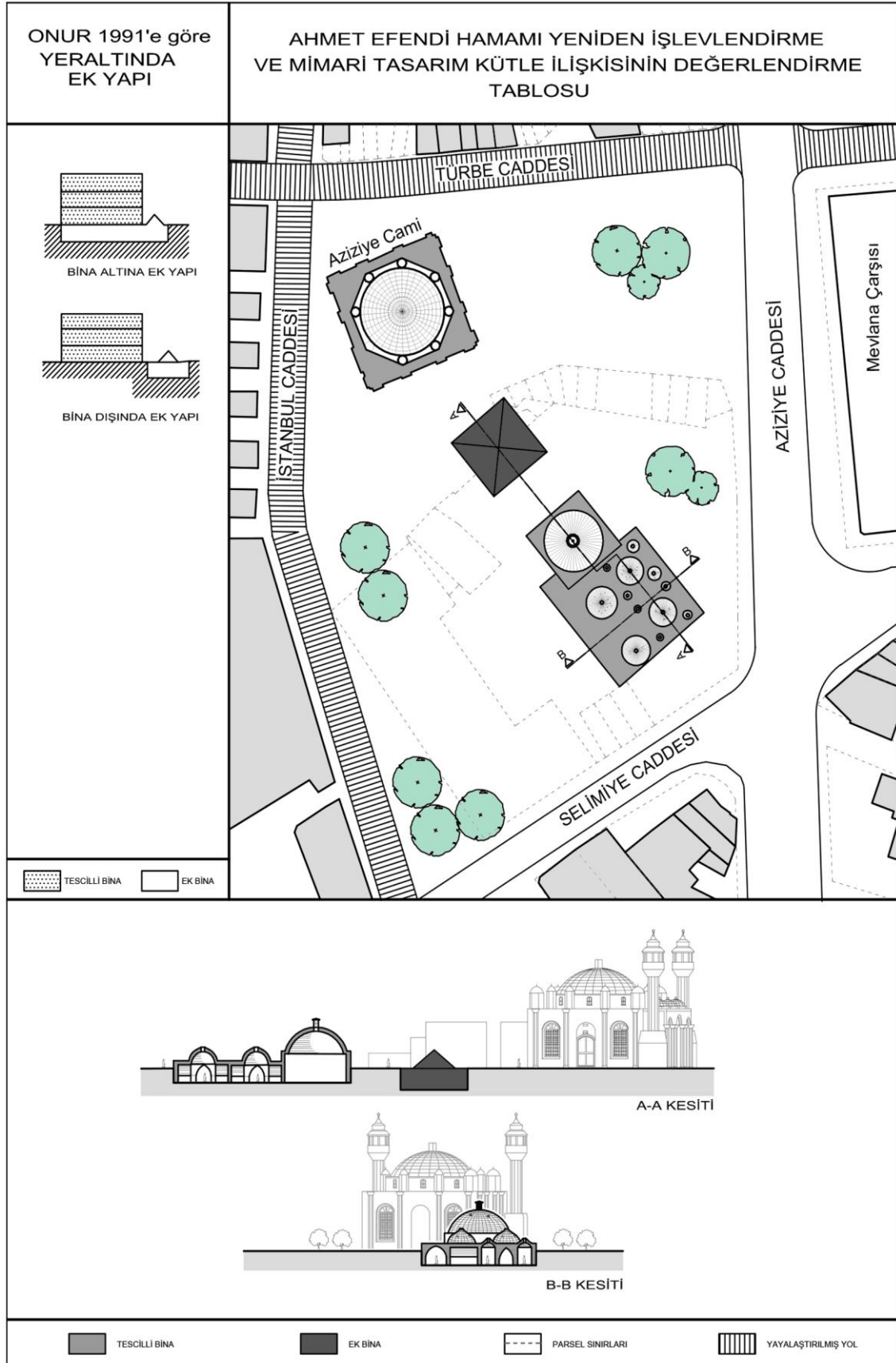
Tablo 5.3. Ahmet Efendi Hamamı yeniden işlevlendirme ve mimari tasarım kütle ilişkisinin düşey ek yapı değerlendirme tablosu (Akıl, 2020)

Tablo 5.4. Ahmet Efendi Hamamı yeniden işlevlendirme ve mimari tasarım kütle ilişkisinin karma ek yapı değerlendirme tablosu (Akıl, 2020)

Tablo 5.5. Ahmet Efendi Hamamı yeniden işlevlendirme ve mimari tasarım kütle ilişkisinin yeraltında ek yapı değerlendirme tablosu (Akıl, 2020)

5.2.1. Öneri 1: Geleneksel müzik okulu

Deneysel Stüdyo çalışmasında Katılımcı-1 tarafından hamama verilecek yeni işlev “Geleneksel Müzik Okulu” olarak karar verilmiştir. Konya sufi müziklerinin öğretildiği, konserlerin verildiği bir müzik okuludur. Bu işlevin seçilmesinde ilgili idare, kültür müdürlükleri ile yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilmiştir. Bu yeni işlevin ihtiyaç programı hazırlandıktan sonra hamam küntlesinde bulunan mekanların yetersiz olmasından dolayı tasarlayacağı ek yapıda tasarım tekniği olarak uyumlu yapmayı seçmiştir. Küntleye uygulanacak ek çeşitlerinden ise tek yönlü yatay eke karar vermiştir.

Şekil 5.8. Öneri 1- Geleneksel Müzik Okulu render çalışması

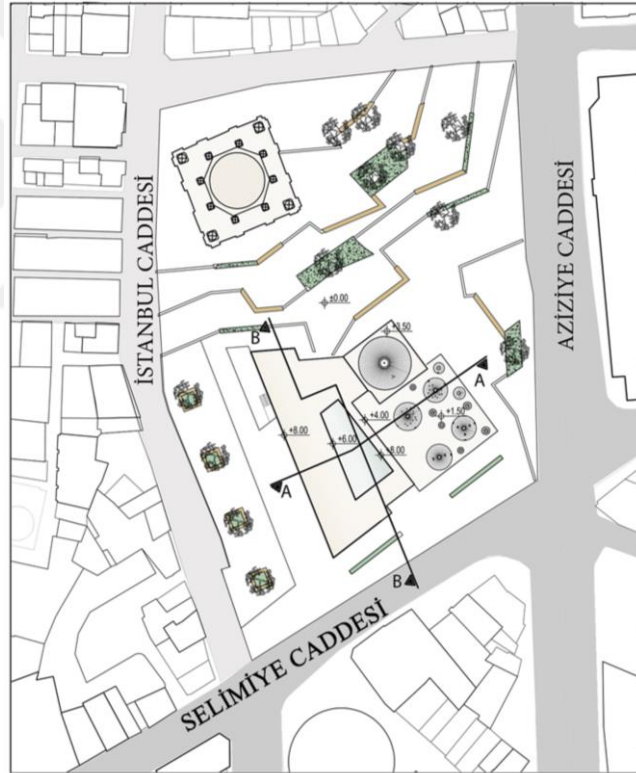
Şekil 5.9. Öneri 1- Geleneksel Müzik Okulu render çalışması

Katılımcı-1, hamam çevresindeki tüm muhdes uygulamaları kaldırarak hamamın beden duvarlarını algılanabilir şekilde açığa çıkartmış, meydan kotlarını hamam yönünde düşürmüş ve hamam ile doğrudan temas eden hamam küntlesine doğru eğimli

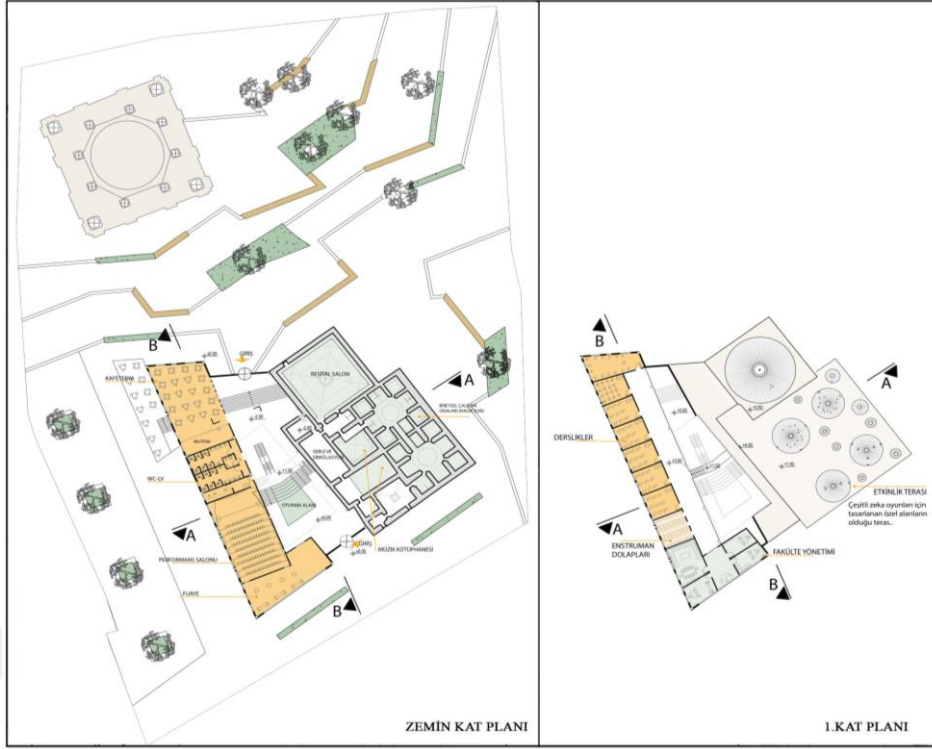
nötr yüzeyli bir yapı tasarlamıştır. Yapı malzemesi cam ve beyaz koruyucu sürülmüş bürüt betondur. Hamamın güncel kent kotundan 2,5 m civarında düşük olmasından dolayı yeni kütlenin de bu kotu yakalayacak şekilde katlarının yükseklikleri belirlenmiştir (Şekil 5.8-5.9-5.10-5.11-5.12-5.13-5.14).

TESCİLLİ BİNA - GELENEKSEL MÜZİK OKULU -Resital Salonu (Erkekler Soyunma Bölümü) -Sergi ve Sirkülasyon (Debbağlar Hamamı) -Bireysel Çalışma Odası (Erkekler Ilıklık-Debbağlar Hamamı) -Müzik Kütüphanesi (Erkekler ve Kadınlar Sıcaklık)	EK BİNA - GELENEKSEL MÜZİK OKULU -Performans Salonu + Fuaye -Müzik Teknolojileri Merkez Laboratuvarı -Kafeterya + Mutfak -Derslik -Enstruman Odaları -Yönetim -Wc
---	---

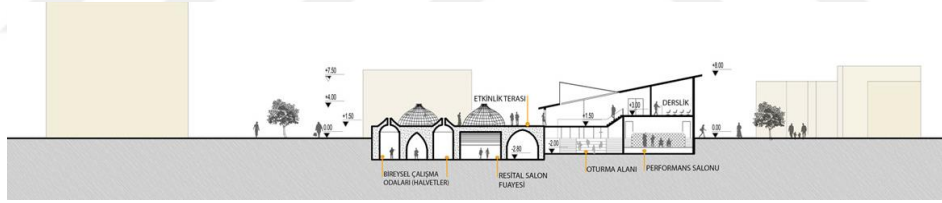
Şekil 5.10. Geleneksel Müzik Okulu ihtiyaç programı

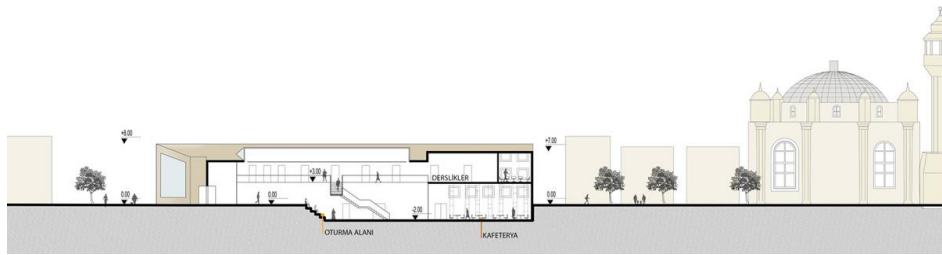
Şekil 5.11. Öneri 1- Geleneksel Müzik Okulu, Hamam ve Meydan kompozisyonu -Vaziyet planı

Şekil 5.12. Öneri 1-Geleneksel Müzik Okulu kat planları

Şekil 5.13. Öneri 1-Hamam ile Geleneksel Müzik Okulu a-a kesit ilişkisi

Şekil 5.14. Öneri 1- Geleneksel Müzik Okulu ile Meydan b-b kesit ilişkisi

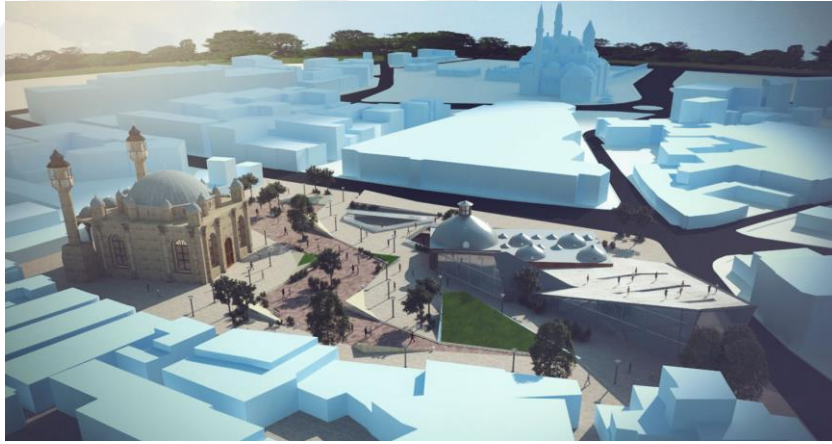
Bu önerinin bu bölgeye uygulanması ile Ahmet Efendi Hamamı'nın çevresel algısına büyük ivme kazandırılarak her noktadan algılanabilecektir. Ahmet Efendi Hamamı'nın ve çevresindeki ticari mekanların bulunduğu konum arsa değerlerinin yüksek olduğu bir

bölgededir. Ahmet Efendi Vakfı'na ait olan bu mekanlardan elde edilen kiralar vakfın gider gelir ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Öneri projemizde yıkılan birçok bina yerini yeşil alan ve meydana bırakmıştır.

5.2.2. Öneri 2: Alternatif tıp merkezi

Şekil 5.15. Öneri 2-Alternatif Tıp Merkezi render çalışması

Şekil 5.16. Öneri 2-Alternatif Tıp Merkezi render çalışması

Deneysel Stüdyo çalışmasında Katılımcı-2 tarafından hamama verilecek yeni işlev “Alternatif Tıp Merkezi” olarak karar verilmiştir. Konya genelinde yaptığı çalışmalarda hamam yapılarının geçmişten günümüze şifa merkezleri olduklarını ve halen önemli bir ilginin olduğunu tespit etmiştir. Konya genelinde alternatif tıp merkezlerine yoğun ilginin olduğunu bu sektörde hizmet veren işletmelerle görüşmeleri neticesinde ulaşmıştır. Yeni tasarım tarihi hamam ile doğrudan temas eden, dekonstrüktivist bir tasarım anlayışına sahip, çelik ve cam malzemenin kullanıldığı bir

tasarım ortaya koymuştur. Aziziye Camii ve hamam arasında kalan meydanın kuzey-doğu ile güney-batı köşeleri arasında bir yaya sirkülasyonu olduğu yerinde tespit edilmiş, bu sirkülasyonu dikkate alan bir peyzaj düzenlemesi gerçekleştirmişlerdir (Şekil 5.15-16-17-18-19-20-21-22).

TESCİLLİ BİNA - ALTERNATİF TIP MERKEZİ -Hamam	EK BİNA - ALTERNATİF TIP MERKEZİ -Fitness Salonu -Spa Masaj -Havuz -Alternatif Tıp Odaları -Yönetim -Wc
--	---

Şekil 5.17. Alternatif Tıp Merkezi ihtiyaç programı

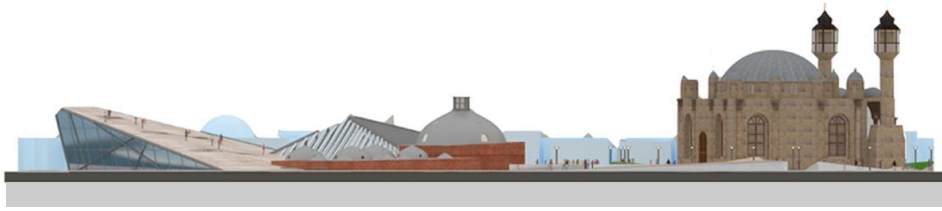

Şekil 5.18. Öneri 2- Alternatif Tıp Merkezi, Hamam ve Meydan kompozisyonu -Vaziyet planı

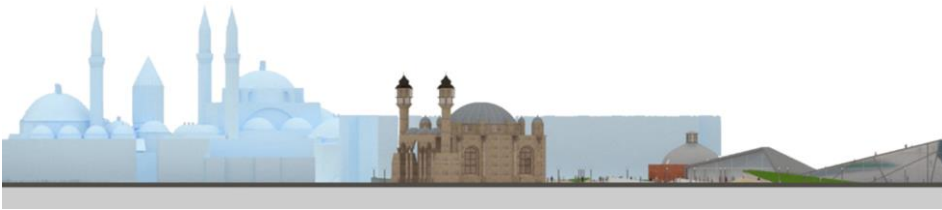

Şekil 5.19. Öneri 2- Alternatif Tıp Merkezi kat planları

Onur 1991'deki ek yapı şema tablosundan tek yönlü yatay ek yapılara bir diğer öneri de Katılımcı-2 tarafından hazırlanmıştır. Bu iki öneride fark tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarımıdır. Geleneksel Müzik Okulu öneri projesi tasarım tekniği olarak uyumlu nötr yüzeyler yapma, Alternatif Tıp Merkezi öneri projesindeki tasarım tekniği zıddını yapmadır (dekonstrüktivist). Bu öneride bir önceki gibi birçok niteliksiz yapıyı yıkarak sadece bir kütle oluşturmaktır. Ahmet Efendi Vakfı'nın döner sermayesini olumsuz etkilemektedir.

Şekil 5.20. Öneri 2- Alternatif Tıp Merkezi, Hamam ile Aziziye Cami kütle ilişkisi

Şekil 5.21. Öneri 2- Alternatif Tıp Merkezi, Hamam, Aziziye Cami ve Mevlana kütle ilişkisi

Şekil 5.22. Öneri 2- Alternatif Tıp Merkezi, Aziziye Cami ortak meydan düzenlemesi

5.2.3. Öneri 3: Zaman bankası

Şekil 5.23. Öneri 3- Zaman Bankası render çalışması

Şekil 5.24. Öneri 3- Zaman Bankası render çalışması

Deneysel Stüdyo çalışmasında Katılımcı-3 tarafından hamama verilecek yeni işlev “Zaman Bankası” olarak karar verilmiştir. Osmanlı şehrinin odak noktasını ve çekim merkezini **cami**, **pazar**, ve **vakıf** üçlüsü oluştururdu. Tasarım alanında Aziziye

Camii, Bedesten Çarşı ve Zaman Bankası ile bu üçlü oluşturulmak istenmiştir. Yiğit'e göre Zaman Bankasıyla bu üçlü oluşturularak mekan potansiyelini, canlandırma anlamında değerlendirilmesi amaçlamıştır. Zaman bankası, Osmanlı vakıflarının hoşgörü ve güven anlayışını insanlara aşılarmayı hedeflemektedir. Böylece emniyetsiz kullanıcı profili yerini saygılı, hoşgörülü kullanıcı profiline yer vererek, turist güvenliği sağlanabilir. Genç nüfusun ve turizmin katkısı ile çalışma alanının tekrar canlanması düşünülmektedir (Şekil 5.23-24-25-26-27-28-29-30).

Dünyada tüm insanların eşit olarak sahip olduğu şey 'zaman'dır. Bu yüzden para yerine zamanın kullanılması tüm insanları gerçekten eşit yapar. Zaman bankasında birine 1 saatlik yardım etmek, bir şeyler öğretmek karşılığında; birinden 1 saatlik yardım almak için zaman kazanılıyor. Zaman verdikçe zaman kazanarak, paylaştıkça çoğalmayı, güvenmeyi aşılarmak amaçlanıyor. Katılımcı-3'e göre zaman bankasındaki kullanıcılar sosyalleşme, yeteneklerini keşfetme ve sergileme imkanı bulacaklardır.

Şekil 5.25. Öneri 3- Zaman Bankası, Hamam ve Meydan kompozisyonu -Vaziyet planı

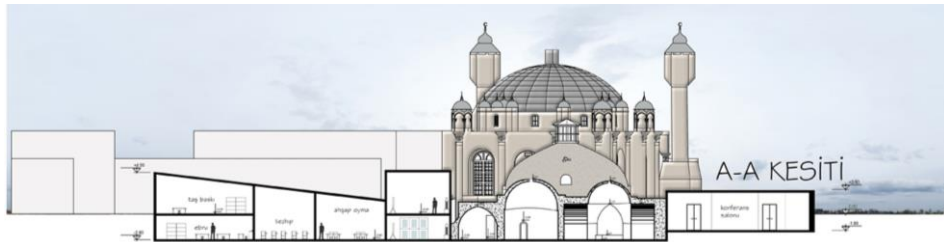

Şekil 5.26. Öneri 3- Zaman Bankası kat planları

TESCİLLİ BİNA - ZAMAN BANKASI -Sergi Seminer Mekanı -Sermaik -Çini	EK BİNA - ZAMAN BANKASI -Ebru -Taş Oyma -Taş Baskı -Tezhip -Konferans Salonu -Yönetim -Wc
---	--

Şekil 5.27. Zaman Bankası ihtiyaç programı

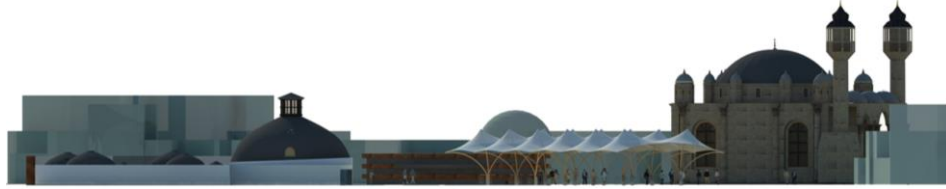
Onur 1991'deki ek yapı şema tablosundan çok yönlü yatay ek yapılara öneri olarak Katılımcı-3 tarafından hazırlanmıştır. Tasarım alanı her yaş grubundan insanın gün içerisinde kullandığı bir alandır. Zaman bankası fonksiyonu ile her yaş grubu insanın birbiri ile iletişim kurmasına yardım etmesi yönüyle ideal bir öneridir. Tasarım tekniği olarak incelediğimizde hamamın özgün duvarına bitişik olarak tasarlanmıştır. Mekan yükseklikleri hamam ile ilişkilendirilmiştir. Hamam, ek yapı ve Aziziye Cami'nin ortak paylaştığı bir meydan tasarlanmıştır. Meydanda açılıp kapanan gölge elemanları kullanılmıştır.

Şekil 5.28. Öneri 3- Zaman Bankası ve Hamam a-a kesit ilişkisi

Şekil 5.29. Öneri 3- Zaman Bankası ve Hamam b-b kesit ilişkisi

Şekil 5.30. Öneri 3- Zaman Bankası, Hamam ve Aziziye Cami kütle ilişkisi

5.2.4. Öneri 4: “Butik otel-müze-ticaret” kompleks yapı

Deneysel Stüdyo çalışmasında Katılımcı-4 tarafından hamama verilecek yeni işlev “Butik otel-müze-ticaret” olarak kompleks bir işleve karar verilmiştir. Katılımcı-4, çalışma alanını etrafını inceledikten sonra etrafta bedesten adı verilen iki üç katlı binalar tespit etmiştir. Bu binaların genelde zemin katları ticari amaçlı kullanılıp üst katlar otel veya başka amaçla kullanıldığını not almıştır. Diğer katılımcıların yaptığı gibi Katılımcı-4’te hamamın tescilli kısmı ayakta kalacak şekilde etrafındaki binaları kaldırmıştır. Gerekli ek yapıyı tasarlarken tasarım tekniği olarak “uyumlu yapma”, ek çeşiti olarak “karma ek”i kendine yakın hissetmiştir. Fonksiyon önerisi olarak çevre ile uyumlu olması için ek yapının zemin katı ticari amaçlı kullanılmıştır. Hamam aynı fonksiyon ile kullanılmayıp müze olarak tasarlanmıştır. Tescilli hamam yapısının sağ ve sol tarafına yeni binalar yerleştirilerek, Aziziye Camii ile beraber ortak bir meydan tasarlanmıştır. Üst katta sağ ve sol taraftaki binaları birleştirmek için hamamın üzerinden geçen ince uzun bir koridor ile birleştirilmiştir ve bu katta otel odaları bulunmaktadır (Şekil 5.31-32-33-34-35-36-37-38).

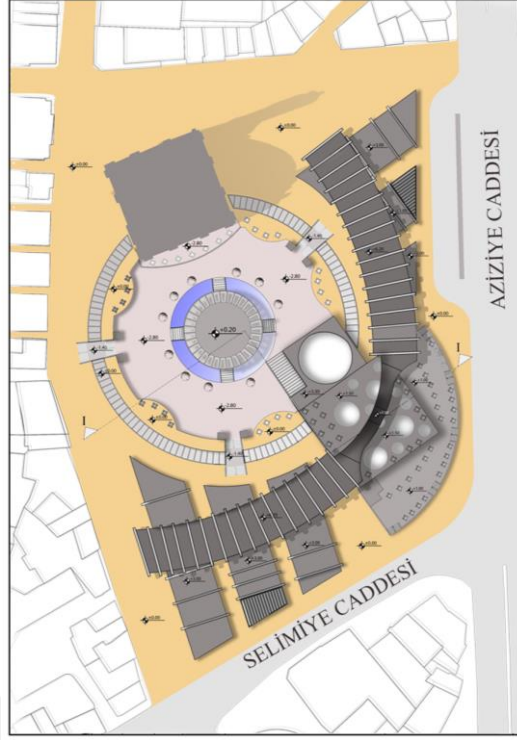
Şekil 5.31. Öneri 4-“Butik Otel-müze-ticaret” kompleks yapı render çalışması

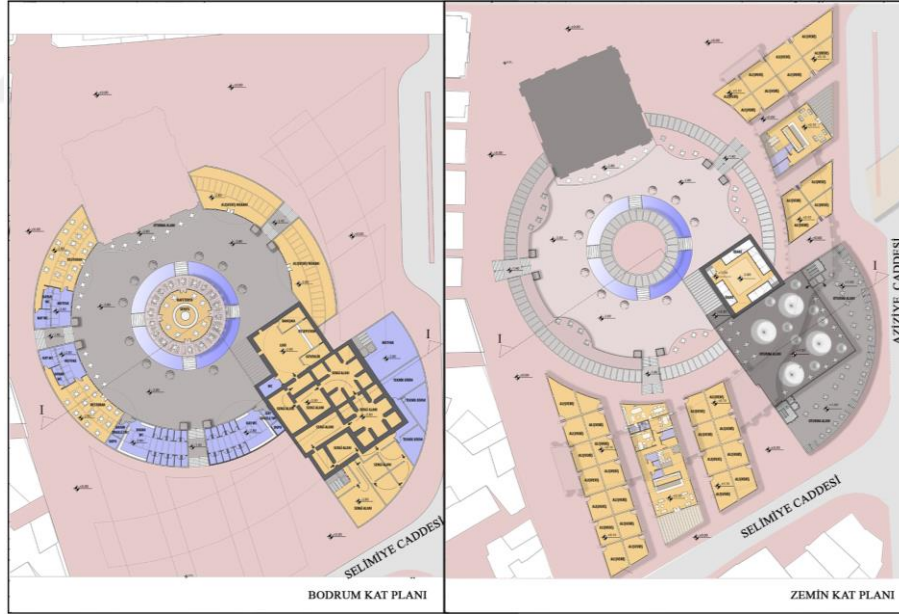
Şekil 5.32. Öneri 4-“Butik Otel-müze-ticaret” kompleks yapı render çalışması

TESCİLLİ BİNA - BUTİK OTEL+MÜZE+TİCARET -Sergi alanı -Güvenlik -Danışma -Lobi	EK BİNA - BUTİK OTEL+MÜZE+TİCARET -Alışveriş Mekanları -Restoran -Kafeterya -Teknik Birim -Yönetim -Otel Odaları -Wc
---	---

Şekil 5.33. Butik otel + müze + ticaret ihtiyaç programı

Şekil 5.34. Öneri 4-“Butil Otel, Hamam ve Meydan kompozisyonu-Vaziyet planı

Şekil 5.35. Öneri 4-“Butil Otel-müze-ticaret” kompleks yapı kat planları

Onur 1991’deki ek yapı şema tablosundan karma ek yapılara öneri olarak Katılımcı-4 tarafından hazırlanmıştır. Bu öneri m² olarak diğer önerilere göre kapsamlı bir projedir. Hamamın çevresindeki binaların önce yıkılmasına karar verilip sonra belirli bir tasarım kriteriyle tekrar kente kazandırılmıştır. Ahmet Efendi Vakfı’nın gider gelir

bütçesini korunması amaçlanmıştır. Yapı kat yüksekliklerinde imar planına uyulmuştur. Hamamın zemin kot seviyesi ile yeni ek yapı ilişkilendirilmiştir.

Şekil 5.36. Öneri 4- Butik Otel, Hamam a-a kesit ilişkisi

Şekil 5.37. Öneri 4- Butik Otel, Hamam ve Aziziye Cami kütle ilişkisi

Şekil 5.38. Öneri 4- Butik Otel ve Hamam kütle ilişkisi

5.2.5. Öneri 5: Modern sanatlar müzesi

Deneysel Stüdyo çalışmasında Katılımcı-5 tarafından hamama verilecek yeni işlev “Modern sanatlar müzesi” olarak karar verilmiştir. Katılımcı-5, hamamların eskisi kadar çok tercih edilmeyip gerekli özenin gösterilmediğini tespit etmiştir. Yapılan analizler sonucunda hamam, yeni tasarlanacak bina ile entegre olacak ve kendi fonksiyonu dışında kullanılacaktır. Hamamın içindeki mekan boyutlarının küçük olmasından dolayı müzeye uygun olduğuna karar verilmiştir. Yeni fonksiyon önerisi modern sanat müzesidir. Hamamın iç mekanları, fotoğraf galerisi için kullanılıp, hamamın sağ ve sol tarafına yeni binalar eklenmiştir. Müzeye girmek için Aziziye Cami ve hamam aksının orta kısmına Louvre Müzesi’nden esinlenerek şeffaf bir giriş tasarlanmıştır. Bu girişin bodrum katında bir adet konferans salonu ve bir adet sinema salonu çözülmüştür. Yeni binanın zemin katında üç adet atölye ayrıca bu alana hizmet edecek kafe yeri ayrılmıştır. Diğer önerilerde olduğu gibi ortak bir meydan düşüncesi bu

projede de yer verilmiştir. Hamamın erkek soğukluk bölümünün etrafının kot seviyesi hamama göre düşürülmüştür ve açık sergi kullanımı için ayrılmıştır. (Şekil 5.39-40-41-42-43-44-45-46).

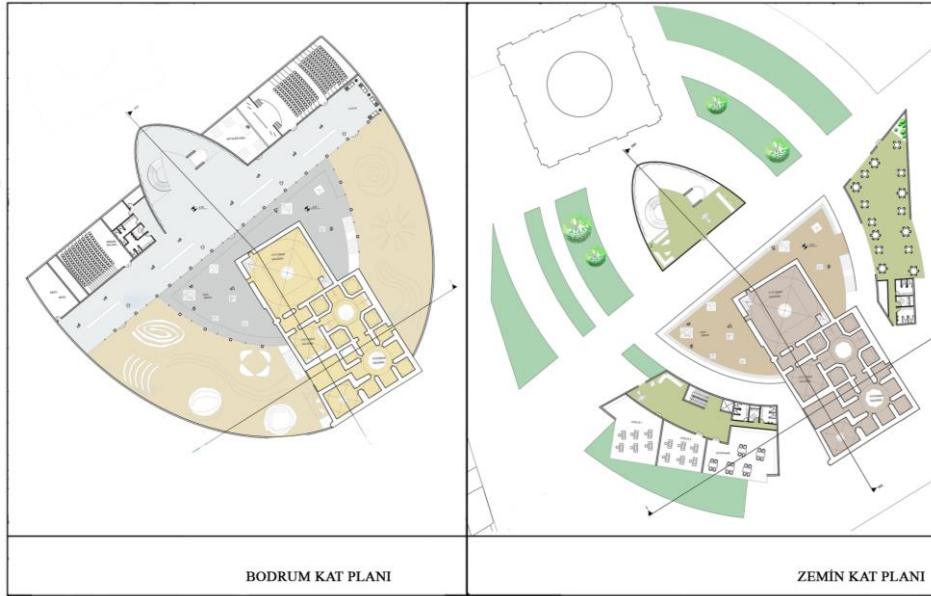
Şekil 5.39. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi render çalışması

Şekil 5.40. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi render çalışması

Şekil 5.41. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi - Vaziyet planı

Şekil 5.42. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi kat planları

TESCİLLİ BİNA - MODERN SANATLAR MÜZESİ -Fotoğraf Galerisi -Açık Sergi Alanı	EK BİNA - MODERN SANATLAR MÜZESİ -Sinema Salonu -Satış Birimi -Atölyeler -Kütüphane -Yönetim -Sergi Alanı
---	---

Şekil 5.43. Modern Sanatlar Müzesi ihtiyaç programı

Onur 1991'deki ek yapı şema tablosundan yer altında yapılan ek yapılara öneri olarak Katılımcı-5 tarafından hazırlanmıştır. Hamam yapısı bu öneri projesinde müze olarak kullanılmıştır. Müze girişi ek yapı tasarım kriterlerinden uyumlu yapma tekniği ile tasarlanmıştır.

Şekil 5.44. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi, Hamam ve Aziziye Cami kütle ilişkisi

Şekil 5.45. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi, Hamam ve Aziziye Cami kütle ilişkisi

Şekil 5.46. Öneri 5- Modern Sanatlar Müzesi, Hamam ve Aziziye Cami kütle ilişkisi

Tablo 5.6. Katılımcıların Ahmet Efendi Hamamı ve Çevresine Ait Önerileri

		GELENEKSEL MÜZİK OKULU TASARIM KRİTERLERİ ☐ AYNISINI YAPMA ☒ UYUMLU YAPMA ☐ ZİDDİNİ YAPMA KÜTLEYE YAPILAN UYGULAMA ☒ YATAY EK YAPILAR ☐ DÜŞEY EK YAPILAR ☐ KARMA EK YAPILAR ☐ YERALTINDA YAPILAN EK YAPILAR
		ALTERNATİF TIP MERKEZİ TASARIM KRİTERLERİ ☐ AYNISINI YAPMA ☐ UYUMLU YAPMA ☒ ZİDDİNİ YAPMA KÜTLEYE YAPILAN UYGULAMA ☒ YATAY EK YAPILAR ☐ DÜŞEY EK YAPILAR ☐ KARMA EK YAPILAR ☐ YERALTINDA YAPILAN EK YAPILAR
		ZAMAN BANKASI TASARIM KRİTERLERİ ☐ AYNISINI YAPMA ☒ UYUMLU YAPMA ☐ ZİDDİNİ YAPMA KÜTLEYE YAPILAN UYGULAMA ☒ YATAY EK YAPILAR ☐ DÜŞEY EK YAPILAR ☐ KARMA EK YAPILAR ☐ YERALTINDA YAPILAN EK YAPILAR
		BUTİK OTEL+MÜZE+TİCARET TASARIM KRİTERLERİ ☐ AYNISINI YAPMA ☒ UYUMLU YAPMA ☐ ZİDDİNİ YAPMA KÜTLEYE YAPILAN UYGULAMA ☐ YATAY EK YAPILAR ☐ DÜŞEY EK YAPILAR ☒ KARMA EK YAPILAR ☐ YERALTINDA YAPILAN EK YAPILAR
		MODERN SANATLAR MÜZESİ TASARIM KRİTERLERİ ☐ AYNISINI YAPMA ☒ UYUMLU YAPMA ☐ ZİDDİNİ YAPMA KÜTLEYE YAPILAN UYGULAMA ☐ YATAY EK YAPILAR ☐ DÜŞEY EK YAPILAR ☐ KARMA EK YAPILAR ☒ YERALTINDA YAPILAN EK YAPILAR

Bu alan çalışmasını kısaca özetlersek konu ile ilgili kentsel ölçekte ve tarihi çevrede nasıl bir tasarım gerçekleştirilir sorusuna 5 katılımcının katıldığı deneysel bir stüdyo çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada tarihi hamamın çevresinin güncel yapılardan arındırılması ve çevresel olarak algılanmasının önemi deneysel stüdyo eğitimi sırasında ortak bir fikir olmuştur. Hamamın 2,5 m kadar gömülmüş olması ve hamam çevresindeki yapılar temizlendiğinde hamam ve Aziziye Camii arasındaki alanda bir kentsel tanımsız alan oluşabileceğı gerekçesi ile bu alanın yeniden işlevlendirilmesi düşünölmüştür.

evresindeki niteliksiz binalar yıkıldıktan sonra geriye kalan tescilli hamamın özğün mekanlarının yetersiz ve küçük olmasından dolayı ek yapı tasarlanıp hamamla entegre olmasına karar verilmiştir. Bu ek yapı tasarımı iki ayrı faktörle ele alınmıştır:

- Ek yapı tasarımına etki eden ilk faktör tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım teknikleridir. Bu tasarım teknikleri 3 ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar sırasıyla tarihi binanın aynısını yapma, tarihi binaya uyumlu tasarım yapma ve tarihi binanın malzeme ve formuna tamamen zıt bir yaklaşım ile tasarım yapmadır.
- İkinci faktör ise Onur 1991'e göre korunan tarihi yapıların kütlelerine yapılan uygulamalardır. Yapılacak ek yapı kütlelerinin tarihi yapının hangi bölümlerine nasıl eklenmesi gerektiğini genel olarak 4 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar sırasıyla yatay ek yapılar, düşey ek yapılar, karma ek yapılar ve yer altında ek yapılardır.

Mustafa Korumaz yürütücülüğünde tarihi çevrede yeni yapı duyarlı deneysel stüdyo çalışması sırasında bu iki faktörü göz önünde bulundurularak Ahmet Efendi Hamamı ve çevresine ait 5 ayrı öneri proje hazırlanmıştır. Yeniden işlevlendirilen bu beş öneri proje, geleneksel müzik okulu, alternatif tıp merkezi, zaman bankası, butik otel ve modern sanatlar müzesidir.

İlk öneri **Katılımcı-1** tarafından hazırlanmıştır. Tescilli hamam dışındaki diğerk muhdes hamam mekanları ve çevresindeki niteliksiz binaları yıkılarak yerine hamam ile entegre olacak ek yapı yapılmasını önermiştir. Analizler sonucunda hamam kütleleri ve

yeni yapılacak ek kütlenin kullanacağı işlev '**Geleneksel Müzik Okulu**' olarak karar vermiştir. Tescilli hamam kütlesi farklı işlevle devam edecektir. Bu öneri projesi incelendiğinde; tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım tekniklerinden **uyumlu tasarım yapma** ve Onur 1991'e göre korunan tarihi yapıların kütlelerine yapılan uygulamalardan ise **tek yönlü yatay ek yapılar** başlıkları altında bir proje önerilmiştir.

İkinci öneri katılımcı **Katılımcı-2** tarafından hazırlanmıştır. Tescilli hamam dışındaki diğer muhdes hamam mekanları ve çevresindeki niteliksiz binaları yıkılarak yerine hamam ile entegre olacak ek yapı yapılmasını önermiştir. Analizler sonucunda hamam kütlesi ve yeni yapılacak ek kütlenin kullanacağı işlev '**Alternatif Tıp Merkezi**' olarak karar vermiştir. Tescilli hamam kütlesi aynı işlevi ile devam edecektir. Bu öneri projesi incelendiğinde; tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım tekniklerinden **zıt tasarım yapma (dekonstrüktivist tasarım)** ve Onur 1991'e göre korunan tarihi yapıların kütlelerine yapılan uygulamalardan ise **tek yönlü yatay ek yapılar** başlıkları altında bir proje önerilmiştir.

Üçüncü öneri **Katılımcı-3** tarafından hazırlanmıştır. Tescilli hamam dışındaki diğer muhdes hamam mekanları ve çevresindeki niteliksiz binaları yıkılarak yerine hamam ile entegre olacak ek yapı yapılmasını önermiştir. Analizler sonucunda hamam kütlesi ve yeni yapılacak ek kütlenin kullanacağı işlev '**Zaman Bankası**' olarak karar vermiştir. Tescilli hamam kütlesi farklı işlevle devam edecektir. Bu öneri projesi incelendiğinde; tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım tekniklerinden **uyumlu tasarım yapma** ve Onur 1991'e göre korunan tarihi yapıların kütlelerine yapılan uygulamalardan ise **çok yönlü yatay ek yapılar** başlıkları altında bir proje önerilmiştir.

Dördüncü öneri **Katılımcı-4** tarafından hazırlanmıştır. Tescilli hamam dışındaki diğer muhdes hamam mekanları ve çevresindeki niteliksiz binaları yıkılarak yerine hamam ile entegre olacak ek yapı yapılmasını önermiştir. Analizler sonucunda hamam kütlesi ve yeni yapılacak ek kütlenin kullanacağı işlev '**Butik Otel-Müze-Ticaret**' olarak kompleks bir yapıya karar vermiştir. Tescilli hamam kütlesi farklı işlevle devam edecektir. Bu öneri projesi incelendiğinde; tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım tekniklerinden **uyumlu tasarım yapma** ve Onur 1991'e göre korunan tarihi yapıların

k t lelerine yapılan uygulamalardan ise **karma ek yapılar** başlıkları altında bir proje önerilmiştir.

Beşinci  neri **Katılımcı-5** tarafından hazırlanmıştır. Tescilli hamam dışındaki diğer muhdes hamam mekanları ve çevresindeki niteliksiz binaları yıkılarak yerine hamam ile entegre olacak ek yapı yapılmasını önermiştir. Analizler sonucunda hamam kütlesini ve yeni yapılacak ek kütlenin kullanacağı işlev ‘**Modern Sanatlar Müzesi**’ olarak karar vermiştir. Tescilli hamam kütlesini farklı işlevle devam edecektir. Bu  neri projesi incelendiğinde; tarihi bina ile ilişkili yeni yapı tasarım tekniklerinden **uyumlu tasarım yapma** ve Onur 1991’e göre korunan tarihi yapıların k t lelerine yapılan uygulamalardan ise **yer altında ek yapılar** başlıkları altında bir proje önerilmiştir.

Beş önerinin değerlendirilmesinin sonucunda katılımcıların temel odaklandığı nokta hamamın yalnız bırakmadan çevresel algısını kuvvetlendirilmesidir. Tasarım tekniklerine bakıldığı zaman katılımcıların kütle uygulamalarında düşey ekler tercih edilmemiştir. Katılımcılar düşey ek uygulamasının bu proje alanında uygun olmayacağını ifade etmişlerdir. Tasarım kriteri olarak yeni yapıda uygulanacak tekniğin tarihi çevrenin taklit edilmemesi gerektiğini benimseyip 4 katılımcının tarihi  evre ile uyumlu, 1 katılımcı ise tarihi çevreye zıt bir öneri sunmuşlardır. Çoğu katılımcı yeni ek yapının çevreyle uyumlu ve yatay yönde olmasını karar vermiştir. Hamam bir öneride kendi işlevi ile devam edecektir. Diğer dört öneride hamam kendi işlevi dışında yeni fonksiyonu ile hizmet verecektir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Ahmet Efendi Hamamı özel bir vakfa aittir. Vakfın giderleri hamam ve çevresindeki binaların kira gelirlerinden karşılanmaktadır. Vakıf, Ahmet Efendi Hamamı için 2018 yılında restorasyon projesi hazırlatıp restorasyon uygulamasına başlamıştır. Sadece Ahmet Efendi Hamamı'na ait muhdes kısımlar kaldırılarak yeni ek bina tasarlanmıştır. Tezde ele alınan problemlerden biri hamamın çevreden algılanmamasıydı. Restorasyon uygulaması ile hamam tamamen yapı kütlelerinin içine hapsolmuştur. Kubbelerin zarar görmemesi için üzeri daimi çelik çatı ile kapatılacaktır. Restorasyon sonrasında çevreden tamamen soyutlanmış bir hamam halini alacaktır. İnsanlar tarafından hamamın sadece çevresine yapılan ek binaların dış cephesi algılanacaktır. Restorasyon öncesi bir cepheden görünen kubbeler daimi çatı ile kapatıldığından artık özgün kubbeler kentli tarafından algılanamayacaktır. Koruma uygulamalarının sağlıklı yürütülebilmesi için korunan yapıların insanlar tarafından çok bilinmesi ve sahiplenmesi gerekmektedir. Devam eden restorasyon uygulamasıyla hamam kendini çevreden görsel olarak soyutlayarak insanlar tarafından bilinirliğini tamamen azaltmış olacaktır.

Yapı Konya'nın önemli kentsel dokuda yer alması sebebiyle özellikle Aziziye Camii ile çevresiyle ayrı düşünülemediği söylenebilir. Çevresiyle entegre edilen hamam, çevresindeki muhdes yapılardan kurtulmuş bir kentsel merkeze gereksinimi vardır. Bu merkeze özellikle Mevlana Dergahı'na oldukça yakındır. Dergaha doğrudan bağlanan bir yaya taşıt aksı mevcuttur. Mevlana Dergahı ziyaretlerinden sonra tarihi ticaret merkezini ziyaret edecek turistler için referans bir alan olduğundan çevreyle daha bütüncül bir tasarım yapılmalıdır. 5 katılımcının hazırladığı öneri projelerinde ortak temel amaç hamamın çevresel algısı ve bilinirliğini artırarak tarihi hamam kütlelerinin aynı işlev veya farklı kullanım olanaklarıyla Konya tarihi kent merkezine tekrar kazandırmaktır. Bu tez çalışmasına konu olan hamam yapısı ile ilgili üretilen önerilerin tamamının farklı tasarım dilleri olsa dahi, temel hedefin hamam yapısının kentli tarafından algılanabilir ve tüm kente hitap edecek bir fonksiyon ile yeniden canlandırılmasına yöneliktir. Bu üretilen projeler günümüzde hamamın çevresinin

muhdes yapılarla çevrelenmiş olmasına ve yapılan planlama hatalarına eleştirel nitelikte olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Sürekli değişim ve dönüşüm baskısı altındaki tarihi ticaret merkezlerini problemleri ele alarak tarihi dokuda yeni mekanlara ihtiyaç duyulduğunda yeni yapılaşmaların nasıl olması gerektiğine yönelik değerlendirmeler tez çalışmasında hamama ait beş adet fikir önerisi hazırlanarak farkındalık oluşturulmuştur. Yapıya verilecek yeni işlevlerin seçimiyle Konya kent kültürü, ekonomisi, turizmi ve tarihi dokusu dikkate alınarak yapının Aziziye Cami ile bütünleştirilip ortak bir meydan ile kente kazandırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Alternatif yeni fonksiyonların belirlenmesinde fizibilite-alan çalışmaları, araştırmalar, Avrupa, Türkiye ve Konya’da Osmanlı çifte hamam örneklerinin incelenmesi ile ortak bir sentez ile karar verilmiştir. 5 katılımcının deneysel stüdyo katılımıyla seçilen fonksiyon önerileri kent için daha uygun, hamam mekanlarına büyüklük oranları ile kolay entegre olabilecek işlevlerdir. Bu bağlamda; Katılımcı-1 fonksiyon önerisi geleneksel müzik okuludur. Hamamın var olan akustik özelliği kullanılarak karar verilmiştir. Halvet gibi küçük mekanların bireysel çalışma odalarına dönüştürülmesini öngörmüştür. Katılımcı-2 fonksiyon önerisi alternatif tıp merkezidir. Tescilli hamam kütesi aynı işlevle kullanılmaya devam edecektir. Katılımcı-3 fonksiyon önerisi zaman bankası olarak uygun görülmüştür. Hamam kütesindeki işlev değiştirilerek özgün mekanlar sergi-seminer mekanları, çini ve seramik sınıfı olarak yeniden kullanıma sunulmuştur. Katılımcı-4 fonksiyon önerisi butik otel-müze-ticaretten oluşan kompleks bir yapıya karar vermiştir. Hamam kütesi içindeki özgün mekanlar işlev değiştirerek sergi alanı, güvenlik, danışma, lobi olarak işlevlendirilmiştir. Katılımcı-5 fonksiyon önerisi olarak modern sanatlar müzesidir. Hamam kütesi içindeki özgün mekanlar işlev değiştirerek fotoğraf galerisi olarak işlevlendirilmiştir.

Yapının devamlılığı ve sürekliliği için öngörülen bu öneriler bu hamamın ait olduğu vakfa ve diğer hamamlara kullanım önerisi olarak kente kazandırılması örnek teşkil edecektir. Bu öneriler sonucunda bölgesel olarak bulunduğu dokunun değerini daha da arttırarak kentin turizm, tarihi ve kültürel değerleri ile birlikte ülke ve kent için daha önemli yararlar sağlayabilecektir.

Katılımcıların tasarım yaklaşımları ise tarihi çevrede yeni yapı tasarımlarında çevresel olarak tarihi dokunun daha kolay algılanabildiği, tarihi referanslardan ve taklitlerden uzak daha nötr malzeme ve dokularla tasarımların gerçekleştirilmesi gerektiğini sonucuna ulaşmıştır. Tarihi dokuyu taklit eden, tarihi öğelerin salt taklitleri ile tarihi çevre ile bağ kurmak katılımcılar tarafından da kabul görmeyip eleştirilmiştir. Bu yaklaşımda yine günümüzde tarihi öğelere doğrudan atıf yapan hamamın güney bölümüne yapılan modern eke yönelik eleştiri niteliğindedir.

6.2. Öneriler

Konya tarihi kent merkezi hızlı bir şekilde dönüşmüş ve kent merkezinin tarihi izleri gün geçtikçe değiştirilmiştir. Bu kapsamda Konya tarihi kent merkezinde yapılacak her türlü müdahale kentin hafızasını silmeyecek şekilde, mekanın ruhunu koruyacak niteliklerde yapılmalıdır.

Koruma sürecinin düşünsel gelişimi içerisinde Konya sahip olduğu pek çok kültür mirasını kaybetmiş, koruma uygulamalarında yeterince erken müdahalelerde bulunamamıştır. Buna rağmen günümüzde tarihi değerlere sahip çıkma gayretleri gözlemlenmiş, kaybedilmeye yüz tutan kent dokularına müdahaleler yapılmıştır. BU kapsamda risk altındaki kültürel mirasa da tez konusu hamam özelinde müdahale edilmeli, kent hafızasının korunmasına yönelik daha bilimsel çalışmalar kent içindeki referans noktalarda ele alınmalıdır.

Konya Ahmet Efendi Hamamı geçirdiği restorasyon ve onarımlarla kendini çevreden tamamen soyutlamaktadır. 350 yıllık Osmanlı hamamlarından biri olmasıyla tarihi dokuda geçmişin izlerini taşımasıyla önemlidir. Gereken özverinin, doğru teknik ve uygulamalarla Konya'ya tekrar kazandırılmalıdır. Ahmet Efendi Vakfı'na ait olan bu hamam vakfın giderleri için daha fazla kazanç sağlamak uğruna hamamın çevresinde bilinçsiz bir yapılaşma sergilemiştir. Bu durum hamamı olumsuz etkilemektedir. 2018 yılı içerisinde beri restorasyon uygulamaları devam eden bu hamam için yapılacak restorasyon çalışmaları sadece hamama ait mekanları kapsamaktadır.

Ahmet Efendi Hamamı civarındaki tüm muhdes uygulamalar kaldırılmalı, Aziziye Camii ile entegre edilen özgün kent meydanı yeniden canlandırılmalıdır.

Ahmet Efendi Hamamı'na ait çalışmalar çevresiyle bir bütün olarak ele alınmalıdır. Yapılacak çalışmalar tüm kent planları ile entegre bir şekilde yürütülmelidir.

Ahmet Efendi Hamamı'nın özgün kısımlarına bakıldığında büyük ölçüde kaybedilmiş. Bu binayı hamam veya başka işlevle kullanarak varlığını sürdürmek için özgün kısımlardaki mekan sayısı ve büyüklüğü yetersizdir. Ek binaya ihtiyaç vardır. Yapılacak bu ek binalar kuramsal alt yapısı sağlam bir şekilde, uygun teknik ve bilgiler ışığında yapılmalıdır.

Yapının tarihi dokusu korunarak kimliği yaşatılmalı veya işlev değişikliği gerekiyorsa belirlenen fonksiyonun değişimine bağlı olarak kimlik kaybına yol açılmamalı, bu konuda gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, S., 1996, Konya Şer'iyye Sicillerine Göre: Şeyh Ahmet Efendi Vakfı Eserleri ve Vakfiyeleri (XVII. yüzyılın ikinci yarısında), *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Akbıyık, N., 2013, Tarihi Çevrede Yeni Yapı Olgusu ve Bağlam İlişkisinin Güncel Uygulamalar Üzerinden İrdelenmesi, *İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi*.
- Akçura, N., 1992, Günümüzde Tarihi Çevre Koruması Konusunda Görüşler, *Mimarlık Dergisi*, 4, 17.
- Aksoy, Ö., 2010, Biçimlendirme, *İstanbul, Yem Yayınları*, p. 28,46.
- Altınöz, A. G. B., 2010, "Tarihi Dokuda 'Yeni'nin İnşası", *Ege Mimarlık*, Ekim, 18-26.
- Aydın, E., 1998, Tarihi Çevre İçindeki Yeni Yapılaşmaların Uygulama Sonuçları, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Baz, T. N., 2017, Bergama'da Osmanlı Dönemi Hamam Yapılarının Koruma Sorunları ve İlkel Bağlamda Yeniden İşlevlendirme Yaklaşımları: Tabaklar Hamamı Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Bektaş, S., 2011, Ayasofya Haseki Hüreem Sultan Hamamı Restorasyon Önerisi ve Kütüphane Olarak İşlev Kazandırılması, *Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Branca, A. F. V., 1979, Tarihsel Çevrede Yapı Eylemi, *Mimarlık Dergisi*, 1, 45-46.
- Büyükmihçı, G. ve Kılıç, A., 2015, Tarihi Dokuda Yeni Yapı Uygulamaları; Yasal Ve Eylemsel Sınırlar. 13-19s. 9. Uluslararası Sinan Sempozyumu. Trakya Üniversitesi.
- Conzen, M., 1960, Alnwick, Northumberland: A Study in Town-Plan Analysis, *Transactions and Papers (Institute of British Geographers)*, 27.
- Demiri, K., 2013, New Architecture as Infill in Historical Context, *Architecture and Urban Planning*, 7, 44-50.
- Doğan, R. K., 2005, Konya Kitabı VII, *İpek Yolu Dergisi*, Özel Sayı, 341.
- Duralı, İ. K., 2007, Tarihi Çevre'de Yeni Yapılaşma Uygulamalarının İrdelenmesi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Erkartal, P. Ö. ve Özür, M. O., 2015, Imitation Versus Ignoring Historical Pattern?, In: Fill in The Blanks Fener-Balat Workshop, Eds: Gür, Ş. Ö., Evcil, A. N. ve Erkartal, P. Ö., *İstanbul: Beykent Üniversitesi*, p. 145-155.

- Golding, F., 2001, Builng in Contex New Development in Historic Areas, *London: English Heritage*.
- Gür, Ş. Ö., Evcil, A. N. ve Erkartal, P. Ö., 2015, Fener- Balat Workshop, *Fill In The Blanks*, 147.
- Hatami, M., 2013, Tarihi Kent Merkezlerinin Koruma Sorunları, Ürmiye Tarihi Kent Merkezi Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- K.Ş.S., 13/17-2.
- K.Ş.S., 16/174-1.
- K.Ş.S., 27/74.
- K.Ş.S., 27/76-2.
- K.Ş.S., 39/156-2,157-1.
- K.Ş.S., 39/157-2, 157-1.
- Kapubağlı, S., 2004, Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma ve İstanbul Örneğinde İnfll Uygulamaların Değerlendirilmesi, *Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Karakul, Ö., 2009, Değişim, Süreklilik, Uyum Üçgeninde Tarihi Çevrede Yeni Yapı, *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya Dergisi*, 14.1, 50-57.
- Karatosun, M. B., 2010, Geleneksel Dokularda Yeni Yapı Tasarımı: Alaçatı Örneğinin İncelenmesi, *Ege Mimarlık*, Ekim, 32-35
- Karpuz, H., 2009, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya I,II, III, Türk Tarih Kurumu, 2009, *Ankara*, p. 816.
- Kılınç, A., 2015, Tarihi Çevrede Yeni Yapı-Yeni Ek Bağlamında Norman Foster Yapıları, *Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Konyalı, İ. H., 1964, Abideleri v Kitabeleri ile Konya Tarihi, *Konya*, p. 125-1065-1070-1071.
- Korumaz, M., 2003, Tarihi Yapılara Yeni İlavelerin İstanbul Örneğinde Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Kuban, D., 2000, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama, *İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, p.
- Kudde, E., 2007, Küçük Mustafa Paşa Hamamı Erkekler Bölümü Restorasyon Projesi, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.

- Kurrent, F., 2001, Eski Bir Çevrede Yeni Yapılaşma (Çev. Üçer, İ.), *Mimarlık Dergisi*, 297, 39-41.
- Kuruçay, A., 2012, İstanbul'un 100 Hamamı, *İstanbul*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, p.
- Kuştepe, A., 2011, Mevlana Caddesi Tarihi Dokunun Analizi ve Süreç İçinde Değişimi, *Selçuk Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Küçükdağ, Y., 1992, Konya'da bir Mevlevi Manzumesi (Piri Mehmet Paşa Zaviyesi ve Vakfiyesi) IX. Vakıf Haftası Kitabı, *Ankara*, p. 70-161.
- KVBM, 1985. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.
- KVBM, 2011. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.
- Madran, E., Özgönül, N. (2005). *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*, Ankara: Mimarlar Odası Yayını.
- Macdonald, S., 2001, Contemporary Architecture in Historic Urban Environments, *Los Angeles*, The Getty Conservation Institute.
- Odabaşı, S., 1998, 20. yy Başlarında Konya'nın Görünümü, *Konya*, T. C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, p. 105.
- Onur, H., 1991, Korunması Gerekli Mimari Anıtlara Ek Yapı Tasarımında İlkeler, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öç, T., Heath, T. ve Tiesdell, S., 2010, Design In Historic Urban Quarters, *Led Online Electronic Archive of Academic and Literary Texts*, 52-53-54-71.
- Önder, M., 1962, Mevlana Şehri Konya, *Konya*, p. 256.
- Öztürk, Ç., 2014, Tarsus Yeni Hamam Restorasyon ve Yeniden Kullanım Projesi, *İstanbul Kültür Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sack, M., 2001, Eski ve Yeninin Bütünleşmesi, *Mimarlık Dergisi* (1), 44-45.
- Sağlam, K., 2019, Tarihi Çevrede Çağdaş Eklerin Biçimsel ve Kavramsal Kriterlere Bağlı Değerlendirilmesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sabanovic, N., 2020, Bosna Hersek'te Hamamlar Üzerinden Gelişen Su Kültürü Ve Yapıları, *Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sarı, R. M., 2005, Tarihi Çevre İçindeki Mimari Tasarımlarda "-izm"ler Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Semerci, F. ve Alagöz, M., 2015, Değişen Kentler ve Sürdürülebilirlik: Konya Kenti Örneği, *2nd International Sustainable Buildings Symposium*, 583.

- Semes, S. W., 2007, Sense of Place: Design Guidelines For New Construction In Historic Districts, A Publication of the Preservation Alliance for Greater Philadelphia, 4-11.
- Turhan, S., 2013, Yeniden Kullanımda Zamansallık Boyutu: Kalcıoğlu Konağı, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, S. U., 2019, Sırbistan Novi Pazar'daki Geleneksel Konutların Mimari Özellikleri Ve Koruma Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Uluşahin, H., 1992, Korunması Gerekli Bina ve Çevrelere Yapılan 'Ek'lerin Değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- URL-1, 2020, <https://twitter.com/YesenDursun/status/1244393978423803906/photo/1>
- URL-2, 2020, <http://www.eskiturkiye.net/4094/aziziye-camii-konya-1914>
- URL-3, 2020, <https://tr.pinterest.com/pin/431290101820029508/>
- URL-4, 2020, <https://www.facebook.com/photo?fbid=2536558489993059&set=pcb.2396728637284681>
- URL-5, 2020, <https://i.pinimg.com/originals/dc/e7/82/dce7822c2302827b5ed1e6a6ee7b0a86.jpg>
- URL-6, 2020, <https://twitter.com/tarihiKonya/status/1268290678687178758>
- URL-7, 2020, <https://ottoman-empire.tumblr.com/post/185922226053/konya-pazar-foto%C4%9Fraf%C4%B1-yakla%C5%9F%C4%B1k-bir-as%C4%B1r-%C3%B6ncesine>
- URL-8, 2020, https://tr.wikipedia.org/wiki/Davut_Pa%C5%9Fa_Hamam%C4%B1
- URL-9, 2020, <https://www.uskup.com/davut-pasa-hamami.html>
- URL-10, 2020, <https://makturk.com/davut-pasa-hamami-hamamdan-donusturulen-galeri/>
- URL-11, 2020, https://tr.wikipedia.org/wiki/Davut_Pa%C5%9Fa_Hamam%C4%B1#/media/Dosya:Galer%C3%ADa_Nacional_de_Arte,_Skopje,_Macedonia,_2014-04-17,_DD_47.JPG
- URL-12, 2020, <https://emlakkulisi.com/saraybosnadaki-isa-bey-hamami-acildi/383111>
- URL-13, 2020, <https://www.google.com/search?q=isa+bey+hamam%C4%B1+saraybosna&sxsrf=ALeKk02mqp0Wd333E05rDU8eI16eImm1sQ:1600596881798&source=lnms&>

[tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjDqMWEwPfrAhXbQhUIHTHEAoAQ_AUoA_noeCCAQBA&biw=1536&bih=755#imgsrc=KvMcamR79Rum-M](https://www.google.com/search?tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjDqMWEwPfrAhXbQhUIHTHEAoAQ_AUoA_noeCCAQBA&biw=1536&bih=755#imgsrc=KvMcamR79Rum-M)

URL-14, 2020, https://dtk.rks-gov.net/tkk_objekti.aspx?id=1571

URL-15, 2020, <https://www.haberler.com/kosova-da-tarihi-gazi-mehmet-pasa-hamami-nin-6966139-haberi/>

URL-16, 2020, https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Gazi_Mehmet_Pa%C5%9Fa_Hamam%C4%B1-Prizren.JPG

URL-17, 2020, <http://haberciniz.biz/kosovada-tarihi-gazi-mehmet-pasa-hamaminin-kursunlari-calindi-3500804h.htm>

URL-18, 2020, <https://islamansiklopedisi.org.tr/yenipazar--sirbistan>

URL-19, 2020, https://www.facebook.com/asirproje/videos/1504239446340669/?hc_ref=ARSUk_k3h9Hs6vu_Jom8lWMhpnY-5fl58J8-3Zo-eailQTZO6CJ9GoyDHxQOZCJRjLQk&_tn_ =kC-R

URL-20, 2020, <http://www.zambak.ba/yeni-pazar39-daki-isa-bey-hamami39-ni-turkiye-restore-edecek-4740h.htm>

URL-21, 2020, <https://www.arkitera.com/haber/5-asirlik-hamam-kultur-merkezi-oldu/>

URL-22, 2020, <http://www.dergibursa.com.tr/muallimzade-hamami/>

URL-23, 2020, <http://www.yildirim.gov.tr/muallimzade-dokumhane-hamami>

URL-24, 2019, <https://www.beyaztarih.com/ansiklopedi/haseki-hamami>

URL-25, 2020, <https://www.ayasofyahamami.com/>

URL-26, 2020, <http://tr.icvb.org.tr/venue/ayasofya-hurrem-sultan-hamami/>

URL-27, 2020, <https://www.turanakinci.com/portfolio-view/ortakoy-husrev-kethuda-hamami/>

URL-28, 2020, <https://i.pinimg.com/originals/fe/e4/0d/fee40dc56fad6a3279a090434e7afa71.jpg>

URL-29, 2020, <https://www.gezginrehberler.com/istanbul/tahtakale-hamami-carsisi-tahtakale-istanbul/>

URL-30, 2020, <https://www.hodjapasha.com/tr/tarihce/>

URL-31, 2020, <https://mapio.net/pic/p-130499803/>

- URL-32, 2020, <http://konya.com.tr/portfolio-item/mahkeme-hamami/>
- URL-33, 2020, <https://meram.wordpress.com/2007/03/24/konyanin-merami/>
- URL-34, 2020, <http://konya.com.tr/portfolio-item/sille-ak-hamami/>
- URL-35, 2020, <http://methaber.com/sille-subasi-hamami-tarihi-kimligine-kavusuyor-10082>
- URL-36, 2019, <https://www.bilgeyik.com/louvre-muzesinin-bilinmeyenleri-194>
- URL-37, 2020, https://tr.wikipedia.org/wiki/Reichstag#/media/Dosya:Reichtstag_Berl%C3%ADn_Alemania_2016-04-21_DD_31-33_HDR.jpg
- URL-38, 2020, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Reichstag>
- URL-39, 2020, <https://www.arkitektuel.com/royal-ontario-muzesi-kristal/>
- URL-40, 2020, <http://yapidergisi.com/26609-2/>
- URL-41, 2020, <https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimlar-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>
- URL-42, 2020, <https://cfileonline.org/architecture-bierman-henket-architectens-art-cloud-museum-de-fundatie/>
- URL-43, 2020, <http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/13437.jpg>
- URL-44, 2020, <http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/8690.jpg>
- URL-45, 2020, <http://www.mimdap.org/wp-content/uploads/10556.jpg>
- URL-46, 2020, <http://www.kutuphaneci.yiz.com/joanneum-muzesi-ve-ek-kutuphanesi-graz-avusturya/>
- URL-47, 2020, <https://modulo.net/en/realizzazioni/joanneum-museum-extension#group-3>
- URL-48, 2020, <https://modulo.net/en/realizzazioni/joanneum-museum-extension#group-2>
- URL-49, 2020, <http://konya.kutuphane.gov.tr/TR-144006/tarihi.html>
- Velioğlu, A., 1992, Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Yaren, S. ve Uğurlu S., 2016, Bosna-Hersek Saraybosna İsa Bey Hamamı, *Restorasyon Yıllığı Dergisi*, 164-173.

Zakar, L., 2018, Tarihi Binalara Ek Bina Tasarımında Yapısal Bütünleştirme Performansını Değerlendirmek İçin Bir Model Önerisi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.

Zakar, L. ve Eren, Ö., 2019, Tarihi Binalara Ek Yapımında Birleşim Tipolojisi, *Yapı Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi*, 450.

Zeren, M. T., 2010, Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu, *İstanbul, Yalın Yayıncılık*

EKLER

EK-1 Deneysel stüdyo çalışmasına katılan katılımcılar

DENEYSEL STÜDYO EĞİTİMİNE KATILAN KATILIMCILAR
Katılımcı-1: Hatice Kübra SÖĞÜTLÜ
Katılımcı-2: Tuğba Nur SEZEN
Katılımcı-3: Elif YİĞİT
Katılımcı-4: Mehmet Sinan DEMİRÖZER
Katılımcı-5: Azize KARADOĞAN

EK-2 Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 11.06.1982 gün A-3691 sayılı kararı (KVBM, 1985)

T. C.
KÜLTÜR, GAYRİMENKUL VE TURİZM BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL, ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 341,10.6.1982
Karar No. ve Tarihi : A-3691,11.6.1982

Toplantı yeri :
ANKARA

Konya İl Merkezi, Mülhak Mustafa Paşa (Şeyh Ahmet Efendi) vakfının onarımına ilişkin 7.6.1982 günlü Konya Şeyh Ahmet Efendi Mülhak Vakfı Mütevelliliğinin 7 sayılı başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Konya İl Merkezi, Mülhak Mustafa Paşa (Şeyh Ahmet Efendi) Vakfına ait Hamamın ilişkide onanlı projesine göre etrafında ki dükkânların yapılması isteğinin, söz konusu Hamamında aslına uygun olarak onarılıp kullanılmasını sağlamak koşuluyla uygun olduğuna, vaziyet planında yola gittiği görülen Külhan ile etrafındaki yapıların da eski eser olması muhtemel olduğundan bu kısmında incelenerek yolun, alınacak kararıma göre uygulanmasına karar verildi.

Prof. ORHAN ALSAÇ

Prof. DOĞAN KUBAN

B A Ş K A N

BAŞKANVEKİLİ

Üye
Akozan (Feridun)

Üye
Aktepe (Münir)

Üye
Alsaç (Orhan)

Üye
Bayburtluoğlu Cevdet

Üye
Biler (Remin)

Bulunmadı

Bulunmadı

Üye
Erder (Cevat)

Üye
Kuban (Doğan)

Üye
Kuran (Aptullah)

Üye
Ögel (Semra)

Üye
Serdaroğlu (Ümit)

Bulunmadı

Bulunmadı

Bulunmadı

Bulunmadı

Üye
Sözen (Metin)

Üye
Tandoğan (Rıfat)

Üye
Tayla (Hüsrev)

Üye
Kırzioğlu (Fahrettin)

Bulunmadı

Bulunmadı

Bulunmadı

Üye
Kültür ve Turizm
Müsteşarı

Üye
Vakıflar
Genel Müdürü

Üye
Eski Eserler ve Müzeler
Genel Müdürü

Üye
Turizm Genel Müdürü

Üye
Planlama ve İmar
Genel Müdürü

Kemal Gökçe

Galip Yiğitçiden

Nurettin Yardımcı

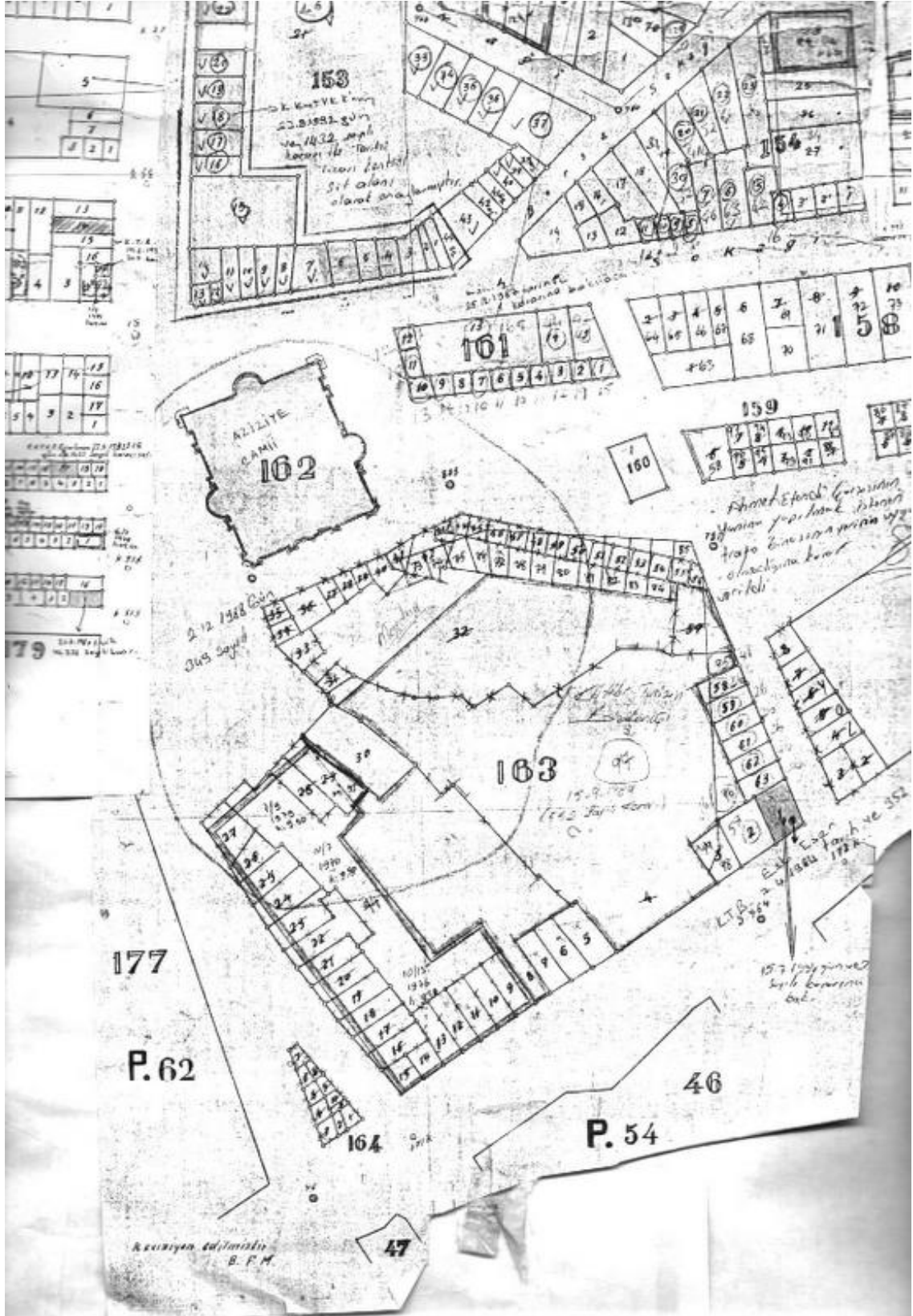
Eroihan Düzgünoğlu

Erden Kırdar

Bulunmadı

8.7.1982:MAC/AS

EK-3 23.12.1988 yılında onaylanmış kadastro plan örneği (KVBM, 1985)

EK-4 Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 08.04.1983 gün A-4229 sayılı kararı (KVBM, 1985)

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER VE ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No.ve Tarihi: 352.7.4.1983
Karar No.ve Tarihi :A-4229,8,4.1983

Toplantı yeri :

ANKARA

Konya, Merkez Şeyh Ahmet Efendi ve Mülhak Mustafa Paşa Vakfına ait Selimiye fırının eski eser niteliğine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 2.12.1982 gün ve 8098 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Konya Merkez, Şeyh Ahmet Efendi ve Mülhak Mustafa Paşa Vakfına ait Selimiye Fırınının eski eser niteliği taşıdığına, 1710-5805 sayılı yasalar uyarınca tescil edilmesine, ayrıca yapının iç mimarisinde gösterir röleve projesinin ayrıntılı fotoğraflarının ve restorasyon projesinin hazırlanarak Kurulumuza gönderilmesine karar verildi.

İmza Resmi Mühür.
Aslı Gibidir.
Prof.Dr.Orhan ALSAÇ Y.
Birsen Alikadioğlu
M.Vekili.

Prof.Dr.Orhan ALSAÇ
Başkan

Prof.Dr.Doğan KUBAN
Başkan Vekili

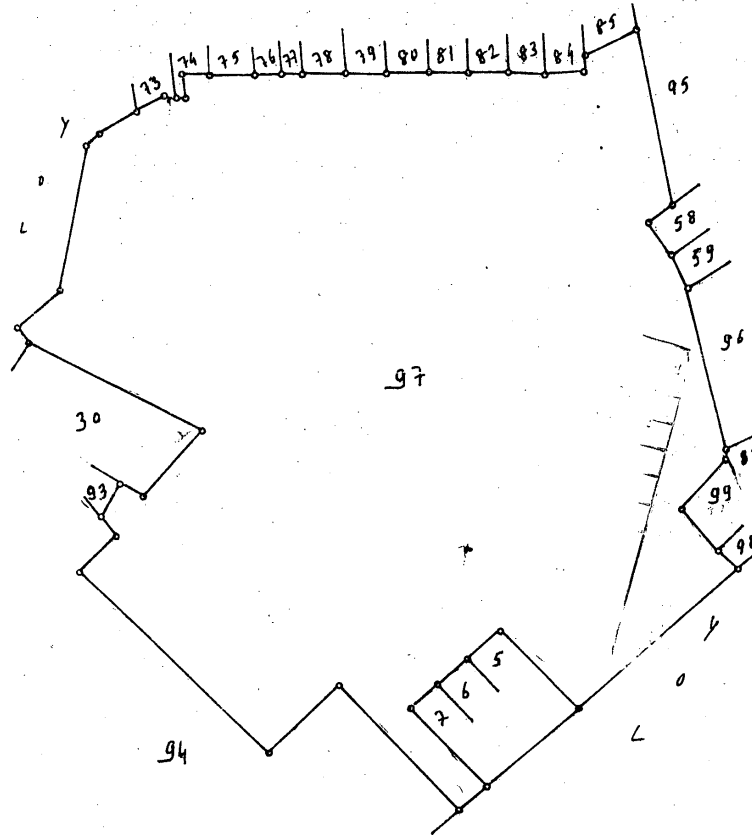
ÜYE Akozon (Feridun)	ÜYE Aktepe (Münir) Bulunmadı	ÜYE Alsaç(Orhan)	ÜYE Bayburtluoğlu Cevat
ÜYE Biler Remin Bulunmadı	ÜYE Kuban Doğan Bulunmadı	ÜYE Kuran Aptullah Bulunmadı	ÜYE Ögel (Semra) Bulunmadı
ÜYE Serdaroğlu Ümit	ÜYE Sözen Metin Bulunmadı	ÜYE Tandoğan Rifat	ÜYE Tayla Hüseyin
ÜYE Kırzioğlu (Fahrettin)	ÜYE Önge(Yılmaz)	ÜYE Kültür ve Turizm Müsteşarı Kemal GÖKÇE	ÜYE Vakıflar Gen.Md. Galip Yiğitgüden Bulunmadı
ÜYE Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Nurettin YARDIMCI	ÜYE Turizm Genel Müdürü Atalay Tüzün	ÜYE Planlama ve İmar Genel Müdürü Cemalettin Barışkan	
ÜYE Zahar (Hacı)			

SURETİNİN KOPYASI

PLÂN ÖRNEĞİ

İli : <u>Konya</u>	KADASTRO VEYA TAPULAMA						Yüzölçümü		
	Gören yerlerde				Görmeyen yerlerde		Ha.	M. ²	Da. ²
	Kütük Sayfa No.	Pafra No.	Ada No.	Parsel No.	Mevkii	Gömlek sıra No.			
İlçesi : <u>Meram</u>									
Köyü veya mahallesi : <u>17</u>									
	2098	75	163	97			-	2911	-

23.12.1988 tarihli 511 Nolu
karar ile harcayarak
Plânından kopya edilmiştir.

23.12.1988

Fen Memuru

Mustafa ÇELİK

23.12.1988

Kadaströ Müdürü / Kadaströ Şefi

Ambar Stok No. : 28

D.M.C.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : ŞERİFE AKIL
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Meram / KONYA - 26.07.1993
Telefon : 0541 795 53 97
Faks : -
E-Posta : mimarserifeakil@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı	İlçe	İl	Bitirme Yılı
Lise	: Mehmet Akif İnan Anadolu Lisesi	Meram	Konya	2011
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi	Selçuklu	Konya	2016
Yüksek Lisans	: -			
Doktora	: -			

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2017-	Şerife Akıl Mimarlık Ofisi	Mimar & Şantiye Şefi

UZMANLIK ALANI : -

YABANCI DİLLER : İNGİLİZCE

YAYINLAR

Akıl, Ş., (2019), Tarihi Çevrede Yeni Yapı Kavramı Bağlamında Ahmet Efendi Hamamı ve Çevresinin Yeniden Kullanım Olanaklarının Değerlendirilmesi, *International Journal Of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 34, s.758-771.